

ÖN SÖZ

7 (58)

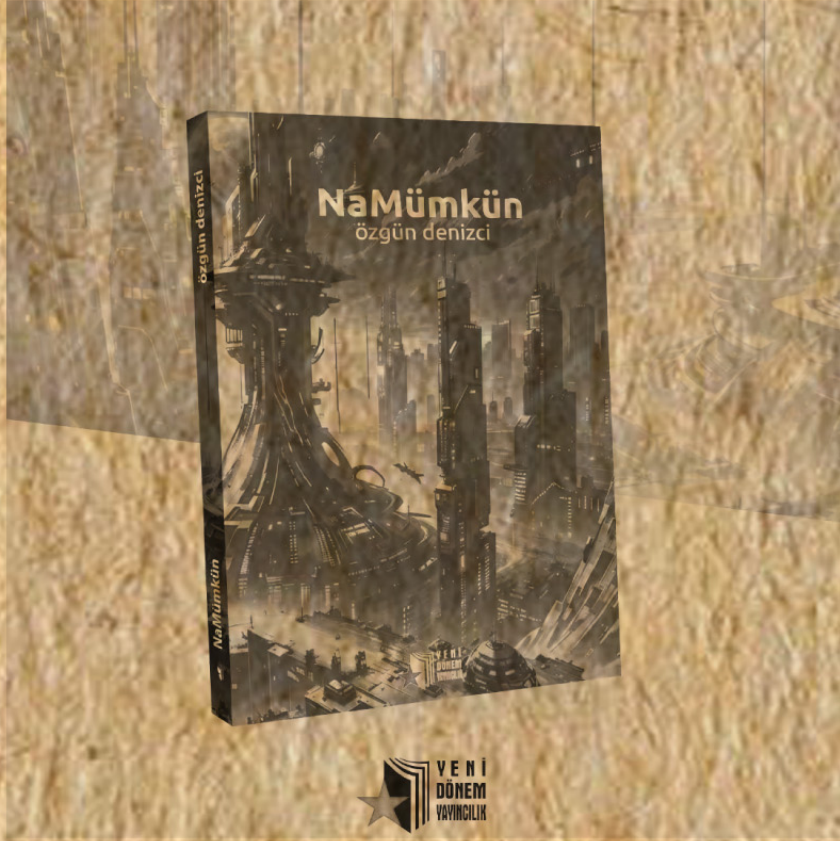
Kış' 26

100 TL

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun ÖNSÖZ'üdür.

DOSYA
GERÇEK HALÂ
KAYITTA

Yeterince ilgi çekici bir hayat hikayem olduğunu düşünmüyorum. Sonuç olarak maddenin şekil almış bir haliyim. Ete kemiğe büründüm, Özgün diye göründüm.

Zaten önemli olan yazandan çok yazılandır. Yine de NaMümkün ile alakalı olduğu için şu kadarını anlatmam yerinde olacaktır:

Küçükken müstakil bir evde otururduk ve yaz geceleri damda yatardık. Başımızın üstünde yıldızlar olunca babamla sohbetlerimiz de zaman zaman onlar üzerine olurdu. Bazen ben sorardım, bazen de o sormadan anlatırdı. Öyle derin bir bilgisi olmasa da küçük bir çocuğa anlatacak kadar astronomiden anlardı. Zaten bilmediği yerleri de uydururdu; ne olacak ki...

devamı arkada...

Çınqı

Sevgili Okur;

Geçtiğimiz altı mayısta tam yirmi yaşımızı doldurduk. Yirminci yılımızın başında yazı kurulu üyeleri ve okurları olarak, farklı illerde yapacağımız Önsöz okur ve yazarları buluşmalarının heyecanı içindeydik. Ocak ve şubat ayında İzmir ve İstanbul'da Önsöz buluşmaları gerçekleştirdik ve eş zamanlı çevrimiçi etkinlikler düzenledik. Derken 19 Mart Ayaklanması başladı. Kısa zaman sonra da genel yayın yönetmenimiz Songül Yücel tutuklandı.

Yirminci yılımızın verdiği gurur ve sorumlulukla, içinden geçtiğimiz yoğun ve sıkıntılı dönemlere rağmen yeni sayılarımızı zamanında çıkarmaya önem verdik ve okurlarımızla üç ayda bir buluşmaktan vazgeçmedik.

Bizim için hem umut verici hem de baskıların yoğunlaştığı bir yıl olan iki bin yirmi beşin ekim ayına geldiğimizde bir darbe daha yedik. Dergimizin yazarı, gazeteci, belgeselci, fotoğrafçı, kameraman, ekoloji aktivisti dostumuz Hakan Tosun, 10 Ekim günü sokak ortasında öldüresiye dövülerek saldırıya uğradı. Hemen ardından hastaneye kaldırılan Hakan yalnızca birkaç gün sonra, ardında birçok soru işaretiyle yaşama veda etti.

Kamerası elinden düşmezdi Hakan'ın. Birçok ekolojik, çevre ve toplumsal mücadelenin içinde yer alır, bellek tutardı. Biz de Hakan'ın tüm dostlarına bir çağrı yaparak bu yeni sayımızda Hakan'a ilişkin kendi belleğimizi ortaya koyalım istedik. Hakan'ın tüm dostlarına, onu sadece anmaya değil, onun bakışını, kamerasını, her satırda onu ve mücadelesini yeniden var etmek için seslendik: "Gerçek Hala Kayıttı" diye...

Bu dosyamızı Hakan'a ayırarak ondan miras kalanları ölümsüzleştirmek için çaba gösterenlere biz de katılmak istedik.

Kamera elden ele... Gerçek hala kayıttı...

Önsöz Yayın Kurulu

3 Aylık

Önsöz Kültür Sanat Dergisi

Sayı: 7 / 58 / Aralık-Ocak-Şubat 2026

Ekin / Sanat / Edebiyat

ISSN: 3023-5308

Sahibi

Gamze Nihal İyidoğan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ezgi Yergin

Genel Yayın Yönetmeni

Songül Yücel

Yazı Kurulu

Songül Yücel / Ülkü Şeyda / Fatma Yıldırım

Sena Şat / Esra Yeşilova / Ergül Çiçekler /

Veysi Çetin

ve Onur Kopran, daima...

Önsöz'e Ulaşabileceğiniz Adresler

İstanbul: Ayışığı Ekin Sanat Derneği

Merkez Mah. Abide-i Hürriyet Cad. Hasat

Sok. Sebil Apt. No: 9 K: 4 Şişli-İstanbul

Taksim: Mephisto

Kadıköy: Mephisto, Yolda Sahaf, Yay-Koop

İzmir: Yakın Kitabevi

Diyarbakır: Aram Kitabevi, Lilav Pirtuk Kitabevi

Mardin: Mithra Sahaf

Genel Dağıtım: Emek Dağıtım

Kapak Tasarım: Sena Şat

Sayfa Düzeni: Sena Şat

Baskı-Cilt: Alesta Ajans Basım Medya ve

Bilgi Teknolojileri San.Tic.Ltd.Şti

Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi No:83

D Blok D.349 Topkapı - İSTANBUL

Tel: 0212 5012120 Sertifika No:45526

onsozdergisi@gmail.com

Facebook: Önsöz Dergisi

Instagram: @onsoz.dergi

Twitter: @onsoz_dergi

Yeni Dönem Yayıncılık Basım Dağıtım Eğitim
Hizmetleri Tanıtım Org.Tic.Ltd. Şti.

Adres: Mecidiyeköy Mah. Kervan Geçmez

Sok. No: 14- 4 Şişli

Tel-Fax: 0 (212) 533 32 57

www.yenidonemyayincilik.com

İÇİNDEKİLER

4>> Biri Müjdeler

Onur Dönmez

5>> Taşıyıcılar

Temade Çınar

8>> Sovyet Kurgucuları

Toprak Güney

18>> Guernica 19

Helin Su

20>> Kapan

Zindan Türkü Söylüyor

23>> Oçena

Atila Oğuz

>>>>>> Dosya

26>> Hâlâ

Songül Yücel

29>> Hakan'ın Ardından

E. Ruda

**31>> Kuru Simit ve Kaz Dağları'nda
Sabahın Altısı**

Eylül Deniz Yaşar

**34>> Sokakta Katledilen
Bir Gazetecinin Ardında
Bıraktığı Boşluk**

Erdoğan Alayumat

**38>> Biz Hakikatin Ortaya
Çıkmasını İstiyoruz**

Özcan Yaman

**40>> Gezi'den Bugüne
Yazılı Bir Mektupla**
Hatice Eroğlu Akdoğan

**43>> Bunlar Yaşanmışlığın
Çeyreğidir**
Aslı Kahraman Eren

46>> Hakan'ın Şiirine Dair
Ergül Çiçekler

**48>> Hakan Tosun İçin
Bir Tiyatro Oyunu**
Türkan Doğan

**49>> Hakan Tosun İçin
12 Parçalı Bir Kolaj**
Abbas Karakaya

**52>> Hakan'ın Kamerası Hâlâ
Kayıtta... Üç, İki, Bir! İzmir...**
Cumhur Özen

**56>> Hakan Tosun Cinayeti
Soruşturma Süreci**
Av. Cemal Yücel

**58>> Hakan Tosun:
Vicdan ve Adalet Anıtı**
Abbas Karakaya

**60>> İçimde Bir Sızıyla
Tanıdım Seni**
Gizem Köksal

**62>> Doğanın, Gerçeğin ve
Direnişin Tanığı**
Taylan Özdemir

64>> Çatılara Doğru
Mazlum Çetinkaya

**66>> Her Şeyin İçinde
Bir Parçasın Artık**
Alper Can Kılıç

68>> Eyvallah!
Ahmet Dönmez

>>>>>> Hakan'ın Kaleminden

**75>> Anadolu'dan Şehirlere
Akan Nehirler**

78>> "Hayat Var"

80>> Geçmişin İçindeki Gelecek

**82>> Gerçeğe Giden Yolda
İlk Adım Hayal Kurmak**

**84>> Yeni Deneyimler ve
Kayıt Almanın Önemi**

88>> Eylemin Görünmeyen Estetiği

92>> Deprem, Devlet ve Yalnızlık

**95>> Koronavirüs Sonrasında
Yeni Yaşam Var**

biri müjdelər

onur dönmez

gece ağır bir dalga gibi savrulur da uzar
pencerelerde mavi susuş,
masalarda ekmek kırıntıları.
müjde dediğin bazen
kımıldamasıdır kendi kendine şehrin
kimseye fark ettirmeden.

suyun üstünde bekleyen yüzler
toplanır rayların siyah çizgisinde,
bilirler yola çıkmak için
önce beklemek gerektiğini.
bir gün - belki de çoktan geçmiş olan bir gün -
duvara yazılmış bir ayeti okurlar sessizce,
gökteki yıldızlar düşmez yerlerine izinsiz.
gökyüzünden gelmez çünkü gerçek
içeride büyür,
yer açar kendine
karanlık teslim edilirken
ince ince sızan ışığın şerrine.

taşın içinden fışkıran aslında bir sorudur
musanın değneğiyle.
ama cevap, taşta titreyerek yankılanır
orada sabır
atar damar çıplaklığıyla,
hurma ağacından o rahmin sallandığı
suret suret gölgeler birbirinin üzerine atlayıp
tamamlanırlar aynı sabahta.
boş odada saat gibi tıkırdarken yalnızlık,
vinçleri bu şehrin ağır ağır
uzun bir duanın harfleri olup asılırken havaya,
dudağımda bir an açılıp kapanır
içinde gül taşıyan sessiz bir ağıt.

hani güller diyorum
onlar bize fazlasıyla anlatıldı
şimdi rengi olmayan bir çiçeği düşün,
bilmediğin adını,
kokusunu yaklaştıkça duyduğun,
kendi nisanında yeşeren
toprağın altında biriktirdiği:
o halde bundan sonra
kimse acele edemeyecek.
acele, buharı olup uçtu zamanın.

gece ağır bir dalga gibi savrulur da uzar
oradan koridorlar ustalıklarla yürür bu yana,
süslemedir o eski bir elyazmasında kalan:
düşünelim diyeceksin, dile gelmeyecek,
inanmak bir şeylere şimdi
daha mantıklı gelecek.
ve evet, tam şimdi
dalın ucunda açan taze filiz,
kayalara çarpıp dönen küçük ırmaklar gibi
bir anda serinleyecek.

şimdi duy.
çünkü kelimelerim daha yükseğe çıkmayacak.
ama karışacaklar tek hecelik rüzgara
isabetle kalbine dokunan.
artık her şey yaşanacak
gelişmediğini göreceğiz hiçbir şeyin
kapı aralandığında,
orada raylar daha okunaklı olacak
yıldızlar daha yakın

ve sen
beklemenin ortalığından geçip
kendi adınla karşılaştığında.

temade çınar

Taşıyıcılar

Bizi biz yapan şeyin ne olduğu konusunda üç bin yıllık sorunun kapağını açtığımızda karşımıza o güne kadar getirdiklerimiz çıkıyor. Biriktirdiklerimiz, seçimlerimiz, algıladıklarımız, kaçırdıklarımız ve daha birçok şey bizi, kişiliğimizi diğerlerinden parmak izi gibi ayırıyor. Milyar tane her bir insanı biricik yapıyor.

Yabancılaşmaya karşı beyin egzersizi yaparken art arda gelişen olaylar bizi hafızamıza doğru çekti. Hafıza kelimesi muhafaza eden anlamında, hafız kelimesinin dişisiymiş. An'ı anılar halinde saklayan, anlamlar oluşturup sonra onu çağırarak anımsatan süreci ne güzel tanımlamış insan. Dilin oluşumunu ihtiyaçlarımızın belirlediğini biliyoruz, demek ki ne çok ihtiyacımız olmuş yüzyıllar içinde belleğimizi anlatmaya da ne kelimeler türetmişiz. Bellemişiz, belletmişiz ve daha nelere benzetmişiz.

Son dönemlerde yeni keşfedilmiş ya da birden ortaya çıkmış gibi Alzheimer hastaları üzerine senaryoların, programların rağbet gördüğünü fark etmişsinizdir. Evini kaybetmek, aileyi kaybetmek, güvenli çevreni kaybetmek derken her halde en son korku, gerilim hattı "kendini kaybetmek" ile hit yaptı. İnsanın başına gelebilecek en korkunç olaylar sırasında hafızayı kaybetmek ön sıralarda yerini aldı. Biz de bir an için hafızamızı kaybettiğimizi düşünelim. Ben kimim,

bunlar kim, kim dost kim değil, evim nerede, ben neredeyim? Hangi yılda, hangi aydayız bilmiyoruz. Nasıl bir bulanıklık değil mi? Bu durumdaki bir insan ne yapabilir? Nasıl karar verebilir? Nerede kalabilir ya da nereye gidebilir?

İnsanın birikimi, belleği, kişiliği olur da toplumların olmaz mı? İnsanın gideceği yönü bilmek, dostu düşmandan ayırmak için belleğe ihtiyacı olduğu gibi toplumların da var. Her toplumun muhafaza ettiği, masalları, efsaneleri, tarihleri, mücadeleleri, yenilgileri, o yenilgiden çıkma biçimleri, heykelleri, yazıtları, gelenekleri, dansları, türkülerini, dili, yemekleri ve buraya sığdıramayacağımız kadar çok etkeni onun benzersiz ulusal kişiliğini oluşturur. Bu kişilikler tek tek olağanüstü birikimleri içinde saklarken hepsi birlikte evrensel insanlık andacını da meydana getirir. Bu andaç cesareti, iyiliği, yaratıcılığı, onuru, emeği, yardımlaşmayı, dayanışmayı, doğayı ve insanı sevmeyi elbette güzel olan ne varsa onu yasa haline getirmiş. Bunun adına da tereddütsüzce "insanlık" demiş. Zamanın mermeri, demiri sertleştirdiği gibi öyle çelikleşmiş ki bu yasalar, ona karşı olanlar bile egemenliklerini kurarken onları kalkan olarak kullanmak zorunda kalmışlar. Rafları tavanlara kadar doldursalar da devletlerin yasaları bu evrensel yasaların karşısında bakkal defteri gibi kalır.

İnsanlığın bunca saldırısı altında sömürsünü ve konforlu yaşamını devam ettirme savaşını veren egemenin karşı savunma geliştirmesi olağandır. Çoğu zaman topla, tüfekle, medyayla, devletin olanaklarıyla, kollukla ya da trollerle bize saldırıyormuş gibi görünen egemenler aslında büyük insanlığın saldırısı altında can çekiyorlar. Değerli olan neyimiz varsa onu elimizden alıp bizi posa haline getirmedikçe onlara rahat yok. Eh tabi onların da birikimi, hafızası var. Gücümüzü kaynağından, insanlığımızdan ayırarak cesetleştirmek için uğraşan ama aynı çelişkiyle kendisi için nitelikli üreticiler sağlayacak toplumu ayakta tutmaya da çalışan tüm egemenler gibi kapitalistler de aynı yolları izliyorlar. Tarihte denenmiş olanı muhafaza edecek kasalar gibi çalışan, insanlıktan kopartılmış tarihçileri, siyaset bilimcileri, psikologları ve bizden çaldıklarıyla biriktirdikleri birçok olanakları var. Doğadaki tüm canlılar gibi ölümü geciktirmek uğruna o çok kıymetli zenginliklerinden kaynak ayırıyorlar.

İnsanlık değerlerinin baskısından kurtulmak için robot yapsa yine insana ihtiyacı olan mülk sahiplerinin her türlü insani gelişime karşı duyargaları da gelişmiş. Tıpkı bizim insanlığımıza yönelen saldırılara karşı duyar-

galarımızın geliştiği gibi. Toplumsal ayaklanmaların insanlık birikimine saldırılarla ortaya çıkması tesadüf değil. İşçilerin ücretler mücadelesinin arkasında bile insanca yaşayacak bir ücrete layık olma onurunun savaşı durur. Kadına, çocuğa, doğaya, hayvana yapılan saldırılar ortak hafızaları ayaklandırır. Sumud filosa katılan ülkelerin insanları nasıl aynı duyguda birleşiverdiler. Dünyanın her yerindeki ülkelerde insanlar Gazze için meydanları doldurdular.

Onların hayalini kurdukları gibi, dünyanın mülksüzleri ve emekçileri başından kopmuş bir gövde gibi amaçsızca oradan oraya koşturup ne yapacağını bulamayan yığınlar değil. Bu nedenle yeni bir evre yeni bir insanlık ayaklanması ile karşı karşıya kaldıklarının farkında olanlar gözümüzün içine baka baka köklerimize baltalarıyla vuruyorlar. Gözü dönmüş ve çürümüş bir saldırganlık insanlığa hükmediyormuş gibi görüntü vermeye çalışıyor ama nafi... İki yüz yıllık katliamlara, soykırımlara, yabancılaştırmaya, yozlaştırmaya hatta çürümeyi dayatan sisteme karşı tüm kökleriyle toprağa sıkı sıkı tutunuyor ve daha derinlere kök salıyor insanlık.

Yara alıyor muyuz? Evet, çiziklerimiz,

Heykel: Sessizlik Göçebeleri II
Jephian de Villiers

yanıklarımız ve hatta derin yaralarımız var. Dokularımızda iz bırakan, görmeden yapamadığımız, her baktığımızda içimizi dağlayan, öfkemizi harlayan, onurumuzu ayaklandıran yaralarımız... Bizi "biz" yapan yaralarımız... "Nasıl dayanıyoruz" sorusuna belleğimizin taşıyıcılarından birisi şöyle cevap vermişti: "Başımıza gelenler bizi hayal kırıklığına uğratmıyor, çünkü bekliyoruz. Yaşam karşısında yıkılan, yenilen insanlar gibi haksızlığa uğradığımızı, yenildiğimizi düşünmüyoruz. Tarihsel konumumuzu da saldıranların makus tarihini de biliyoruz." Fidelin dediği gibi, düştüğümüz yerden kalkıp yolumuza devam ediyoruz ama Batis-talar yenilirse yok olup gideceklerini biliyor-lar!

Kaybedeni şimdiden belli olan bu sınıf savaşında karşı tarafın tek seçeneği var; makus talihi geciktirmek! Aramızdaki bilgeleri, bugünü belgeleyenleri ve geçmişin deneyimle-rini bizlere taşıyanları, düştüğümüz yerden hepimizden önce ayağa kalkanları bulmak ve onları öyle ya da böyle dis-kalifiye etmek zorundalar. Ta ki yenileri gelinceye kadar... Satın almak, yozlaştırmak, kendi safına katmak, gözden düşürmek en iyi bildikleri yollar. Bunlar mümkün değilse yaşamda kalma dayanaklarını ortadan kal-dırmakla, hapsetmekle ya da öldürmekle örnek yaratmaya çalışırlar. Milyonları aynı anda yaşamdan kovamayacağından bunların hepsini bize göstere göstere yaparlar. İşt en, okuldan, yurttan atılmak için de tutuklanmak için de her şeyinize el koymak ya da öldüröl-mek için de örnek olarak seçilmiş olabilirsiniz. Önceden seçilmediyseniz bile öldürülen gençlerimizle, işçilerimizle çocuklarımızla, kadınlarımızla, aydınlarımız ve öncülerimizle birlikte kapatılması gereken alelade bir dosya olabilirsiniz. Bütün bu tanıklıklar insanlığın bütününden kopartılmış, yalnızlığa itilmiş, öfkeli ve acılı ama savunmasız insanı yeniden yeniden yaratır. Ayağınızın altındaki zeminin zemin olmadığını, değersizliğinizi, güvence-sizliğinizi en derinden hissetmelisiniz ki ye-

nilginiz o denli güçlü olsun. Hele ki öfkemiz bizi yalnız bırakan diğer insanlara dönerse bu çok önemli bir kazanım olur.

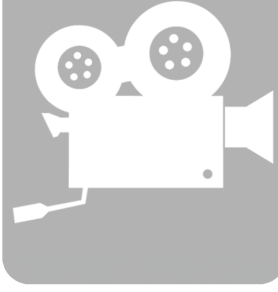
"Düşünme" kelimesinin durma, durak, dinlenme, uyku, hayal, rüya anlamlarına gelen düş(tüş) kökünden gelmesi, konmak inmek anlamına gelen düşmek kelimesinin de aynı kökten gelmesi ne ironiktir. Sanki düş'ünen insanın, hafızanın taşıyıcısı olmayı seçmiş, geleceğin düşüne bağlanmış olan insanın yaşamının risklerle dolu olmasının da zaman zaman kaçınılmaz olarak düşmesi-nin de bu seçimin bir parçası olduğunu bize anlatır.

Yüzyıllar içinde toplumların bellekle-rinde yer etmiş çok önemli değerlerdendir düşeni düştüğü yerden kaldırmak.

Tartışmamız düştüğü yerden kalkan ya da düştüğü yerde yer eden Hakan gibi, Metin, Sibel, Hrant, Roza ya da Ape Musa gibi taşıyıcıla-rımızın birikimimizden sökülüp alınmış olması değil, bütün bu olayların insanlığımızda bırak-tığı yaralar ve bizim o yaralarla yaşamımıza nasıl devam edeceğimiz... Başkasının acısına sahip çıkma, dayanışma, güç verme, aradaki ayrımları boşa düşürme, kötü örnek yaratmak isterken toplumu güçlendiren bir örneğe dönüşme bugüne kadar sermayedarların karşılaşmaktan en çok korktuğu hayal kırıklıkları olmuş. Yaraları-mızı ellerimizle bastırarak, dosta düşmana "yalnız değildir" diyerek ilan ettiğimiz, yerden kaldırıp yaşamımıza kattığımız bellek-lerimizin hepimiz için bulmaya çalıştığı yolu buluyoruz, bulacağız.

Hatır'ın hem borç, vefa hem de hafıza anlamına gelmesi, hatır'alarımızın dolayısıyla kişiliğimizin vefa üzerine kurulmuş olması da sanki geçmişimizden geleceğimize yapılmış bir çağrı gibi...

İnsanlık birikimini dünden bugüne, bugünden geleceğe taşımayı seçenlere bir çağrı...

toprak güney

Sovyet Kurgucuları

Kurgu ve montaj kavramları arasında sıklıkla bir karmaşa yaşanmaktadır. Dünya sinema literatüründe 'editing' ve 'montage' kavramlarının asıl ayrıldıkları nokta; Rus sinemasının kurgu ekolünün ve kuramlarının 'montage, montaj', klasik Hollywood kurgu stiline 'editing, düzenleme' olarak anılmasıdır.¹ Ancak, sorunun temel kaynağı, orijinal Rusça metinlerin İngilizceye çevrilmesi sırasında kendini göstermektedir. Aynı anlama gelen bu iki ayrı kelimedenden 'montage', Rus sinema ekolü tarafından kullanılmaktadır. Çeviri sırasında İngilizceye 'editing' diye çevrilmediğinden, Rus ekolünün kullandığı montaj kavramının, 'editing' kavramından farklı olduğu yanlışlığı oluşmuştur. Özetle, bu iki kavram, montaj ve kurgu, aynı anlama gelmektedir.

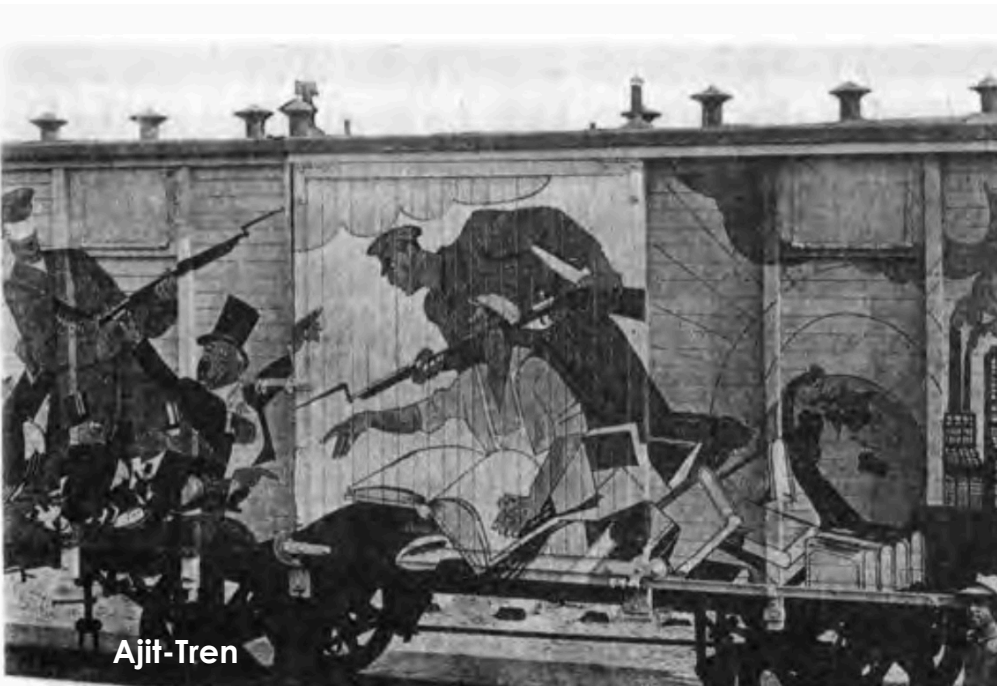
Kurgunun en temel bileşeni 'cut', yani kesmedir. Amerikan ekolünde film "kesilir", Rus ekolünde ise "bağlanır". Ancak her ikisi de aynı anlama gelir. En basit ifadeyle, çekim parçalarının (plan) hem kesilerek hem birleştirilerek düzenlenmesi işlemi kurgunun temel işlevidir. Edit ve montage kavram karmaşasının nedenlerinden biri de budur. Bir çekim parçasının bir kısmının kesilmesi, aynı zamanda başka bir çekim parçasıyla birleştirilmesini de gerektirir. Yoksa anlamlı bir bütün -film- oluşamaz.

Kurgunun esas işlevi kesme olduğundan, kesmeyi neye göre yapacağız sorusu akla gelir. Birçok büyük yapımlı filmin (Godfather, Apocalypse Now, Conversation) kurgucusu Walter Murch bu konu üzerinde kuramsal ve kavramsal olarak düşünülmüş ve "altılı kural" dediği sistemi geliştirmiştir.²

1 İlkay Nişancı, Teoride ve Pratikte Sinemada Kurgu, Doruk Yay. 2018

2 Walter Murch, Göz Kırparken, Bilgi Yay. 2005

Ajit-Tren

Murch için ideal bir kesme; belirttiği altı kuralın hepsini birden karşılayan kesmedir. Bu altı kural, oranlarıyla birlikte; duygu(%51), öykü(%23), ritim(%10), göz takibi(%7), perdenin iki boyutlu yapısı(%5), aksiyonun üç boyutlu yapısı(%4) parçalarından oluşur. Film anlatısının en büyük bileşeni, tüm teknik ve fiziki koşulların kullanılarak oluşturacağı “duygunun” yaratımıdır.

Sovyet kurgucuları da kurguyu, özellikle hikayenin “duygu yaratımı” noktasında geliştirmişlerdir. Murch’un altı kuralından da yapacağımız çıkarım, filmdeki teknik hatalar ne olursa olsun, izleyicide esas olarak bir filmin duygusunun kalacağı gerçeğidir. Filmdeki devamlılık hataları, aks çizgisi hataları, hatta öyküdeki hatalar bile esas olarak duygu yaratımına zarar vermediği ölçüde dikkate fazla alınmayabilir. İyi bir kurgu ve kurgudaki kesmeler ise, tüm bu altı kuralı sağlayabildiği ölçüde başarılı olacaktır.

Murch, “Yapılan bir kesme, izleyiciye hissettirilmek istenen şeyi hissettiriyor mu?” sorusuna; eğer bir kesme, teknik olarak hatalı bile olsa, örneğin devamlılık hatası ya da aksın ihlali hatası olsa bile, sahnenin duygusunu mükemmel veriyorsa, o kesme doğrudur. Geleneksel sinema kurgusu, devamlılık kuralına büyük önem verir. Ancak Murch’e göre, eğer devamlılık hatası olan bir çekim, teknik olarak devamlılık hatası içermeyen başka çekime göre verilmek istenen duyguyu daha iyi veriyorsa, devamlılık hatası göz ardı edilip, duyguyu daha iyi veren hatalı çekim kullanılmalıdır. Duygu unsuru, fiziksel ve mekânsal devamlılıktan daha önemlidir ve

izleyici bunlara düşünüldüğü kadar büyük bir önem vermez. Özetle, bu altı kural gereği feda edilecek olan, listenin (altı kural sıralaması) en sonundaki kesmelerdir.

Sovyet kurgucularının başarısı da, 1920’li yıllarda bir ekol haline gelmelerini sağlayan, onları döneminin dünya sinema kurgu anlayışının üzerine çıkaran bir kurgusal bakışa sahip olmalarındandır. Geliştirdikleri kurgu sayesinde duygu yaratımını ön plana almış, bu şekilde gerek Sovyetler’deki iç savaş yıllarında gerekse iç savaştan sonra da sürekli devam eden toplumsal inşa sırasında, devrim propagandası ve toplumsal dönüşüm temalarının yüklü olduğu etkili filmleri yapabilmişlerdir.

DÖNEME BİR BAKIŞ: GELECEKÇİLİK, İNŞACILIK VE AJİT-TRENLER

Devrimle birlikte Sovyetler Birliği’nde, geçmiş alışkanlıkları ve kuralları reddederek geleceğe yönelen birçok sanat akımı yeni bir canlılık kazanmıştı. Sovyet sinemasının ilk yıllarında bu akımlardan ikisi, gelecekçilik(fütürizm) ve inşacılık(konstrüktivizm), sanatçıları etkiledi.³

Sovyet sanatçıları, devrim yıllarında, kent soylu gelenekleri yıkmak konusundaki çabalarında gelecekçilikten yararlandılar. Ancak ilk yıllarda yaygın kabul edilen sanat akımı inşacılık oldu. Sanatçılar, günlük yaşamla ilgili gerçeklere önem veriyorlardı. Kendi yeteneklerini, fabrika üretiminin ve modern yaşamın sorunlarının hizmetinde kullanmıyorlardı. Sanatı toplumun yararı doğrultusunda

3 Sessiz Sinema, Nilgün Abisel, Om Yay. 2023

da kullanabilmeleri için, öncelikle toplumu iyi tanımaları gerektiğini fark ettiler. Sanatçı, önce kendi sanatını, herkesin her yerde anlayabileceği göstergelerle evrensel gerçekleri betimleyecek biçimde yeni baştan kuracak, kent soylulara hizmet eden sanatları yeni devrimci bildirilere uyduracak, son olarak da sezgisini ve zekasını, günün gerekleri doğrultusunda kullanacak, işçiler arasında başka bir işçi olacaktı.⁴

İnşacılık anlayışı gereği, artık mühendis-sanatçının, teknisyenle iş birliği yapması isteniyordu. Sanatçılar, yaratıcılıklarını günlük sorunları yansıtmak üzere kullanacaklardı. Fabrikalara girecek, yeni süreçlerle ilgili yeni tasarımlar geliştireceklerdi.

Sovyetler’de, daha devrimin ilk yıllarında (iç savaş yıllarında) sinemanın kırsal kesime ulaşması büyük önem taşıyordu. 1919 yılında ‘fotoğraf ve sinema’ ticaret ve sanayisinin Halk Eğitim Komiserliğine devredilmesine ilişkin kararname ile sinemacılık alanı devletleştirilir. Hemen sonra sinemacı yetiştirmek amacıyla Moskova’da bir sinema okulu (VGİK⁵) açılır.

İlk filmler, tarımın nasıl yapıldığı, fabrikalarda işçilerin nasıl çalıştığına ilişkin belgeseller olur. Kırsal coğrafya çok geniş olduğundan, özellikle kırsal kesime hem eğitim, hem propaganda hem de sanat etkinliğinin ulaşımı için **Ajitasyon Trenleri** (Ajit-tren) oluşturulur. Bu trenlerin bazı vagonları sinema salonuna dönüştürülmüştü. Trenler, yol boyunca her kırsal kesimde (köy, kasaba) duruyor ve belgesel, haber filmleri, propaganda filmleri gösterimi yapıyordu.⁶

Bu ajit-trenlerde, eğlencenin yanı sıra bilgilendirme, eğitim ve ajitasyon da yapılıyordu. Amaç, devrimi taşımaktı. Okuma yazma oranı düşük olduğundan, devrim, çok geniş topraklara sahip bu coğrafyanın dört bir yanına sözlü ve görsel olarak taşınmaktaydı. Birçok köylü bu trenler sayesinde ilk kez sinema ile tanışmaktaydı. Ayrıca iç savaşın sürdüğü yıllarda büyük önem atfedilen bu trenler, iç savaşın getirdiği kargaşa ve kafa karışıklığına karşı, en ücra topraklarda bile ideolojik sağlamlık inşa ediyordu.

4 age.

5 VGİK: Vsesojuzniy Gosudarstvenniy Institut Kinematografii(Sovyetler Birliği Devlet Sinematografi Enstitüsü)

6 Sinema Tarihi Cilt 1, Rekin Teksoy, Oğlak Yay. 2025

7 Sessiz Sinema, Nilgün Abisel, Om Yay. 2023

Trenlerde bir film ekibi vardı. Bu trenlerdeki kameramanların çektiği binlerce metre film, Moskova’ya ulaşıyor, burada Vertov ve ekibi tarafından kurgulanıyordu.⁷ Vertov’un belgeselci kurgu anlayışının oluşumunda ajit-trenler sayesinde çekilen görüntülerin rolü büyüktür.

KULEŞOV ETKİSİ: ANLAMIN KURGUyla MANİPÜLE EDİLMESİ

Bir sinema kuramcısı ve kurgucusu olan Kuleşov, diğer Sovyet kurgucularının hocasıdır. Moskova Sinema Okulu’nun da kurucularındandır. Sinemanın kuramsal yanını önemseydiğinden, oyuncuya, hele de star oyuncuya çok önem atfetmez. Ona göre sinemanın yaratıcısı yönetmendir; oyuncu değil. Oyuncu, yönetmenin istediği davranışları yerine getiren, duyguları vurgulayan bir araçtır yalnızca. Sinemanın büyüğü, oyuncunun performansından değil, planların bir araya geliş şeklindedir.

Bu dönem Sovyetler’de ham film sıkıntısı yaşandığından, Kuleşov’un yaptığı deneylerle, eldeki kısıtlı ham filmler ve çekimler kullanılarak, kurgu yoluyla anlamlı bir bütün yaratılıyordu.

Kuleşov etkisi (Kuleşov efekti ya da Kuleşov deneyi de denir), günümüze kadar kullanılan bir kurgusal bakış/yaklaşım oluşturmıştır. Kuleşov, duygusal etkisi yüksek bazı filmleri (özellikle Griffith’in Hoşgörüsüzlük filmini) karelere ayırarak incelemiş, duygusal etkinin ve filmsel anlamın, çekimlerde yer alan oyuncuların performansından değil, çekim parçalarının sıralanış biçiminden kaynaklandığını fark etmiştir. Her plan, kendinden önceki ve sonraki plana bağlı olarak yeni bir anlama kavuşur. Önceki ve sonraki planların değişmesi, ortadaki planın başka bir anlam yüklenmesine yol açar.

Buna ilişkin bir deney de yapılmıştı. Bir aktörün yakın plan ve nötr bir ifadeye sahip yüz çekimini alıp, bu görüntüden sonra sırasıyla ve ayrı ayrı, “dumanı tüten bir kase çorba”, “oyuncak ayısıyla oynayan bir çocuk” ve “ölmüş genç bir kadın” görüntüleriyle kur-

guladığında; filmi görenler sırasıyla, aktörün yüzündeki anlamın ilk kurguda açlık, ikincisinde sevecenlik, üçüncüsünde üzüntü belirttiği izlenimine kapılır. Oysa aktörün yüzü hep nötrdür. Aynı yüzün değişik duygular yansıtması, kurgulandığı “kase”, “çocuk” ve “ölü kadın” görüntülerinin yüklediği anlamdan kaynaklanıyordu.

Kuleşov deneyi göstermektedir ki, bir görüntünün anlamı, kendinden önce ve sonra gelen görüntüye bağlıdır. Sinema izleyicisi sanıldığı gibi pasif konumda değildir. Ek-sikleri kendi zihninde tamamlar. Kurgucu bunun farkında olduğu takdirde, izleyenin bu özelliğini kullanarak onları manipüle edebilir. Bir oyuncu istenilen duyguyu veremiyor olsa bile, kurgucu gerekli görüntüleri bağlayarak oyuncunun veremediği duyguyu yaratabilir.

Hitchcock, bu etkiyi iyi kavramış sinemacılarıdır. Kuleşov etkisine dair verdiği örnekte, *“Eğer benim gülümseyen bir görüntümü alıp, sonra kucağında bebek olan bir anneye keserseniz; ben ‘sempatik, tonton bir adam’ olurum. Ama aynı gülümsemeyi alıp, bikinili bir kadına keserseniz; ben ‘sapık bir adam’ olurum.”* der.

KULEŞOV’UN YARATICI BEDEN VE YARATICI COĞRAFYA DENEYİ

Günümüz sinema ve TV film/dizilerinde, oyuncuların dublör kullanması oldukça yaygındır. Özellikle tehlikeli (atlamalı, süratli, kavgalı) çekimlerde, asıl oyuncunun olası bir zarar görmemesi için sıklıkla dublör kullanılır. Tiyatroda bu pek mümkün değildir. Tiyat-

ro geleneğini ve tiyatro oyunculuğu anlayışını sürdüren ilk sinema filmlerinde de bu durum çok kullanışlı gelmemiştir. Bunun için kurgusal düşünme anlayışının gelişme göstermesi gerekmiştir. Kuleşov, “yaratıcı beden” deneyiyle bunun önünü açmıştır.

Yaratıcı beden deneyiyle, var olmayan bir insan yaratır/kurgular. Ayna karşısında süslenen bir kadını filme alır. Her çekimde, başka kadınların yüzlerini, ellerini, saçlarını, bacaklarını, ayaklarını ayrı ayrı çeker. Bu çekimleri kurguda sırasıyla bir araya getirerek, gerçekte var olmayan ama izleyenin gözünde tek kişiymiş izlenimi veren bir kadın yaratır. İzleyici ekranda tek bir kadın olduğunu düşünür ancak gerçekte o kadın yoktur; ekrandaki kadın, dört farklı kadının parçalarının kurgu ile inşa edilmesiyle oluşmuştur. Ancak izleyicinin zihni onu tek kişi olarak algılar ve tamamlar.

Yaratıcı coğrafya ise, farklı mekanlarda yapılan çekimlerin, sanki tek mekanda çekilmiş izlenimini yaratmasıdır. Bu deneyde bir adam Moskova’da bir sokakta yürürken görülür. İkinci çekimde bir kadın, Moskova’nın tamamen başka bir bölgesinde yürürken görülür. Üçüncü çekimde adam ve kadın karşılaşır. Kurgu ile bir araya gelmişlerdir. Dördüncü çekimde adam eliyle bir yeri işaret eder. Beşinci çekimde Amerika’daki Beyaz Saray görüntüsü ekrana gelir. Altıncı çekimde ikili, Beyaz Saray’ın merdivenlerini tırmanmaya başlar. Oysa tırmandıkları merdivenler Moskova’daki bir mekandandır.

Bu deneyle, kurgu yoluyla çekimler

Kuleşov etkisi

sıralanarak ve araya farklı bir mekan (Beyaz Saray) eklenerek, gerçekte olmadıkları yerde oldukları izlenimi yaratılır. İzleyici, tüm olayların tek bir mekanda geçtiğini düşünür. Ancak gerçek dünyada var olmayan bu yeni sinematik coğrafya, aslında yaratılmıştır. Günümüzde de sıkça kullanılır. Örneğin bir bina gösterilir. Sonra evin içi gösterilir. Gösterilen evin, o binada yer aldığı izlenimi yaratılır. Ancak çekim yapılan ev bambaşka bir yerde olabilmektedir.

Kuleşov'un bu üç deneyi, günümüze kadar dünya sineması kurgu anlayışını etkilemiş; sinemanın, gerçeğin bir kaydı olmadığı, parçaların birleştirilerek yeni bir gerçeklik yaratıldığı anlayışını ortaya koymuştur.

VERTOV'UN SİNE-GÖZ'Ü

Dziga Vertov, başlarda haber filmleri ve belgesel filmler yapmıştır. Kino-Eye (Sine-göz) teorisini oluşturmuş; kameranın gündelik hayatın gerçeklerini çekmesini önemsemiştir. Anılarında şöyle der⁸: *"Ekim Devrimi gerçekleşir gerçekleşmez, hemen Sinema Komitesine başvurarak, yaşamın kendisini yansıtmak amacı güden, oyunculuğa yer vermeyen, belgesel anlayışta yeni bir sanat biçimi önerdim. Sinemaya verdiğim otuz yıl boyunca bu amacı gerçekleştirmeye çalıştım"*.

Sine-Göz teorisini şöyle vurgular: *"Ben Sinema-Göz'üm. Ben mekanik bir gözüm. Ben bir makineyim, size dünyayı sadece benim görebileceğim şekilde gösteriyorum"*. Vurgulamak istediği; kameranın (lensin), insan gözünden üstün olduğu; insan gözünün sınırlı, öznel olduğu ve her şeyi göremediği; kameranın zamanı yavaşlatıp hızlandırabildiği (slow-motion/fast-motion), geriye sarabildiği, çok yakına veya uzağa odaklanabildiği, insan gözünün göremediği 'gerçeği' ortaya çıkarabildiği gerçekliktir.

Senaryosu olan, oyunculuk isteyen, stüdyoda çekilen filmleri yapay bulur. Ona göre habersiz yakalanan yaşam kameraya alınmalı; kamera, hayatın içine girip insanları en doğal hallerinde, çalışırken, eğlenirken ve habersizce kaydetmelidir.

Kurgunun amacı, gerçeği inşa etmek olmalıydı. **Film Kameralı Adam** (1929) filminde, kameraman, bir gün boyunca şehri kaydediyor. Vertov, bu çekimleri kurgu yoluyla belirli

bir ritme göre sıralar ve bir belgesel inşa eder. Sinemaya yaklaşım tarzı bu filme tamamıyla yansımıştır. Kurguya katkısı anlamında, sadece bu filmin bile önemi büyüktür. **Bölünmüş ekran, slow motion ve fast motion, stop motion, geriye sarma** gibi teknikleri geliştirmiştir. O güne kadar bu teknikler hem oldukça az kullanılmakta hem de fazla bilinmemektedir.

Belgesel filmi savunması ve kurmaca filmi reddetmesi, biraz dönemin ruhuyla ilgilidir. Ona göre klasik kurmaca filmler halkı uyutur, sakinleştirir. O ise yeni inşa edilen bir toplumun tüm dinamikliğini ve gerçekliğini belgesel tarzda kayda almayı doğru bulmuştur. Ajit-Tren'lerde görev almasının ve bu trenler aracılığıyla yapılan gerçek belgesel nitelikteki çekimlerin, sinemaya bakışını etkilediği yadsınamaz bir gerçektir. Haber filmleri ve belgesel filmler, kitlelerin ajitasyonuna yönelik bildiri yüklü ve inşa edici filmlerdi.

Belgesel ve toplumsal film anlayışını oldukça geliştirmiştir. Kurmacayı reddetmesi ise sinema dünyasına olan etkisini sınırlamıştır. Çünkü bir film, her şeyden önce bir kurmacadır. Belgesel filmler bir gerçeği gözler önüne serme konusunda ne kadar önemli olsa da, sinema yoluyla duygu yaratımını sağlamanın en önemli yolu da bir kurmacaya dayanmasıdır. Kurgu, ilk başta zihinde başlar. Senaryo kurgusu ile olay öyküsü sıralanır. Film kurgusu ise hem çekim sırasında(mizanzen, sahneleme) hem de çekim sonrası devreye girer ve film inşası tamamlanır. Ancak tüm bu aşamaların dayanağı, öncelikle bir kurmacanın varlığıdır.

Vertov'un yaklaşımı bu açılarından eleştirilmiş; ancak kameranın gücüne dair yaklaşımı sürekli olarak kabul görmüştür. Lensin gücü, gözün gücünden daha büyüktür. Kameranın sokağa, gündelik yaşamın içine girmesi; görünmeyen sokağı daha iyi görmemizi ve anlamamızı sağlar. Vertov'un yaklaşımı, Fransız Yeni Dalgası Sinemasının yaratımında bile, kameranın sokağa inmesi gerektiği noktasında referans olmuştur.

PUDOVKİN: "FİLM ÇEKİLMEZ, KURULUR."

"Kurgu, yönetmenin dilidir" der Pudovkin. Ona göre film çekilmez, kurulur. Kurgu olmadan çekilen görüntüleri birer ölü nesne olarak görür. Kuleşov'un öğrencisi olan

Pudovkin, kurguya ve film yapımına dair yaklaşımlarını Sinema Yönetmeni ve Sinema Malzemesi adlı çalışmalarıyla 1926'da yayımlar.

Birinci Dünya Savaşı'nda Almanlara tutsak düşer, ama üçüncü yılın sonunda kaçmayı başarır. Sonra, Kuleşov'un öğrencisi olarak sinemaya girer.

Gorki'nin, bir kadının 1905 ayaklanması sırasında devrimci bilinç kazanma sürecini anlattığı "Ana" romanını 1926 yılında filme uyarlar ve bu film dönemin büyük filmi Potemkin Zırhlısı kadar ses getirir.

Pudovkin'in kurgu anlayışı; senaryonun önemli olması ve hikaye anlatıcılığı (kurmaca) yoluyla "bilinç" ve "duygusal etki yaratmak"

üzerine kuruludur. Cengiz Han'ın Varisi (1928) filminde, bir köylünün bilinçlenme sürecini işler. Esas hikaye, İngiliz işgali altında olan Moğolistan'daki devrimcilerin mücadelesi içine yerleştirilmiştir.

"Kaçak" filmi (1933), Hamburglu liman işçilerinin mücadelelerini ve yaptıkları grevi konu alır. "Petersburg'un Sonu" filmi (1927), devrimden önce kırsal kesimden Petersburg'a gelen genç bir köylünün serüvenini işlerken, daha geniş bir açıdan devrimin en yoğun günlerini lirik ve dramatik bir anlatımla ele alır. "Asya Üstüne Fırtına" filminde (1929), Asya halklarının bağımsızlık kavramının bilincine varmalarını ve özgürlüğe ulaşacakları devrimi başlatmalarını konu edinir. Pudovkin, devrimci hareketin daha çok bireysel, insani boyutlarıyla ilgilenmiştir.⁹

Klasik anlatı sinema tarzını ve dramatik anlatımı etkili biçimde kullanır. Filmlerinde izleyiciyi duygusal olarak yakalama tarzı oldukça güçlüdür. Sovyet kurgucuları arasında özdeşleşme (film karakteriyle duygusal bağ kurma) ve katarsise (karakterin amacına ulaşması ve izleyicide yaşanan duygusal rahatlama/arınma) en çok önem veren ve film kurgusunun temelini hikaye anlatımına

dayandıran, izleyicinin psikolojisini adım adım inşa eden (sinemada manipülasyon) bir sinemacıdır.

Pudovkin'e göre kurgu, üç farklı boyutta gerçekleştirilebilir; "inşacı", "yapısal" ve "bağlantısal" kurgular¹⁰. Pudovkin filmlerinde bu yaklaşımların hepsi bir arada bulunur. Kurgucu, bir "yapı ustası" gibi filmi "inşa" eder. Her plan (çekim parçası) bir tuğladır. Bu tuğlalar doğru şekilde dizildiğinde (kurgulandığında) anlamlı bir duvar (film) oluşur.

Kurgu yaklaşımındaki bu üç unsurdan en çok "bağlantısal" yöne önem verir. Amaç, filmi bir yapı gibi inşa ederken, izleyicide bir duygusal akış yaratmak, ona rehberlik

etmek, karakterle bağ/bağlantı

kurmasını (özdeşleşmesi-

ni), hikayenin içinde akıp

gitmesini sağlamaktır.

Karakter amacına ulaşın-

ca izleyici de tıpkı onun

gibi rahatlar(katarsise

ulaşır). İzleyici hikaye-

yi hissetmeli, kurguyu

fark etmemeli (teknikle

ilgilenmemeli), hika-

yede akıp gitmeli ve

hikaye anlatımı sonunda

bilinçlenmelidir.

Duygusal etkiye önem

veren bir kurgucu olduğun-

dan, sıklıkla yakın plan çekim

kullanır. Örneğin bir ananın öfkesini

göstermek istediğinde, kesmeyi kadının öfkeli yüzüne yapar. Böylece izleyicide dramatik etki artar.

Metaforlar ve semboller (çağrışımlar) kullanarak anlamı katmanlandırır. Bu yüzden birçok filminde yoğun metaforik anlatım bulunur. Örneğin; "Ana" filminde, hapishanede ki karakterin özgürlük umudunu vurgulamak için, buzların eriyip nehrin akmaya başladığı görüntüleri kullanır. **Çağrışımsal kurgu** da denilen bu yöntemi sıklıkla kullanan ve geliştiren Pudovkin, kurgu yoluyla, bir çekimden birden çok anlam çıkmasını sağlamıştır. Film- sel anlam bu sayede genişler ve katmanlanır. Film, düz bir anlatımdan çıkarak, daha lirik bir anlatıma dönüşür. Karakterin iç dünyası da bu şekilde daha rahat yansıtılır. Ayrıca fil- me şiirsellik katarak düz hikaye anlatımından

9 Sessiz Sinema, Nilgün Abisel, Om Yay. 2023

10 age.

çıkartır ve dramatik anlatım güçlenmiş olur. Pudovkin'in en önemli katkılarından biri de, çağrışımsal kurguyu oldukça iyi işlemesi ve geliştirmesidir.

Filmler sessiz olduğundan, dramatik ara yazılarla film anlatımının etkisini güçlendirir. Bir araya gelen işçilerin çekiminden sonra kesme yapıp, araya yazı koyar. Yazıda, işçilerin öfkesinin ve patlamaya hazır olduğunun vurgusu yazılır. Sonra yeni çekim parçası gösterilir ve işçiler bir arada kararlı bir şekilde yürüyüşe geçmiştir. Bu ara yazılar ile hikayenin hem anlatımına hem duygusal yoğunluğuna katkı sağlar.

AYZENŞTAYN: ODESSA MERDİVENLERİ

Sovyet sinemacıları arasında kolektif üretime dönük tarz hakimdir. Kuleşov önemli kurgu deneylerini yaparken öğrencileri de katkı sağlamış; Vertov'un kurgularına birçok kameraman katkı sağlamıştır. Pudovkin de Kuleşov'dan çok yardım almış ve film üretirken başka sinemacılar da Pudovkin'e bir bakış kazandırmıştır. Her ne kadar Ayzenshtayn da bu kolektif tarzdan kendine bir bakış kazanmışsa da, bir yönüyle ayrılarak, daha çok bu kolektif tarza katkı sunmuştur. Sovyet kurgucuları deyince de akla ilk gelen ismin Ayzenshtayn olması, onun dünya sinemasını oldukça etkileyen bir kurgusal bakışa ve ilk kez geliştirdiği kurgusal yöntemlere sahip olmasındandır. Bir yönüyle Ayzenshtayn, sinemaya kattığı yeni bakış ve yöntemlerle, dünya sinemasının en önemli dehalarından biridir.

Ayzenshtayn, Ekim Devrimi'nden sonraki iç savaşta Kızıl Ordu'ya katılır. Fransızca, İngilizce ve Almancayı küçük yaşta öğrenir. Japonca eğitimi ve tiyatro öğrenimi görmek için Moskova'ya eğitim almaya gider. Sonraları bir söyleşisinde *"doğu düşüncesini ve doğu dillerinin yazılışını öğrenme olanağını bulmam, kurgunun yapısını kavramamda en büyük yardımcı oldu"*¹¹ der.

Mühendislik ve mimarlık eğitimi gördüğünden, kurgusal bakışında bunların katkıları sıklıkla görülür. Sanata bilimsel yöntemle yaklaşarak, **"atraksiyon kurgusu"** yöntemini geliştirir. Ona göre, bilimde nasıl

iyonlar, nötronlar ve elektronlar varsa, sanatta da atraksiyonlar olmalıydı. Makine parçaları nasıl montaj edilerek bir araya getiriliyorsa, atraksiyonlar da kurgu yoluyla birleştirilecekti.

Kurgudaki asıl amacı, izleyicinin duygusal bağ kurmasını (özdeşleşmesini) sağlamak değil; onları sarsmak, onlara yeni fikirler sağlamaktır. Tiyatro yönetmeni olarak üretmeye başlar. İzleyiciyi "sarsmak" için denemeler yapar. Bir gaz fabrikasında gösterime soktuğu Gaz Maskeleri adlı bir oyununda, koltukların altına havai fişekler koyup, sahnedeki oyunun akışına göre patlatır. Seyirciler ve oyuncular hep birlikte, devasa makinelerin, yağ ve gaz kokularının içinde yer alır. Yapaylık ve gerçeklik bir araya gelmiş ama birbirine sindirilememiştir. Bu durum ona tiyatronun sınırlarını gösteriyordu. Bu sayede ilgisini tamamen sinemaya verir¹².

Griffith filmlerini incelemiş, kurgu teknikleri üzerine epeyce düşünmüş, Kuleşov'la çalışmış, ancak sinemanın çarpıcı yönünü bu filmlerde ve yönetmenlerde yeterince bulamamıştır.

Grev (1925) filmini yapma kararı alır. Aklındaki kurgu fikirlerini kullanarak, yeni ve bambaşka yöntemler dener. Film, yeni yöntemlerle kurgulandığı ve alışıldık kurgusal biçime sahip olmadığından, başlangıçta çok ilgi görmez. Değeri sonradan anlaşılır.

Grev'i çekmeden önce, Griffith'in Hoşgörüsüzlük filmini uzun süre inceler. Daha sonra, **"çarpıcı kurgu"** dediği kurgu anlayışını kaleme alır¹³. Buna göre, eylemden bağımsız olarak seçilen görüntüler, zaman-dizinsel akış (kronolojik sıralama) yerine, seyircide en yoğun ruhsal etkiyi uyandıracak biçimde kurgulanmalıydı. Yönetmen, seyircinin bilinçaltında, verilmek istenen iletiyi kavramaya elverişli bir ortam yaratmalıydı. Seyirci, bir düşüncenin doğmasına kaynaklık edecek ruhsal bir konuma getirilmeliydi. Öyle ki, yan yana gelen bu görüntülerin ya da sahnelerin etkileşimi, seyirciyi "çarpmalıydı"¹⁴.

Ayzenshtayn'a göre, bir araya getirilen planlar arasındaki etkileşim, bir otomobilin motorundaki patlamalara benzetilebilir. Patlamaların otomobili yürütmesi gibi, dinamik

11 Sinema Tarihi Cilt 1, Rekin Teksoy, Oğlak Yay. 2025

12 Sessiz Sinema, Nilgün Abisel, Om Yay. 2023

13 Sinema Tarihi Cilt 1, Rekin Teksoy, Oğlak Yay. 2025

14 age.

Odessa Merdivenleri

bir kurgu da filme canlılık kazandıracaktır. Böylece, klasik Amerikan film anlatımındaki çizgisel anlatımdan ayrılmış oluyordu.

Filmlerinde, bireysel bir öykünün çizgisel (kronolojik) anlatımı yerine, toplumsal dramları anlatmayı tercih etti. Birey yerine toplumu ele alıyor, bireysel kahramanlar yerine kitleyi kahraman olarak kullanıyordu.

Grev filminde ilk kez çarpıcı kurguyu kullanır. Ana kahraman yani başrol oyuncusu yoktur. Bu sayede izleyici, bir başrol oyuncusuyla bağ kurmaz; bunun yerine izlediği film ile "çarpılır". Filmin sonunda, askerlerin grevci işçilere ateş açmaları sahnesiyle, bir mezbahada bir sığırın kesilmesi sahnesi peş peşe verilir. Filmin son görüntüsü ise kesilen sığırın beyaz perdeyi kaplayan gözüdür. Bu iki görüntünün doğrudan bir bağlantısı yoktur. Ama bu iki ayrı olgunun yan yana gelmesi, seyircide, işçilerin mezbahadaki hayvanlar gibi acımasızca kıyıma uğradıklarını düşüncesini doğurur. Akla, Coppola'nın *Apocalypse Now* filminin son sahnelerindeki bir çekimi getiriyor. O filmde de bir hayvanın boğazlanması ile bir anti-kahraman (Kurtz) karakterin öldürülmesi bu tür kurgu anlayışıyla çekilmiş, hayvan tamamen öldüğünde, anti-karakter de ölmüştür. Çarpıcı kurgunun dünya sinemasını nasıl etkilediğine bir örnek tir bu durum.

Ayzenştayn'ın çok filmi vardır ancak *Potemkin Zırhlısı* (1925) filmine özel bir yer ayırmak gerekiyor. Alman dışavurumculuğunun Dr. Caligari'nin Muayenehanesi neyse, Griffith'in *Hoşgörüsüzlük*'ü neyse, Sovyet sinemasının da *Potemkin Zırhlısı* odur bir bakıma. Sovyet sineması deyince çoğu kişi-

nin aklına ilk gelen de bu filmidir. Bu filmde Ayzenştayn'ın kurgu yeniliklerinin çoğu mevcuttur ve başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Bu sebeple dünyanın en büyük filmleri arasındadır.

POTEMKİN ZIRHLISI

Filmin hikayesi gerçek bir olaya dayalıdır. 1905 Rus Devrimi sırasında Potemkin isimli zırhlı bir gemide çıkan isyanı ve devamında olanları anlatır. Film, tragedyanın beş perdeli yapısı gibi beş bölümden (sekans) oluşmaktadır.

"İnsanlar ve Kurtçuklar" isimli, filmin giriş bölümü de olan ilk sekansta, Çarlık Rusyası'na ait Potemkin isimli zırhlıdaki ağır yaşam koşulları gösterilir. Askerler, kendilerine yemek olarak verilen etlerin kurtlandığını görür ve itiraz eder. Bir subay alaycı tavırla bunların kurtçuk değil, sadece sinek larvası olduğunu, yıkanınca geçeceğini söyler. Askerler öfkelenir.

"Güvertede Dram" isimli ikinci sekansta, askerler kurtlu eti yemeyi reddeder. Subay, zorla yedirmeye çalışır. Yemeyenlerden bir kısmını emre itaatsizlikten kurşuna dizdirmek ister. Ateş emri verildiği esnada, isyanın lideri Vakulinchuk, kendilerine silah doğrultan askerlere bağırır: "Kardeşler! Kime ateş ediyorsunuz?" Ateş mangası silahları indirir, isyan başlar. Subaylar denize atılır. Ancak Vakulinchuk çatışmada ölür.

"Ölü Bir Adamın Çağrısı" sekansında, gemi Odessa limanına yanaşır. Vakulinchuk'un cesedi halka sergilenir. Odessa halkı limana akın eder. Bu sahne, askerler ile halkın

bir araya gelişini, bütünleşmesini simgeler. İsyan, gemiden şehre yayılmıştır.

"Odessa Merdivenleri" sekansı, sinema tarihinin en önemli ve etkili sekanslarından-
dır. Ayzenştayn, filmi bu sahne için çektiğini
dile getirmiştir. Bu sekansta Çar'ın askerleri,
isyancılara destek veren sivil halkı, Odes-
sa'nın limana açılan merdivenlerinde silahla
tarar.

"Filo ile Karşılaşma" isimli son sekans-
ta, isyancı zırhlı gemi limandan ayrılır. Çar,
isyancı bastırmak için bir donanma filosu
gönderir. Potemkin'deki denizciler savaşa
hazırlanır. Ancak karşıdan gelen filodaki
askerler ateş etmeyi reddeder ve isyancıları
"Kardeşler!" diyerek selamlar. Potemkin zırh-
lısı, filonun arasından saldırıya uğramadan ve
zaferle ilerler gider.

Film, bir isyan hikayesi olmasından öte,
izleyicinin psikolojisinin kurguyla nasıl yö-
netilebileceğine çok iyi bir örnektir. "Çarpıcı
kurgu" yöntemi kullanılmıştır. Pudovkin'de
kendini gösteren "bağlantısal kurgu" anlayışı,
bir duygu yaratımı için izleyicinin hikayeyle
ve karakterlerle bağ kurmasını esas alırken;
Ayzenştayn'ın çarpıcı kurgu anlayışıyla, film
boyunca izleyiciyi "sarsmak" esas alınmıştır.
Bu sebeple baş kahraman yoktur. Zırhlı ve
kıyıma uğrayan halk (kitle), filmin esas kahra-
manlarıdır.

Çatışmacı kurgu için gerekli olan diya-
lektik öğeler, iki farklı çekimin birleşmesiyle
bambaşka bir anlam çıkmasını esas alır. Pu-
dovkin'de kendini gösteren kurgu anlayışına
göre "A" çekimi ile "B" çekimi bağlandığında,
ortaya "AB" görüntüsü çıkar. Ayzenştayn'ın
diyalektik yaklaşımına göre "A" çekimi ile "B"
çekimi bağlandığında, ortaya bambaşka bir
anlam olan "C" çekimi doğar. Ona göre iki çe-
kim birbirine eklendiğinde bağlanmış olmaz;
iki çekim kesme yoluyla çarpıştırılarak ortaya
bambaşka bir anlam çıkar. Film üzerinden
örnek vermek gerekirse; Odessa merdivenle-
rindeki halk kaotik, dağınık ve savunmasız
bir haldeyken, Çarlık askerleri disiplinli, ro-
botik ve senkronize bir haldedir. Bu iki tezat
çekimin bir araya getirilmesi çizgisel (kro-
nolojik) olarak yapılmamış; çekimler sürekli
çarpıştırılarak, yani bazen askerlerin robotik
yürüyüşü ve senkronize hareketleri, bazen
halktan birilerinin öldürülme, yuvarlanma,
sağa sola koşturma görüntüleri birbirine
bağlanarak, bambaşka bir anlam yaratılmış-
tır. Bu anlam ise, izleyende oluşturulan öfke,
isyancı ve devrim arzusu olmuştur. Bağlantısal
kurguda bir hikaye anlatımı ve dramatik etki
yaratması esas alınırken; çarpıcı kurguda ise
tüm kесmelerin amacı, izleyiciye ne olup bitti-
ğini (hikaye) anlatmaktan öte, onları sarsarak
duygularını harekete geçirmek olmuştur.

Filmde kullanılan ilk yöntem, "**met-
rik kurgu**" anlayışıdır. Bazı sahnelerde,
kesme yapılan çekim parçalarının süreleri
matematiksel olarak eşittir. Amaç, askerlerin
merdivenden indiği sahnede bir makinenin
yaklaştığı hissini uyandırmaktır. Bu sebeple
askerlerin inişi, eşit süreli bir tempoyla çekilir.

Ayzenştayn'ın diğer kurgu yaklaşımı
olan "**ritmik kurgu**", gerilimi artırmak için
kullanılır. Askerler belli bir ritimde ilerlerken
hızlanır, merdivenden yuvarlanan bir bebek
arabası da giderek hızlanır ve belli bir tempo-
da ilerleyen planlar, giderek hızlanarak filmin
temposu ve izleyende uyandırdığı gerilim
duygusu hız kazanır. Hitchcock'un Psy-
cho'sundaki banyo sahnesi de ritmik kurguya
bir örnektir. Uzun planlar, katilin saldırısı-
yla birlikte kısılır ve saldırı bittikten sonra
planlar eski uzunluğuna devam eder. Böylece
gerilim yaratılmış olur.

Tonal kurgu anlayışı, duygusal atmos-
fer yaratımı için kullanılan bir diğer Ayzan-
ştayn kurgu tekniğidir. Burada planların

sürelerinden öte, çekim içindeki görsellerin yarattığı duygu esastır. İsyan liderinin gemide öldüğü ve cesedin limana konulduğu sahne buna örnektir. Planlar hızlı değildir. Çekimin içinde pek hareket yoktur. Deniz sisli ve hafif dalgalı, yüzler durgun ve hareketsiz, gemiler demirli haldedir. Hüzün duygusunu yaratmak için bir “ton, mod” kullanılmıştır. Günümüzde çekilen uzun plan taşra görüntüleri çekiminde, “yalnızlık” hissini vermek için tonal kurgu anlayışı kullanılmaktadır. Ayrıca metrik ve ritmik kurgu gerilimi tırmandırdığından, izleyicinin arada rahatlaması, gevşemesi için de tonal kurgu tercih edilmektedir. Tabi tonal kurguyu yalnızca sakin atmosfer yaratımı üzerinden sınırlamak doğru olmaz. Tonal kurguda amaç, kesmelerle değil, çekimin içindeki atmosferle duygu yaratmaktır. Bir dövüş filminde, karakterin dövüş gününe hazırlanması (Rocky’nin maça hazırlanması) sahneleri de bu kurguya girmektedir. Amaç, izleyende hırs yaratma, onları da bu büyük maç gününe hazırlamaktır.

Ayzenştayn’ın çarpıcı kurgu tekniğinin bir bileşeni olan “entelektüel kurgu” anlayışından bahsetmek gerekirse; buna metaforik kurgu da denir. Pudovkin’in çağrışımsal kurgu olarak kullandığı bu tekniği, daha çok Kuleşov-Pudovkin-Ayzenştayn geliştirmiştir. En başarılı uygulamalarını Ayzenştayn filmlerinde görmekteyiz. Pudovkin, hikaye anlatımını katmanlandırmak için bu tekniği kullanırken; Ayzenştayn, izleyiciyi sarsmak için tercih eder.

Odessa merdivenleri sahnesinin son planında, üç ayrı aslan görseli ekrana gelir. İlki “uyuyan aslan”, ikincisi “uyan aslan”, üçüncüsü ise “ayağa kalkmış kükreyen aslan” heykelleridir. Odessa kıyımından sonra ekrana gelen bu görseller, “Rus halkı artık uykusundan uyandı ve haykırıyor” mesajı verir. Yine filmde, gemideki isyan sahnesinde papazın taktığı haç düşer ve yuvarlanır. Papaz’ın, artık dini kullanarak isyancıları sakinleştiremeyeceği mesajı verilir.

Odessa merdivenleri sahnesinde “zaman genişlemesi” tekniği uygulanmıştır. Gerçek zamanda iki dakika kadar süren bir olay, filmsel zamanda yedi dakikaya genişletilir. Bebek arabasının merdivenlerden yuvarlanması gerçek zamanda bir dakikadan daha kısa sürecekken, filmde zaman geniş-

lemesi yoluyla daha uzun sürede iner. Bunu başarmak için, aynı görüntüyü farklı açılardan çekerek ve araya başka kesmeler koyarak yapar. Bu sayede psikolojik zaman genişler ve izlenilen dehşet, sanki saniyeler değil de saatler sürmüş hissi uyandırır.

Zaman genişlemesini uygulamak için farklı çekim ölçeklerinden de yararlanır bu filmde. Askerlerce açılan ateş sırasında, merdivenlerden aşağıya doğru kaçışan insanlar önce genel planda verilirken, yer yer araya korku dolu gözleri, haykıran ağızları, sendeleyeyen ayakları, çiğnenen çiçekleri, kırık bir şemsiyeyi gösteren yakın planlar girer. Gittikçe artan duygusal yoğunluğu vurgulamak için yönetmen, kalabalığın deviniminden yararlanır. Ardından, bu kargaşa merdivenlerden inen askerlerin düzenli adımlarına dönüşür. Filmin bütünü aynı anlayışa, şiirsel vurgulama ve dramatik yoğunluklar arasındaki çatışmaya dayanır¹⁵.

Ayzenştayn, entelektüel kurguyu formüle ederken, “A” çekimi ile “B” çekiminin birleşmesiyle “C” çekimi oluşur ve bu yeni çekim aynı zamanda soyut bir fikir verir, der. Bu yeni anlama, entelektüel anlam adını verir.

Filmde, isyan sırasında, gemideki topun arkasına yerleştirilen kamera, topun ağzının subaylara dönük olmasını gösterir. Artık gücün isyancılara geçtiği, silahların subaylara döndüğü gösterilir. Bu kurgu anlayışı, daha sonra Ayzenştayn tarafından çekilen Ekim (1928) filminde de oldukça başarılı kullanılır.

Kubrick’in 2001: Bir Uzay Destanı (1968) filmi de bu kurguya örnektir. Filmin giriş sekansının sonunda, primatlar bir kemiği havaya atar ve ikinci kesmeyle kemik, bir uzay aracına dönüşür. Böylece bir zaman atlaması yaşanır. Bu kesme, izleyenin zihninde gösterilenden daha geniş bir anlam uyandırır. Alet kullanımı ve yapımıyla insanın gösterdiği gelişme vurgulanır, çağrıştırılır.

Sonuç olarak, dönemin dünya sinema anlayışına klasik anlatı sineması ve klasik kurgu biçimleri hakimken; Sovyet kurguları yeni bir dil, yeni bir anlatı ve yeni bir biçim geliştirmiş; günümüze kadar kullanılan kurgu biçimlerini etkilemiştir.

Guernica 19

helin su

Pablo Picasso'nun 'Guernica' tablosunu ilk kez ortaokulda, 2. Dünya Savaşı'nın tarihini okurken görmüştüm. Guernica kasabasında büyük bir kıyım yapan faşistler, Guernica'yı uçaklarla bombalamış, taş taş üstünde bırakmamış. Picasso 'Guernica' tablosu ile bu vahşetin asla unutulmamasını sağlamış. Picasso'nun atölyesini gezen Nazi subayının Guernica'yı görünce Picasso'ya "Bunu siz mi yaptınız?" sorusuna verdiği "Hayır, siz yaptınız!" cevabı da tablo kadar unutulmazdır sanırım. Bu tabloyu ilk devrimci olduğum yıllarda görmeme, tarihini bilmeme rağmen onu anlamak için 19 Aralık 2000'de Ümraniye zindanında zindan savaşlarını yaşamam gerekiyormuş.

19 Aralık'ta başlayan, binlerce bombanın, silahın, iş makinasının, kimyasal gazların ağır saldırısına 4 gün dayandıktan sonra götürüldüğümüz Kartal Özel Tip'te anladım ben Guernica'yı... İlk haftalarda üzerimizde, günler sonra bile gardiyanların gaz kokusundan yaklaşılamadığı kıyafetlerimiz dışında hiçbir şeyimiz olmadığından, bu savaşı TV'lerden izleyen Kartal Özel Tip'in adli tutukluları, ilk andan itibaren bize yardım etmeye seferber oldular. Telleri aşır gelen paketlerle bizimle paylaşabildikleri her şeylerini paylaştılar. İşte ben, bize gelen bu paketlerden birinin üstünde gördüm tekrar Guernica'yı... Pakete sarılı gazete parçasının üstündeydi. Gördüğüm anda yaşadığım hayret de çok büyük oldu. O an gerçekten gördüm, anladım Guernica'yı; "Biz bunu yaşadık!" Okumayı yeni öğrenen birinin kelimeleri anlayabilmesi gibi bir aydınlanma haliydi...

Guernica'dan sonra bir de "Guernica 19" vardı benim için. Dört gün boyunca olabilecek en eşitsiz koşullarda yaşadığımız savaşta özellikle Ümraniye'den çıkarılmadan hemen önce, etrafımız çevrilmiş, üzerimize yüzlerce silah çevrilmiş halde iken, delik deşik tavandan üstümüze defalarca atılan, insana parçalanıyormuş hissi veren, bilinci kaybettiren, o garip bomba... Kumaşa hiç zarar vermeyen

ama deriyi delip çürüten o garip bombalar çeşitliliği... O anları tarif edecek olsaydım "Guernica gibi" derdim şimdi. "Şu kola bak, ta nerde/Ampul kırık, atın sırtında"...

İşte Guernica 19, bugünün şiiridir.

GUERNICA 19

Görmedim ben böyle tablo
Benzemiyor hiçbir şeye
Şu kola bak, ta nerde
Ampul kırık, atın sırtında
Seçilmiyor gözleri kadının
Ayaklar nerede
Nerede gövdeler
Her şey girmiş birbirine
Anlamak mümkün değil
Neden yapılır böyle resim?
19 Aralık 2000...
Dönüp duruyor havada kar tanesi
Bu harabe hapisane
Tütüyor üstünde, dumanı taze
Kokusu yanık et
İsli duman
Zehirli gaz
Ayaklar nerede?
Kollar nerede?
Seçilmiyor gözleri, neredeler?
Neden sarkıyor tavandan gölgeler?
Yırtık bir gaste parçası
Örtmüş üstünü ölünün
Gösteriyor ayakta duran tutsak
Gastedeki resmi bir diğerine
Resimde Guernica
Görmedim ben böyle tablo
Karşımda duruyor işte
Yaşadığımız şey.

Vahşete vahşet denmesi gerekir ama 19 Aralık bir vahşetten fazlasıdır. Binlerce devrimci tutsağın dövüşkenliğidir, cesaretidir, kazanma azmi, başarısı ve hasmı ezip geçerek hedefe ulaşma kararlılığıdır. Bunlar anlatılmaz ise 19 Aralık eksik anlatılıyor demektir. O dört günün sonunda içimizdeki zafer duygusunu, başka hapisanelerdeki yoldaşlarımıza attığımız “Biz daha çok dayandık!” havasını, yeni yöntemler

bulmanın sevincini anlatmazsak eksik kalır. Götürüldüğümüz tüm zindanlarda “şimdi bu savaşta yeni bir aşamaya geçiyoruz” bilinciyle başladığımız kitlesel ölüm orucunu anlatmazsak eksik kalır. Büyük, nihai zafer, küçük zaferlerin bileşkesidir. 19 Aralık 2000 bizim için bu büyük, nihai zafer yolunda bu topraklarda devrimci tutsakların cesaret ve kararlılığını perçinleyen kazanılmış bir savaştır.

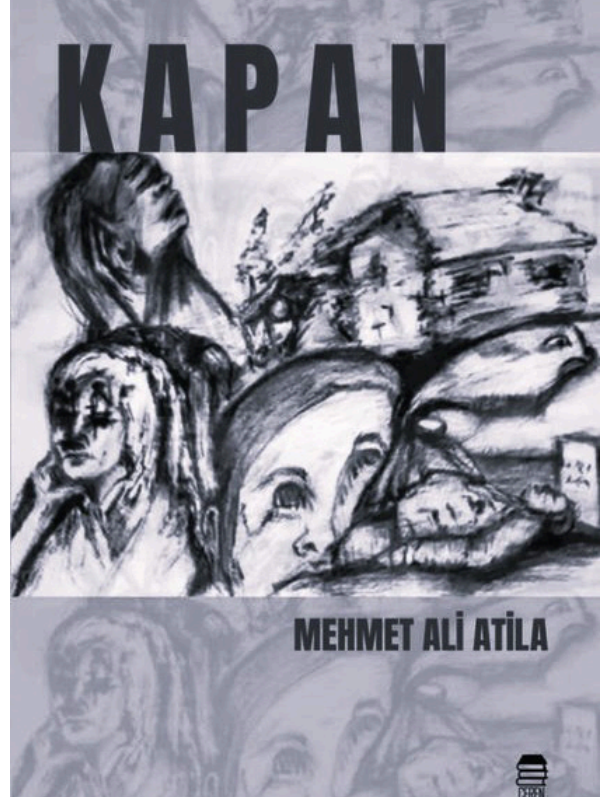
zindan türkü söylüyor

Kapan

Dört bir yanın kuşatılmışken ve varlığın, yokluk ile imtihan ediliyorken neler yapabilirsin? Sınıflı toplumlar gerçekliği ve bir avuç azınlığın yönettiği devletler ezilenleri hep bir kapana sıkıştırdılar. Bu kapanı bir şekilde parçalamak isteyenleri ise ya yok ettiler ya da tutsaklıkla sınıyarak yaşamdan, düşüncelerinden koparmayı amaçladılar. Zincirlerin parçalanıp atıldığı anlar oldu elbette ve olmaya devam edecektir. Ancak bu mücadele halinin nispeten daha düşük seviyede devam ettiği koşullarda, “Neler yapabiliriz?” sorusu daha büyük bir önem taşır. Çünkü bir çıkış yolu bulmak gereklidir.

Biz istemesek dahi kuşatılmış toplumun büyük çoğunluğu kimi dönemler, bu gerçekliğe gözlerini kapatıp kendi yaşamlarını sürdürebilir. Egemenlerin bütün zorbalığı daha büyük bir şiddetle kapanı parçalamak isteyenlerin üzerine yönelir. Hareket alanları kısıtlanır. Yokluk ile sınanma başlar. Yakınma hali gelişir. Ancak çelişkinin bir ucunda da var olma gerçekliği vardır ve her koşulda ve zorlukta bir var olma hareketini başlatabiliriz.

Her alanda üretmenin gerekliliğinin ve hep daha fazlasını üretmenin, ilerlemenin ana unsurlarından biri olduğu gerçekliği burada ortaya çıkar. Üretim alanlarından biri olan kültür-sanat-edebiyat ise “Neler yapabiliriz?” sorusunu daha farklı pencerelerden yanıtlamamıza, ilerlemek istediğimiz ufku

farklı araçlarla anlatabilmemize olanak tanır. Örneğin, Zeki Demirkubuz'un, biraz sonra tanıtmaya çalışacağımız ve kitapla ortak konuları olan “Çoğunluk” filmi, coğrafyamızdaki başlıca çelişkiler arasında saydığımız ve teorik düzlemde altı sayfalarca doldurulabilecek birçok konunun sinemada seyirciye yansıtılmış küçük bir halini sunar.

Filmdeki ana karakter Vanlı bir Kürt kadınla sevgili olur. Ancak dini değerlerine bağlı ve kendisini milliyetçi olarak tanımlayan babası tarafından uyarılarak ilişkisini bitirmesi istenir. Genç ise ailesinin, yaşadığı çevrenin ve kendisine milliyetçi öğütler vererek “Biz vatanına, milletine bağlı insanlarız” diyen aile dostlarının sözlerine uyarak eski yaşantısına geri döner. Yani çoğunluk olarak

gördüğü çevresine uyar ve sınırları aşma cesaretini gösteremez. Ortega Gasset'in sözü bu yüzden anlamlıdır: "Ben, kendim ve çevremi toplamıyım."

Kuşatmaya alınmış, eğitimden medyaya bütün araçlar kullanılarak yaşamları yönlendirilmeye çalışılanlar, bir "çoğunluk" halinde birbirlerinin yaşamlarına etki ediyorlar. Egemenler bu durumu bir fırsat olarak görüp toplumdaki bireylerin birbirini baskılamasının bir aracı olarak kullanmak istese de çoğu zaman bu şekillendirme hali bir kıvılcımın tutuşup yangınlar yaratması gibi tam tersi bir hal alıyor. Örneğin, kadınların toplum içinde nasıl yaşaması gerektiği hakkında kahkaha atmalarından kıyafetlerine kadar makul bir rol biçiliyor veya yoksulluğun nasıl sabredilmesi gereken bir nimet olduğu kanıksatılmaya çalışılıyor. Ancak görülüyor ki kadınlar kendilerine biçilen rolü parçalayarak sokaklara taşıyor, işçiler ise yoksulluğun, çalışırken katledilmenin fitrat olmadığını büyüttükleri direnişleriyle gösteriyor. Yani biriken öfke bu defa sabrı değil, sınırları aşmak için birlikte harekete geçmeyi öğütlüyor.

Egemenler büyük mağazalarda satılmasına izin verdikleri kitapların, çok satanlar listesini önümüze koyarak bize neyi okumamız gerektiğini anlatmaya çalışır, "çoğunluk bunu okuyor sen de al" der. Hatta öyle ki günümüzde bir furya halini almış telkinlerle dolu "yoksulluğa karşı iyi düşün, kim bilir hayatında belki olumlu şeyler olabilir" gibi "öğütlerle" süslenen ve ezilenleri "iyi düşün, bekle, sabret" girdabına hapsedmek isteyen kitaplar adeta elimize tutuşturulmaktadır.

Kültür-sanat-edebiyatın sınıfsal bir gerçekliği vardır ve taraflıdır. Egemenler büyük mağazalarda satılmasına izin verdikleri kitapların, çok satanlar listesini önümüze koyarak bize neyi okumamız gerektiğini anlatmaya çalışır, "çoğunluk bunu okuyor sen de al" der. Günümüzde bir furya halini almış telkinlerle dolu "yoksulluğa karşı iyi düşün, kim bilir hayatında belki olumlu şeyler olabilir" gibi "öğütlerle" süslenen ve ezilenleri "iyi düşün, bekle, sabret" girdabına hapsedmek isteyen kitaplar adeta elimize tutuşturulmaktadır. Bu kitapların yazarları kanaat önderleri gibi TV'lerde boy gösterir. Yazmanın, sinema filmi çekmenin, belgesel yapmanın, müzik üretmenin bir amacı vardır. Bu amaçta hangi tarafta olduğumuzla bağlantılıdır. "Neler yapabiliriz?" sorusu burada "ne için" ve "kimin için" diye genişler. Gerçeği farklı araçlarla anlatmak da yetmez. Aslolan değiştirmektir diyerek bir çıkış yolu da sunmak gerekir.

"Öte yandan Marksizm her bir olayın değerlendirilmesinde dosdoğru ve açıkça belirli bir toplum grubunun bakışı açısından bakmakla yükümlü olduğu için taraflılık denen şeyi de içinde taşır." (Lenin) Marksistler taraflıdır ve amaçları da bu taraf olma halini bir niyet beyanı olmanın ötesine taşıyıp ezilen kitleleri harekete geçirmektir. Gayesini en iyi anlatabileceği yolları arayıp bulur ve onu geliştirir. "Biz, ikinci Nuh Tufanı'yla yeniden / yıkacağız dünyanın bütün kentlerini!" diyen Mayakovski'den, işgal altındaki ülke gerçekliğini ve her sahnesinde işgalcilikle birlikte ona karşı gelişen direnişi anlatan Filistin sinemasına kadar çok çeşitli örnekler vardır. Egemenlerin düzenini sarstıkları anda ise "özgürce her şeyi üretebilirsiniz" safsatası bir anda son bulur. 7 Ekim'de başlayan direnişin ardından işgalciliği anlatan Filistin sineması filmlerinin Netflix'de yasaklanması buna bir örnektir. Yani biz bir tarafız ve kuşatmaya alınmış bir dünyada anlattıklarının aksine çoğunluk olan biziz. Tanıtmaya çalışacağımız kitapta bu gerçekliği tarafı olduğu sınıf üzerinden anlatmaya çalışıyor.

Ardıç Yayınları tarafından yayına hazırlanan ve Ceren Kültür tarafından 2024 yılında basılan, Mehmet Ali Atila'nın 416 sayfalık "KAPAN" isimli romanı sınıfsal gerçeklikleri edebiyat diliyle önümüze koymaya çalışmaktadır. Kapan, tuzak anlamına gelmektedir. Kapanı çekilmek, düşürülmek tabiri tuzağa

düşen ya da düşürülen canlılar için kullanılır. Kitaptaki anlatımlarda da toplumdaki çelişkilerin vücut bulduğu alanlarda tuzağa çekilen, boğulmaya çalışılan insanların yaşamları ele alınır. İşçi, köylü, kadın, gençlik, ezilen ulus gerçekliği çeşitli karakterler ve mekanlarla karşımıza çıkar.

Kitapta işçi sınıfının acımasızca sömürülmesi ve işçi sınıfı mücadelesinden doğan sendikaların, sınıf gerçekliğinden koptuğu zaman nasıl iş birlikçi pozisyona düşeceği iyi bir şekilde anlatılır. Kadına toplumda biçilen misyon, hem sınıfsal hem cinsel olarak gördüğü baskı ile zincirlerini kırdığında fabrikalardan köylere kadar nasıl mücadelenin öncüsüne dönüşebileceği çeşitli kadın karakterlerle karşımıza çıkar. Ezilen ulusa mensup işçilerin sınıfsal baskıya ek olarak yaşadığı milli baskı coğrafyamızın her alanında vücut bulmaktadır. Romanda bu iki baskı, sömürü şekli bize anlatılır. Keza köylülerin maden ocağına karşı başlattığı mücadele de İliç katliamının, talan edilen Kaz Dağları'nın ve Akbelen'de direnen köylü kadınların olduğu bir coğrafyadaki yalın gerçekliğimizdir.

Kitabın ana karakterlerinden olan Yasin ve ailesinin yaşadıkları üzerinden anlatım başlar ve devam eder. Milliyetçi duygularla büyümüş ve kendisini bu şekilde tanımlayan Yasin'in etrafında fabrikada yaşayanlar işçi-sendika ilişkisini ve ezen ulus milliyetçiliğinin nasıl bir zehir olarak sınıf arasına sokulduğunu gösterir. Yasin yaşadığı olaylar karşısında yavaş yavaş bir dönüşüm yaşamaya başlar. Üyesi olduğu gerici-milliyetçi sendikadan ayrılıp diğer sendikaya üye olur. Haklarını aramaya kalktığında ise eski sendikadaki arkadaşları karşısına benzer söylemlerle çıkarlar. "Çünkü onlar hak arama adı altında anarşistlik, bölücülük yapıyorlar (...) Vatan sevgisi bunlara sessiz kalmakla olmaz. (...) milletin değerlerini dinamitliyorlar, sen hala hak aramaktan söz ediyorsun." Yasin'e özcesi "ya bizdensin ya onlardan" derler. Oysaki bu zehri yaymaya çalışanlar da aynı fabrikada aynı çarklar altında ezilmektedir. Bu da kitapta anlatıldığı gibi, tek tek birkaç işçinin işe geri alınması ya da daha rahat koşullarda çalışılması ile ilgili bir mesele değil, işçi sınıfının bir bütün olarak kapandan kur-

tulması sorunudur. Sorgulama ve dönüşüm ilişkisi Yasin üzerinden ele alınır. Ve hikaye böyle ilerler.

İflas etmiş bir ailenin üyesi olan Yasin dışında kardeşleri de farklı mekanlarda farklı çelişkilerin içinde karşımıza çıkar. Yasin gibi milliyetçi düşüncelere sahip olan kardeşi Gülten Van'da öğretmenlik yapmış ve fikirleri değişmiştir. Kürt ulusunun yaşadığı sorunlara bakışı farklılaşmıştır. Bu da kitap içindeki bir diğer çatışma alanıdır. Konunun detaylı şekilde ele alındığı bir diğer yer Manisa Kırkağaç Köyü ve köylülerin yaşadıklarıdır. Burada Yasin'in kardeşi Fatma karşımıza çıkar. Eşi Alper ile evlendikten sonra köye yerleşen Fatma, tefeci-tüccarların köylülerin ürünlerini nasıl ucuza aldıklarına, üretimden koparılan köylünün borç batağı içinde çalışmak zorunda olduğu maden ocaklarına ve köylerin talan edilmek istenmesine birebir şahit olur. Kadına biçilen geri rolün nasıl parçalandığını burada da görürüz.

Kitabın anlatımı akıcıdır ve olay örgüsü okuyucuyu kendi içine çekmektedir. Bahsettiğimiz farklı çelişkilerin de olay örgüsünün içine işlenmesi kitabın akışına daha rahat dahil olmamızı sağlamaktadır. Geliştirilecek yanları da var elbette. Kişiler arası diyaloglar ve karakter betimlemeleri iyi fakat yer yer tekrara düşen anlatımlar var. Bunun yerine daha az karakter alınıp bu karakterlerin yaşamı daha fazla betimlenebilir. Zira kimi zaman tekrara düşülen yerler sloganik bir tarza bürünebiliyor.

Kimi tali eksikliklerine rağmen Kapan romanının en önemli yanlarından biri, olay örgüsü içinde durumu anlatmanın ötesine geçerek bir çıkış noktasına işaret etmesidir. Mücadelenin önemi ve devletin sınıfsal gerçekliği iyi bir şekilde işlenir. Kapandakiler kimi zaman bütün gücüyle karşısına çıkan devletin önünde kendini güçsüz hisseder. Ancak kitapta vurgulandığı gibi "çaresizliğin her yanı sardığı bir anda bir bakıyorsun ki umut yeşermiş..." İşte ezilenler o umuda ve örgütlü kuvvete tutunup Kapan'ı parçalayacaktır.

Şerafettin Yer
Tekirdağ 2 Nolu F Tipi Hapishanesi

Güzel bir ak  şam
Ay doğacak yine
Trapeza'nın dağlarından
Pontos'un sularına
  hrin gürültüsü
Uçup gidecek
Mador dağının ardından
Thalassa thalassa sesleri arasında
Tenha sokaklarında
Dola  ırız senle el ele yürek yüreğe
O tarih kokan   hrin silüeti arasında
Geçmişten gelecekten konuşuruz
Rumca türküler eşliğinde
O eski ak  şamlar gibi.
Belki sahile ineriz
Ge  mi  sin hatırına
Ganita'da bir      e   arap
Bir sen bir ben içeriz
Şafak söker ne güzel bir gün
Yine güneş doğacak boydan boya Pontos'un   zerine
Sisler dağılıp gidecek vadi boyunca
G  lecek horon oynayan kızları u  akları
Pontos'un yıldızı O  ena'nın.

HAKKAN TOSUN

NEDEN

ÖLDÜRÜLDÜ?

Gerçek Hâlâ Kayıta

dosya

kısacık ömründe
sabah simidi gibi
dumanı üstünde
mis gibi haberler yaptın
sonra bir akşam
uğruna ömrünü verdiğin
gecekonduarda filizlenen
yanlış delikanlılıkla yoğrulmuş
mostralık ölüm
ah delikanlım
zamansız kıyılan canlar kervanına
çaresiz
sen de katıldın

selah özakin

Hâlâ

songül yücel

Sevgili Hakan,

Hapis yatmış biri olarak benim yolum seninle, 'görölmüştür' damgalı mektup arkadaşlığında kesişmedi. Damga vurulmayacak, adres yeri boş bırakılacak bir mektuba başlıyorum. Evrenin sonsuzluğuna, doğanın devrimine, dostların bakış ve dokunuşlarına bırakılacak bir mektup...

Günlerdir seni konuşuyoruz. Günlerdir senin için eylemler yapıyoruz, toplantılar düzenliyoruz. Yetmiyor. Yetmeyecek. Değişik ritüellerle sana veda etmeye, belki de sana yeniden merhaba demeye çalışıyoruz. Senin aracılığınla yolu seninle kesişenlerle tanışıyoruz. Büyüyoruz.

Sevgili ailenle birlikte daha büyük bir aileyi oluşturuyoruz. Yeni bir yol açıyoruz senin ardından. Görmelisin anneni, kız kardeşini, ablanı ve abini. Bu yolda en önde onlar var. Onların sana olan büyük sevgisi ve her ne olursa olsun katillerden hesap sorma isteği var...

"Dönecek yeri olanlar en uzağa gidecek cesareti bulabilirler" diyorsun ya Hakan, sana açık kollar şimdi bize açık ve bizler sonuna kadar gitme cesaretini senin sevgili aileden -hem dar hem geniş anlamda- alıyoruz.

Ölüm... Senin de kafanı epey meşgul etmiş bir konu, biliyorum. Şiir kitabına "Ölüm Biraz da Sana Benzer" adını vermişsin. "Ne zaman yolculuğa çıksam/ Ölüm gelir aklıma" diyorsun ya bir şiirinde, bindiğin metrobüsün seni ölüme götüreceği geldi mi aklına? Doğadaki tüm canlılar doğar, büyür, yaşar ve ölürlər. Karşı konulmaz bir yasa olarak kabul ettirir kendini bize. Ne kadar değişik yaşam varsa o kadar değişik ölüm biçimi var bizi bekleyen. Ama bazı ölümler bu doğal sürecin ötesinde bir anlam ifade eder biliyorsun. Birlikte çalıştığımız Kopuş Belgeseli ile Denizlerin idam sehpasında katledilmesinin nasıl bir mücadele kararlılığına dönüştüğünün adımlarını birlikte izledik. Hrant'ın yırtık ayakkabısından vicdanlara doğru akan öfke selini birlikte gördük. Berkin'in çocuk masumluğunda taşıdığı sınırsız ekmeğin kokusu ile bir araya gelen o selin içinde de birlikteydik.

Senin ölümün de depresyon etkisi yarattı. "Hakan Tosun Nerede?" diye başlayan arama çalışması seni katledenlerin tüm planlarını bozdu. Sahipsiz ve kimsesiz bir ölü olarak seni yok etmekti amaçları ama bilmiyorlardı ki senin kocaman bir dünyanın ve bu dünyanın içinde biriktirdiğin insanların vardı. Seni sahipsiz bir ölü gibi bir kenara atamayacaklarını anladıklarında ikinci planı devreye soktular. Adli bir sokak kavgasında kim vurduya gitti deyip katillerinden iki sanık bir tanık yarattılar. Oysa ne çok suçlu saklanıyordu onların arkasında.

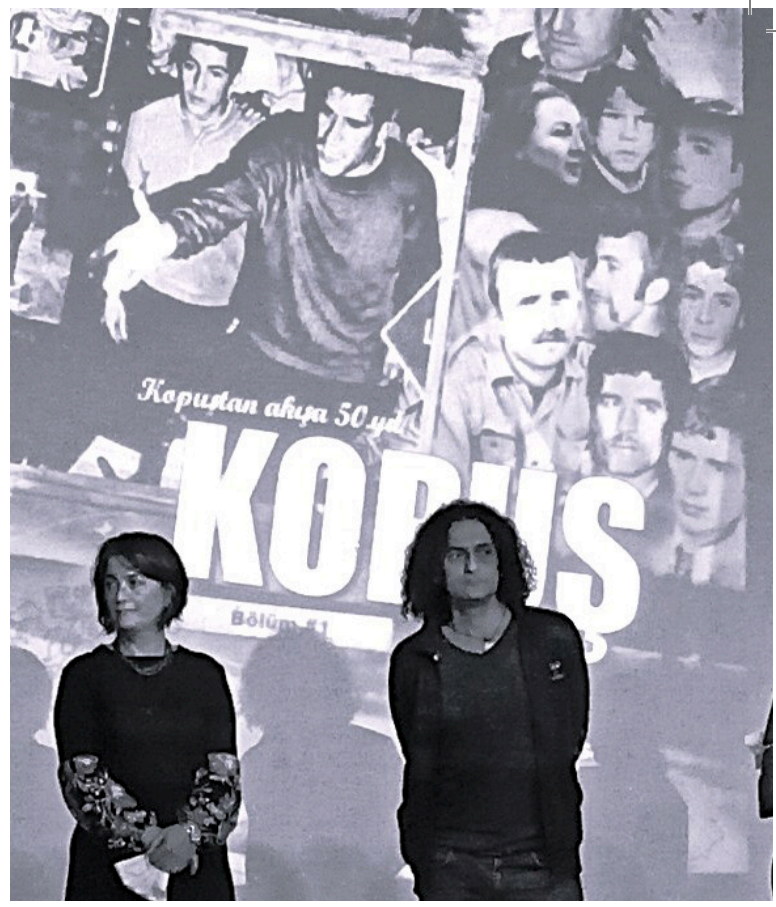
"Hakan Tosun Nerede?" feryadı ile başlayan süreç hastanede olduğun haberini getirdi bize. Hastanede yaşam mücadelesindeydin seni bulduğumuzda. Ailen, ardından gazeteci, fotoğrafçı dostların, belgeselci arkadaşların,

hastane önünde kamp kurdular. Hastanenin önünden bir kez bile ayrılmadan yayın yaptılar. İkizdere, Akbelen, Kaz Dağları oradaydı. Tekel Çadırkent, Gezi, Hatay, Bayramtepe oradaydı. Seninle yolu kesişen herkes oradaydı. Katilleri tanıyorduk, suçluyu biliyorduk. Tanık yazdırdık kendimizi gerçeğe, katillerden hesap sormak için. Tanık yazdırdık "sana vuran eller kırılısın oğul" diyen anaların öfkesini. Tanık yazdırdık "kameran yere düşmeyecek, sen rahat uyu Hakan" diyen gazeteci dostlarını...

Seninle 2004 yılında tanışmış olmalıyım. Beyoğlu'nda Rumeli Han'ın altıncı katında olan Ayışığı'nda. Ben yine bir hapislik sonrası nerde kalmıştık diye oradan başlamıştım yarım kalanları tamamlamaya ve yeni düşlerin peşinden koşmaya. Evini hatırlıyorum, birkaç kez sohbetler için buluştuğumuz... Avcılar'a da konuk olurdun zaman zaman. Araya uzun zaman girerdi, görüşemezdik ama yeniden görüşmemiz de bir telefona bakardı, bilirdik. "İşim düştü aradım" demek bizim için sorun değildi. Yollarımız ne kadar istesekte kesişmezdi bazen. "Hakan bir çekim işimiz var. Gelir misin?" dediğimizde bilirdik senin "Eyvallah" diyeceğini. Hiç sorgusuz, sualsiz, nedensiz, niçinsiz.

Gezi sonrası Taksim'e çıkıp eylem yapmanın mümkün olmadığı günlerdi. 10 Ekim katliamını Taksim Meydanında protesto etmek istiyorduk. Bu kez protestomuz Devrim Tiyatro Atölyesinin sokak tiyatrosu ile olacaktı. Sana haber verdik. "Eyvallah" diyerek koş-tun geldin. Çektin ve kısa zamanda yükledin kanalına. "Taksim'de Korsan Tiyatro" başlığını attın video habere. Nasıl da hissetmiş, nasıl da doğru adı vermiştin o anın eylemine. Taksim'e kurulan barikatı korsan tiyatro ile aşmıştık. Sen tanığıydın o anımızın.

2011 yılında yazar Orhan İyiler'i kaybetmiştik. Onun anısına düzenlenecek etkinliğe bir tanıtım videosu gerekiyordu. Hemen seni aradım. Seçilen üç beş kare fotoğraf ve birkaç video gönderdim. Zamanın dardı, Orhan abiyi fazla tanıımıyordun ve elinde materyal çok azdı. Sonuç ise harikaydı. İzleyen herkesin beğenisini toplamıştı. Slayt için öyle bir cümle seçmiştin ki Orhan abi sanırım başka türlü anlatılamazdı. İşte o zaman bir insanın gerçeğine yaklaşabilme yeteneğine tanık olmuş-tum. "Ölümler birlikte doğdum ben... karanlıktı... sesler duydum önce... sonra resimler

Her belgesel gerçeğe bir yol açıyordu sende. Ve biz bir yolculuğa çıkmaya karar verdiğimizde, "bu yolda bize eşlik eder misin" diye yine sana sorduk. İki kere iki dört etmeyecek diyen bir kuşağın hikayesine, KOPUŞ belgeseline kameranla tanık yazdırdık seni.

gördüm... Bir zaman durdu... Bir diğer zaman başladı... Ölüm kulağıma fısıldayıp dedi ki 'Bulamayacağımı bile bile kendini arayanların öyküsünü anlatır bu yol. Git kendi öykünü bul ve yaz.' Kim bilir belki de bu cümlede birazda kendini bulmuştun.

Tekel Çadırkent'te günlerce çekim yapanların arasında sen de vardın. Şimdi hatırlıyorum çadır sohbetlerimizi ama eminim Diyarbakır çadırında sohbet eşliğinde kaçak çay içmişizdir. Adıyaman çadırında türküler dinlemiş, açlık grevinde olan işçilerle birlikte sohbete tutuşmuşuzdur. Sen yaptığın çekimlerden kısa sürede bir belgesel ortaya çıkarmıştın. Ama ben hâlâ yaptığım kayıtların bir belgesele dönüşmesini başaramadım. Sandığa kilitlenmiş çeyiz gibi yokluğa hapsedildiler. Bir daha da oradan çıkamayacaklar sanırım.

Gezi Ayaklanması'nın mayalandığı ilk günlerin de tanığıysın, biliyorum. "Bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak" diyenlerin tarihe düştüğü notlara, barikatların ardından yükselen yeni yaşama, yeni dünyaya baktık. Hatay'da depremle duran zamana ve her şeyin yıkıldığı ana tanıklık ettik.

Kayıtçı diyordun kendine. Her belgesel gerçeğe bir yol açıyordu sende. Ve biz bir yolculuğa çıkmaya karar verdiğimizde, "bu yolda bize eşlik eder misin" diye yine sana sorduk. *İki kere iki dört etmeyecek* diyen bir kuşağın hikayesine, KOPUŞ belgeseline kameranla tanık yazdırdık seni. '71 devrimci kopuşunu yaratan koşullara baktık. Bu kopuşun yaratıcısı olan Denizlerin, Mahirlerin gerçeğine tanıklık ettik. Günlerce süren çekimler boyunca kim bilir neler konuştuk, nelere güldük, nelere üzüldük... Çekim için İzmir'e gidişimizi ve her İzmir'e giden için bir kahvaltı klasiği olan boyozlu kahvaltımızı hatırlıyorum. İlk gösterim günü heyecanımızı...

Önce şiirin imgesel dünyasına dalmışsın. Ardından kalemin yerini kamera almış. Kelimeler yerini anın görüntüsüne bırakmış. Yaşamdan imgeler çeker gibi anlar yakalamışsın akış halinde. Videolar olmuş tanıklığının belgeleri. Evinin çatısına kurduğu bahçeden savurduğu bir avuç tohumun bütün ülkeye yayılmasını hedefleyen bir tutsağı tanımış, onun hayalinin peşine düşmüşsün. Savrulan her bir tohumun peşine düşüp sen de onlarla birlikte yol olmuşsun. *Çatılara Doğru* belgeselinle bu hayalin tanıklığını yapmışsın. "Yaptığım videolar bu hayale hizmet eden, yeni bir yol bulmaya, yeni bir yol açmaya çalışan, yeni bir yaşamın izini süren öncü karelerdir." diyorsun ve şuna eminisin; "O kareler bir gün bir araya gelip bu ülkenin dönüşüm hikayesini anlatan büyük bir film haline dönüşecektir."

"Çünkü gerçek önce hayal etmekle başlar."
Her bir tohum önce daha derinleri gör-

müş, orada doğru zamanı beklemiş ve sonra toprağı yarıp yeryüzüne merhaba demiş. Bir tohum tanesinin ardından yaptığın bu yolculuk seni doğa mücadelesine ve oradan kentsel dönüşüm hikayelerine çıkarmış. Ardından belki de hepsinin bir sonucu olan Gezi'ye...

Belgeselcilik senin için sokakta olmanın, sokakta kalmanın adı olmuş. *"Sokak sahte kurgulara ihtiyaç duymaz"* diyendin. Gerçek orta yerde duruyordur, mesele onu görmekte, hissetmekte, biliyorsun. *"Seslerin ve görüntülerin toplamı değil midir"* diyorsun hayat için. Ve sen o hayatın içinde, sokakta, o seslerin ve görüntülerin izini sürdün. Her bir sese, her bir gerçeğe doğru giden yol oldun.

"Yaşadığım olayları, gördüğüm insanları biriktiriyorum."

Ve ne çok insan biriktirdiğini hep birlikte gördük, görüyoruz. Bu kadar çok olduğumuzu umarım biliyorsundur. Tanık olduğun olayların içinde biriktirdiğin insanlar seninle birlikte. Her zaman devinime inanan sen, kendisiyle ve hayatla derdi olan, mücadele eden insanları sevdin. Onlar da seni sevmişler Hakan, hem de çok sevmişler...

Gezi eylemleri sırasında başından yara almışsın, pansuman için seni güvenli bir yere taşımışlar. Ardından yeniden eylem alanına gitmek istediğinde *"Bu senin ikinci yaşantın, gitme"* demiş pansumanı yapan kişi sana. Kepengin yarım aralığından gördüğün Gezi sokağıdır. Eylemcilerin ayaklarıdır. *"O yarım aralık benim için yaşam aralığıydı. İçerisi güvenli ama korkunun ve endişenin olduğu yerd. Dışarı güvensiz ama hayatın aktığı yer."* Sen hayatı seçtin. Senden güvenli alan isteyenlere "hayat böyle bir şey değil" dedin. Bugünün yarını düşünerek yaşamayacağını bilenlerdendin.

"Hayatımı güvensiz, bir o kadar da yaşam dolu hikayelerin olduğu yerlerde yaşamaya devam ediyorum. Hâlâ."

Hâlâ...

Hakan'ın Ardından

e. ruda

Bir belgeselcinin kamerası, bir gazetecinin soruları, bir aktivistin yürüyüşü İstanbul'un karanlık bir sokağının boşluğunda asılı kaldı. Hakan'ın ölümü soruşturma dosyalarının kuru diliyle değil, sokakta biriken öfkenin, cenazede yükselen sloganların, basın örgütlerinin uluslararası çağrılarının diliyle anlatılan bir hikâyede buldu kendini.

Ölümünün ardından yazılanlar, çizilenler, söylenenler; hepsi bir araya geldiğinde ağıttan çok bir manifestoya benziyor. Basın açıklamalarının politik tonu, dostlarının kırılğan sesinin taşıdığı şiire yaklaşan bir öfke, pankartlarda haykıran gerçek çok sesli bir koro andırıyor.

Hakan'ın öldürülmesinin ardından sadece Türkiye değil, dünya basın örgütleri söz söyledi, "soruşturma" ve "hesap verebilirlik" taleplerinde birleşti. Hakan doğa talanına karşı yıllardır direnen köylülerle, dereleri savunan kadınlarla, madencilik projelerine karşı örgütlenen gençlerle yan yana yürümüşü. Yalnızca tanık değildi; aklıyla ve bedeniyle mücadelesinin öznesi, kamerasıyla gerçeğin taşıyıcısıydı. Bu yüzden onun kadraji yalnızca görüntü değil, bir tür hafıza ve mücadele taşıdı.

Henüz ölümü aydınlatılamayan Hakan'ın ardından söylenenler; tedirginlik, kınama, soru işaretleri, acı, öfke, uyarı gibi birçok hissi bünyesinde taşıyor.

Hakan'ın cenazesi sıradan bir yas töreni olmaktan çok uzak bir yerde durdu. O gün orada bir araya gelen kalabalık yalnızca bir ölüyü uğurlamıyordu; bir hakikati savunuyor, bir di-

renişi omuzluyordu: "HAKAN TOSUN'A NE OLDU?" sorusu kalabalığın içinde dolaşan bir rüzgâr gibi sürekli tekrarlandı. Cenaze günü taşınan "GÖRÜNTÜ KESİLDİ SANMA, GERÇEK HALA KAYITTA" yazılı pankart, kalbine dokunduğu yüzlerce insanın ve toplumun ileri kesimlerinin Hakan gibi aydınları nasıl sahiplendiğinin sembolü oldu. Toplum onun ölümüne dair şüpheli, ama miras bıraktığı değerlerin taşıyıcısı olma konusunda emindi. Cenazedeki konuşmalar sıradan taziye mesajları değildi. Herkes hemfikir; "Bu sadece Hakan'ın ölümü değil, düzenin çürümüşlüğü". Ablası Öznur Tosun'un sözlerinde birleşti yürekler; "İnsan olmanın ne demek olduğunu bilen herkesin başı sağ olsun". Bu cümle, bir matem ifadesinden çok, bir çağrı gibiydi: İnsan kalabilmenin, dayanışmanın, adalet istemenin çağrısı.

Hakan'ın ölümünden sonra sosyal medyada, bağımsız haber sitelerinde, sendikalarda ve ekoloji örgütlerinde eş zamanlı bir hareketlilik başladı. Herkes kendi dilinde konuşuyordu:

Ekolojistler onun "doğanın sesi" olduğunu yazdı; gazeteciler "gerçeğin tanığı" olduğunu; aktivistler "mücadelenin ön saflarında yürüyen bir kardeş" olduğunu söyledi.

Bu farklı sesler bir noktada birleşti ve devlete ait olmayan, halkın dayanışmasıyla yükselen bir anıt inşa etmeye devam ediyor. Bu anıtın harcı yas değil; ısrar, gerçek, hafıza ve dayanışmadır.

• Sanatçı Necdet Kutlucan Hakan Tosun'u, Büyükkada'nın begonvillerle süslü sokaklarında çektiği dokunaklı bir video ile andı. Hakan Tosun'un saldırıya uğramasaydı geçtiğimiz pazar günü yeni bir belgesel video çekimi için Büyükkada'ya, kendi evine geleceğini belirtti: *"Hakan geleceği için hazırladığımız sofradaki her şey boğazımıza dizildi. Canımızdan can aldılar."* Necdet Kutlucan, Hakan Tosun ile daha önce Adalar'ın önemli sorunlarını gündeme getiren birçok video projesine imza attıklarını anlattı. Gelecek yıl düzenlenecek olan "Mimosa Şenliği"nin Hakan Tosun anısına gerçekleştirileceğini duyurdu.

• Şehir Plancıları Odası'nın 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu'nda düzenlediği 2025 Kent Planlama Basın Ödülleri, Hakan Tosun ile halk sağlığı emekçisi Ahmet Soysal'ın anısına verildi. TMMOB Şehir Plancıları Odası Tosun'un doğa, kent ve çevre hakkı konularındaki sesiyle kent kültürüne ve planlama bilincine anlamlı bir katkı yaptığını ifade etti. Ödülü, Hakan Tosun'un kardeşi Öznur Tosun aldı. *"O doğaya seslendi, o kuran derelerin sesi oldu, o kesilen ağaçların nefesi oldu. Onu yaşatmak için elimizden geleni yapacağız."* dedi.

• Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen şairlerin katılımıyla gerçekleşen 8. Çevrimdışı İstanbul Uluslararası Şiir Festivali'nde Hakan Tosun şiirleriyle anıldı.

• Organları bağışlanan Hakan'ın ardından sosyal medya hesabından açıklama yapıldı; *"Birinin toprağa uzanırken bir diğerinin gökyüzüne bakabilmesidir organ bağıışı. Hakan Tosun'un ardından bir çift göz başka bir sabaha bakmaya, bir çift akciğer yeniden rüzgârı içine çekmeye başladı. Böylece Hakan, ölümsüzlüğün en insani hâlini buldu: Paylaşılan yaşam."*

• "Hakan Tosuna Ne oldu?", "Hakan Tosun Neden Öldürüldü" hashtagi ile birçok sanatçı videolar çekti, yürüyüşler düzenlendi, yapay zekâ ile şarkı yapıldı, karikatürler çizildi, etkin bir soruşturma yürütülmesi için sosyal medya üzerinden ciddi bir kamuoyu yaratıldı.

Ve şimdi, onun ardında bıraktığı boşlukta ilginç bir şey oluyor: Yarım kalan işleri, kolektif çabanın ellerinde yeniden can buluyor. Yarım kalan, taslak halde bekleyen çalışmalarının peşine düşen insanlar hızla bir araya geliyor. Kimi arşivini sınıflandırıyor, kimi çektiği görüntülerin izini sürüyor, kimi etkinlikler organize ediyor. Sanki Hakan'ın yokluğu, etrafında yeni bir dayanışma halkası doğurmuş gibi. Onun yarım kalan işleri bugün başkalarının elinde filizleniyor.

Hikayesi yarım kalmayacak...

Kuru Simit ve Kaz Dağları'nda Sabahın Altısı

eylül deniz yaşar

Hakan Tosun'un anısına...

Hem aktivist hem gazeteci... Olur mu?
Peki hem aktivist hem işçi olur mu? Aktivist ve
kamu emekçisi? Aktivist ve yazar?
Kimdir bu 'aktivist' olmaya hakkı olan insan-
lar?

Sistem "Hayır," diyor, "hem gazeteci hem ak-
tivist olmaz. İşçi de eyleme gidemez, o işçi kalacak.
Hem okulda öğretmenlik yapıp hem meydanlarda
hak aranmaz. Sanatçı da sınırlarını bilecek, ne de olsa
sanat sanat içindir!"

Ama işçiler, emekçiler, geçinmek için çalışmak
zorunda çalışan milyonlar sistemin çizdiği senaryoda
kendilerine yazılan 'rollere' razı değil, ne Türkiye'de
ne de dünyada.

Oysa iş gazeteciliğe gelince orada sisteme ek
bir dayatma daha var: Gazeteciye roller biçen sivil
toplumda ve tekelleşmiş medya ortamında sınırları
kalın kalemle çizilmiş 'gazetecilik kanunları'...

İşte sokak ortasında dövülerek öldürülen ga-
zeteci ve ekoloji aktivisti Hakan Tosun bu kanunla-
ra meydan okumuş, bu sınırlara hiç sığmamıştı. Hak
arayanın yanında, hak arayana taraf, hak arayandan
taraf olduğunu gizlemeden... Hani halk arasında
derler ya, "Allah'ına kadar" taraftı Hakan, ve kimse-
den bunun için dileyecek özrü yoktu. Kalemmini, ka-
merasını hiçbir çıkar grubuna, tekelere satmadı. "Ben
de bir yandaş haber yapayım, şöyle etliye sütlüye
dokunmayan bir duyar kasan video çekeyim, bir güç
odağına, bir zengine, bir patrona, bir tekele yarana-
yım, ne var yani ekmek parası" demedi. "Simit sat,
onurlu yaşa" diyen insanlara örnek bir "onurlu yaşa-
maktı" onunkisi.

Yani öyle ünlü, zengin, bol paralı, kelli felli
bir gazeteci olamadı gitti değil, olurdu, istese âlâsını
olurdu. Hakan'ınkisi bir tercihti. Ezilenlerden yana
olma tercihi. Bedelini yaşarken ne kadar ödediyse...
Gerisini söylemeye varmıyor dilim.

Yalnız gazeteciliği çizilen
sınırları dışında yaptığı için
kimse de onu 'daha az
gazeteci' bellemesin. Çünkü
Hakan hem aktivist hem
gazeteci olunabileceğini
çok iyi gösterdi. Bir çıta,
bir çizgi bıraktı ardında,
artık hepimizin örnek
alabileceği...

Yalnız gazeteciliği çizilen sınırları dışında yaptığı için kimse de onu 'daha az gazeteci' bellemesin. Çünkü Hakan hem aktivist hem gazeteci olunabileceğini çok iyi gösterdi. Bir çıta, bir çizgi bıraktı ardında, artık hepimizin örnek alabileceği...

Hakan'ı bir video-aktivist olarak tanıdım, kendim de video-aktivist olarak çekim yaptığım mücadele alanlarında. Seyr-i Sokak video eylem kolektifi ile birlikte çekim yaptığım zamanlar boyunca, video-eylem ruhunda bulduğumuz, kesiştiğimiz, ortak tartışma platformlarında bulunduğumuz, hak arama meydanlarında temas ettiğimiz isimlerden biriydi Hakan.

Video-aktivist gelenekten gelen kaç kişi yiz ki şu ülkede? Tanırsız o yüzden birbirimizi, 'el' değiliz birbirimize. Hakan'la birbirinden alakasız o kadar çok şehirde, hak arama meydanında, kırdan, bayırdan bir orman direnişinde karşılaştık ki...

"Aaa abi, sen de mi burdasın ya?"

"Vay, Hakan selam, sen hiç kaçırır mısın burayı!"

"Ya sen ne zamandır eylemdeydin, şimdi fark ettim..."

İşte böyleydi genelde onu bir yerde çekim yaparken gördüğümdeki ilk cümlelerim az çok.

Demem o ki el değildi Hakan, o hep orada gördüğümüne sevindiğim tanıdık dost bir yüzdü.

El değildi mücadelesinde yanında durduğu on binlerce insana...

Hele uzun süre devam eden eylemlerse, direniş nöbeti, çadır eylemi, ne bileyim, mesela

en yakını deprem bölgesi, mesela Akbelen'de iki ağacın ortasında akşamüstleri, mesela Tozkoporan'da evsizlerin ateş başı, mesela Kaz Dağları'nda sabahın altısı... Binmişiz otobüse, sabah büyük buluşma var, maden şirketine karşı... İnmişiz, havada güneşin ilk ışıklarının getirdiği buğu Halılağa'nın bilmem kaç yüz metre rakımının sislerine karışmış... Ve buz, elimiz ayağımız, kendimizi köydeki kahvenin içine atmışız. Sobanın başında: Hakan! O hep ordadır zaten, bizden önce varmış, habitatın, köy ahalisinin, direnişin çoktan parçası olmuştur. Hakan herkesin kibar misafiridir o direnişlerde, köydeki ihtiyar teyzeyle çoktan dertleşmiş, oradaki bilimurum kediye köpeği kucağına almıştır bile, böyle misafir sevilmmez mi... Kibar arkadaşım benim, centilmen kameraman, illa ben çekeyim diye atlamazdı kimsenin önüne, çünkü herkes gibi iki saat çekip gidecek değildir o, onun günleri geceleri vardır çekmek için, video çekmek için, dert çekmek için, vakti vardır Hakan'ın esaslı iş yapmak için.

Hani günlerce ordaysak, saatlerimiz aynı şeyi çekerken geçmiştir, sonra günlerimiz... Bizim ortak hafızamız, gönül bağımız, vefamız olan günlerimiz. Birlikte açlık çektiğimiz, bir kuru simidi bölüp de paylaştığımız günlerimiz. Sahi, neydi o günlerimiz...

Sessiz, kimsenin tavuğuna kış demeden çekimini yapan, gazla TOMA'yla saldırı olduğunda da kaçmadan çatır çatır çekim yapan kaç kişi kaldı be Hakan? Sen gidince sahi, kaç kişi kaldı?

Gazeteciler, video-aktivizmi küçümsediler, doğruya doğru! "Gazetecilik suç değildir" diyen çoktur mesela, ama "video-aktivizm suç

değildir, kamusal olayları çekmek için basın kartı gerekmez, bu bir haktır” diyen kaç kişi var sahi? Diyeyim, az kişi, çok az kişi... Hakan da gidince çok azaldık biz şimdi, çok incindik, çok fena oldu içimiz... Örselenmişliğimizin bir nişanesi gibi cenazesinde iğneyle omzumuzu taktığımız o küçük fotoğrafını koydum kitaplığa şimdi...

*Ali İsmail gibi sokak ortasında
Hasan Ferit gibi kim bilir hangi çetenin vicdansız tekmesiyle
düştiğin de sen şimdi seni bulup da kaldıramadığımız o yerlere
bir Ahmet Kaya şarkısındaki gibi neden her seferinde
bize düşen ‘olmasaydı sonumuz böyle’...
Gördün mü bak binler yürüdü cenazende ‘Hakan Tosun onurumuzdur’ diye
Tünelin oralarda karşılaştıydık ya, abi sen İzmir’de değil miydin?
Yok, ‘kafa dinlemeye gelmişsin’di birkaç günlüğüne
E iyi madem oturalım bir gün, bir çay içelim
Mutlaka ayarlarız, sonra zaten gideceksindi yine devam eden direnişi çekmeye
Olmadı be Hakan, çayı içemedik
Lakin sen yine de gittin direnişi çekmeye
Her zamanki gibi bizden önce gittin hepimizin gideceği o yere
Şimdi sen çoktan orada sobanın başına geçmişsindir
Çoktan ordakilerle hemhal olmuş, bir tur dertleşmişsindir
Elim ayağım buz kesmiş, bir gün varırsam yanına
Gene ısınırız senin çoktan ateşini yaktığın o sobanın başında*

Hakan Tosun’la Taksim’de Ayışığı Sanat Merkezi’nde, 2000 veya 2005 yıllarında tanıştım. Sanatla ve edebiyatla ilgilenen bir insandı; zamanla dostluğumuz arttı ve iyi arkadaş olduk.

Hakan’ı doğa ve çevre merkezli mücadelelerde görmek güzeldi; çünkü doğasına sahip çıkan insanına da sahip çıkar. Hakan’la benim bir belgesel projemde birlikte çalışacaktık; fakat Hakan’ın bu şekilde aramızdan koparılması ve benim de uygun bütçeyi bulup buluşturamamam süreci oldukça uzattı ve maalesef “Pontos Kükaltı Söylenceleri”ni çekemedik.

Güzel bir insandı Hakan Tosun, aramızdan ansızın koparıldı ve geride güzel anılar ve bu anıların her birimizin uygunluğuna göre tutup büyütebileceğimiz bir alan bıraktı.

Tanışmak, dost olmak güzeldi.
Güle güle Kardeşim...

Atila Oğuz

Sokakta Katledilen Bir Gazetecinin Ardında Bıraktığı Boşluk

erdoğın alayumat

Hakan Tosun ve katledilen tüm gazetecilerin anısına saygıyla...

Fotoğraf: Hakan Gündüz

10 Ekim sabahı İstanbul'un sıradan bir sokağı, bir anda sessizliğin ağırlaştığı bir mekâna dönüştü. Annesinin evine ulaşmak için yürüyen Hakan Tosun, her zaman geçtiği yolların güvenine inanıyordu; çünkü o yollar aynı zamanda haber peşinde koştuğu, insanların hikâyelerini topladığı, kameranın gözünden defalarca kaydettiği sokaklardı. Ama o gece, şehir ona kendi karanlık yüzünü gösterdi.

Hakan'ın kaybı, yalnızca bir ölümün daha istatistiğine ilâştirilebilecek bir vakıa değildi. O, yarım kalmış bir söz gibi aramızdan çekildi; söylenmesi gereken bir cümlelerin ortasında, toplumun en kırılgan yerine temas eden bir çalışmanın tam ortasında. Onu tanıyanların zihninde, eksikliğini tarif etmek için kelimeler yetmiyor: Çünkü Hakan, üzerinde çalıştığı her dosyaya, her çevre mücadelesine, her mahalle hikâyesine kendi nefesini katardı.

Bir habercinin değil, bir insanın eksilişidir bu.

Türkiye'de gazetecilerin, çevre savunucularının ve hak arayıcılarının güven içinde yaşamadığı gerçeği uzun zamandır bilinen bir gerçeklikti. Ama bazı ölümler, bu bilginin acısını yeniden ve daha derinden hissettirir. Hakan'ın öldürölüşü, hepimizin bildiğı ama belki de kabullenmeye direndiğı bir hakikati yüzümüze çarptı: Bu ülkede hakikati kayda almak, çoğu zaman tehlikeyi de beraberinde kayda almaktır.

Ve şimdi, onun ardından kalan boşluk... Bir kameranın objektifinden bakmayı öğrenmiş birinin ardından, şehir biraz daha sessiz; sokaklar biraz daha güvensiz; hakikat ise biraz daha sahipsiz görünüyor. Ama yine de Hakan'ın bıraktığı o yarım cümle, belki de bu yazının sebebi: Çünkü bazı insanlar, öldükten sonra bile tamamlanmayı bekleyen bir sözdür.

HAKAN MASA BAŞINDA DEĞİL
SAHADAYDI

Hakan'ın gazeteciliği, kentin en görünmeyen yerlerinde başlayan bir gazetecilikti. O, haberi yalnızca anlatmazdı; haberi önce yaşar, sonra kayda alırdı. Bir derenin kıyısına çömelip saatlerce suyun akışını izlediği de olurdu; bir moloz yığınının altında kaybolan bir mahallenin sessizliğine tanıklık ettiği de. Kamera, onun için hakikatin nabzını tuttuğu bir uzuv gibiydi. Her çekim, hem kişisel bir tanıklık hem de toplumsal bir sorumluluk taşırdı.

Türkiye'de gazeteciliğin giderek daralan bir alana sıkıştırıldığı, hakikati arayanların kriminalize edildiği bir dönemde Hakan, tam tersine, sahayı genişletmeyi seçti. Otoritenin unutturmayı tercih ettiği yerlere gitti; belediyelerin, şirketlerin ya da devletin raporlarında hiç yer almayan boşlukları doldurdu. Yıkımın izini sürdü, çevre tahribatının ardındaki politik tercihleri görünür kıldı, işçilerin, göçmenlerin, emekçi mahallelerinin hikâyelerini kamuoyunun gözünün önüne taşıdı. Bu, gazetecilikten çok daha fazlasıydı: Hakan, kamerayı bir hak savunucusu gibi kullanıyordu.

Kentin ritmini dinlemeyi bilirdi. Bir kanalizasyon hattındaki çöküşün yalnızca teknik bir mesele olmadığını; bir dere yatağının doldurulmasının yalnızca mühendislik değil, aynı zamanda sınıfsal ve politik bir karar olduğunu görür ve gösterirdi. Çünkü Hakan, kent politikalarının her zaman birilerinin yaşamına değdiğini, her "kentsel dönüşüm" hikâyesinin aslında bir yerinden koparılmış insanları anlattığını çok iyi bilirdi.

Sessiz, sakın bir dili vardı; ama o dilin içinde sürekli bir direnç akardı. Bir belgesel çekiminde saatlerce konuşmadan beklediği olurdu. O sessizlik, gördüğü haksızlığa karşı duyduğu öfkenin biçimiydi. Ne bağırırdı ne slogan atardı; onun sloganı kameraydı. Bir düğmeye basışı, çoğu zaman bir mitingde atılan en yüksek slogandan daha etkiliydi.

Başka bir gazeteci bir görüntüyü "haber değeri" üzerinden tartarken, Hakan, görüntünün insanların hayatına nasıl dokunduğunu düşünürdü. Bir mahalledeki yıkımı kayda alırken şunu bilirdi: "Bu enkaz kendiliğinden oluşmadı; bir kararla, bir imzayla, bir yönetmelikle mümkün kılındı."

Belki de bu yüzden, onun gazeteciliği bazılarını rahatsız ederdi. Çünkü Hakan'ın

gösterdikleri, kentin üzerini örten sis perdesini aralıyor; ekonomik, çevresel ve siyasal çıkar ilişkilerinin nasıl işlediğini ifşa ediyordu. Bir habercinin tarafsızlığı değil; hakikate sadakati vardı onda. Ve bu sadakat, onu hem görünür kılıyor hem de hedef haline getiriyordu.

Hakan'ın gidişi, yalnızca bir gazetecinin eksilmesi değil. O, kamerasını bir ölçü cihazı gibi kullanan; adaletsizliği büyütmeden, ama görmezden de gelmeden kayda alan bir tanıktı. Şimdi o kamera yere düştü; fakat onun baktığı yerler, gösterdiği kırılmalar, işaret ettiği politik gerçekler hâlâ orada duruyor. Hakan'ın gazeteciliği, sessiz bir direnişin görüntülerde saklı hâlidir. Ve o direniş, onun ardından da konuşmaya devam ediyor.

Sessiz, sakın bir dili vardı; ama o dilin içinde sürekli bir direnç akardı. Bir belgesel çekiminde saatlerce konuşmadan beklediği olurdu. O sessizlik, gördüğü haksızlığa karşı duyduğu öfkenin biçimiydi.

BİR KENTİ SAVUNMAK

Hakan Tosun için kent, sadece yaşadığı bir yer değil; sürekli savunulması gereken bir canlı varlıktı. O, İstanbul'un sokaklarında gezirken bir muhabir gibi değil, kentin nabzını tutan biri gibi davranırdı. Bir derenin zehirli atıklarıyla kararması, bir yeşil alanın sessizce imara açılması, bir mahallenin ranta kurban edilmesi... Bunların her biri, onun için bir haberden çok daha fazlasıydı: Birer yara, birer müdahale çağrısı, birer tanıklık yükü.

Hakan'ın aktivizmi, "tarafsızlık" adı altında eşitsizliklerin üzerini örten gazetecilik anlayışına karşı bir itirazdı. O, hakikatin kendisinin zaten politik olduğunu bilir; bu yüzden gördüğünü saklamaz, saklanana görünür kılmak için ısrar ederdi. Bir çevre talanını belgeliyorsa, sadece olup biteni kaydetmez; o talanın ardındaki çıkar ilişkilerini, ihmalleri, göz göre göre büyüyen tahribatı da hikâyeye dahil ederdi. Çünkü onun pratiğinde habercilik, toplumdan yana olmayı da zorunlu kılar.

Mahallelerde yapılan toplantılarda, su hakkı mücadelesinde, maden sahasından yükselen tozun altında, işçilerin direniş çadırlarında... Hakan hep oradaydı. Kamerası, sadece kayıt yapan bir makine değil; bir söz verme biçimi, bir dayanışma alanıydı. Ne gösteriyorsa onun yanında durur, neyin üstü örtülüyorsa onu açığa çıkarırdı.

Ama onu asıl özel kılan, gazetecilikle aktivizmi birbirinden ayırmamasıydı. Bu iki hattı çatışma olarak değil, birbirini tamamlayan iki nefes gibi görürdü. Bir haberi takip ederken, o haberi mümkün kılan toplumsal mücadeleyi de büyötmeye çalışır; bir çevre eylemini çekerken, kamerasının insanların elinden alınmaya çalışılan yaşam hakkını nasıl güçlendirdiğini bilirdi.

Bu yüzden Hakan'ın kaybı yalnızca gazetecilik alanında bir boşluk yaratmadı; aynı zamanda bu kentin, bu ülkede hak arayan herkesin omzundan bir destek elinin çekilmesi gibi hissedildi. Çünkü o, hakikatin kaydını tutarken bir şey daha yapardı: Geleceğe kalması gereken bir adalet duygusunu canlı tutardı.

Fotoğraf: Hakan Tosun

BASINA VE AKTİVİZME YÖNELİK
DERİNLEŞEN TEHLİKE

Hakan Tosun'un öldürölüşü, tek başına kişisel bir trajedi değildir; Türkiye'de hakikati kayıt altına alan herkesin üzerinde dolaşan görünmez ama çok gerçek bir tehdidin ete kemiğe bürünmüş hâlidir. Bu memlekette gazetecilik, özellikle de yerelde adaletsizliği, hukuksuzluğu, çevresel talanı belgeleyen gazetecilik, çoğu zaman yalnızca bir meslek değil; canıyla ödenebilen bir ısrar biçimidir.

Hakan'a yönelik saldırının sıradan bir şiddet olayı olarak sunulmaya çalışılması, gerçeğin üzerini ince bir örtüyle kapatmaktan öteye geçmez. Çünkü o, tesadüfi bir zamanda, rastgele bir sokakta, "yanlış bir anda orada bulunduğu için" öldürölmedi. Yıllardır kentsel yağmanın, çevre tahribatının, işçi sömürüsünün, mahalle baskısının ve yerel iktidar ağlarının karanlık yüzünü belgeleyen biri olarak, kamerasını nereye çevirdiyse orada bir rahatsızlık yaratıyordu.

Bugün Türkiye'de gazeteciler ve çevre savunucuları için tehdit yalnızca sansürden, yasaklardan veya yargı baskısından ibaret değil; doğrudan fiziksel şiddetle beslenen bir

iklim var. Bu iklim, hakikati açığa çıkarları “sessizleştirilmesi gereken” figür- lere dönüştürüyor. Sokakta dövülerek öldürülen bir gazeteci, bu iklimin sonuç- larından biridir; bir istisna değil, giderek normalleştirilen bir uyarıdır.

Hakan’ın ölümünün ardından hâlâ cevaplanmayan sorular, hem ailesi hem meslektaşları hem de toplum için ağır bir gölge yaratıyor. Delillerin nasıl toplandı- ğı, soruşturmanın ne kadar şeffaf yürü- tüldüğü, olayın ardındaki olası bağlantı- ların araştırılıp araştırılmadığı... Tüm bu belirsizlikler, Türkiye’de adaletin ne ka- dar kırılğan olduğunu tekrar hatırlatıyor.

Ve elbette mesele yalnızca Hakan’ın nasıl öldürüldüğü değil; neden böyle bir ülkede yaşamak zorunda olduğumuzdur. Gazetecilik, çevre savunuculuğu, toplum- sal hakikat... Hepsi aynı sorunun çevre- sinde dönüyor. Gerçeğin kendisi, artık giderek daha fazla hedef hâline geliyor.

GERÇEK HALA KAYITTA

Hakan Tosun aramızdan alındı- ğında, yalnızca bir gazeteciyi değil; bir mahallenin direncini, bir kentin hafıza- sını, bir çevre mücadelesinin kaydını da kaybettik. Ama kamera yere düştüğünde bile bakışı kaybolmadı. Çünkü Hakan’ın yürüdüğü sokaklar hâlâ aynı soruyu fı- sıldıyor: Bir hakikatin yarım bırakılması, onu unutturur mu? Bu soru, bugün onun dostlarının omzuna sessiz bir sorumluluk gibi konuyor. Hakan’ın kaydettiği her gö- rüntü, çektiği her belgesel taslağı, çevre mücadelesi için yaptığı her çağrı, şimdi yeniden anlam kazanıyor; çünkü o kayıtların içinde yalnızca bir gazetecinin eme- ği değil, bir toplumun adalet talebi var.

Hakan’ın ardından kalan boşluk, yasın ağırlığını taşıdığı kadar bir çağrının sesini de taşıyor: Mücadeleyi sürdürme, gerçeği saklandığı yerden çıkarma, ha- kikatı yeniden kadrâja alma çağrısı... Ve belki de en çok bu yüzden, Hakan’ın gidi- şini tamamlanmış bir hikâyenin sonu değil; bizlere bırakılmış bir devam cümlesidir. Onun yarım kalan sözünün ucu, hâlâ ha- vada asılı duruyor ve tam da tutulup ta- mamlanmayı bekleyen bir söz gibi.

Hakan’ı Beyoğlu’ndan tanıyordum. Sanırım 2005 yılından beri. O zamanlar bizlerin uğrak yeri olan bir mekan vardı, İkinci Adres. İlk orada karşılaşmıştık. Henüz o zamanlar Hakan’ın bir kamerası bile yoktu. Hayalleri ve planları vardı sadece. Çok dışa dönük biri değildi aslında. Çok fazla konuşmazdık. Arada bir buluşur çay içerdik.

O zamanlar henüz ne Gezi vardı ortada, ne Whatsapp grupları. Dolayısıyla ekolojist hareketler de sonraları kıpırdanmaya başladı. Bu anlamda ben ve birkaç arkadaş daha, Hakan’ın İstanbul’daki en eski arkadaşlarıyız diye düşünüyorum.

Çektiği görüntüleri hep sosyal medya vasıtasıyla öğrendim. Durdurulamaz bir enerji ve kararlılıkla, nerede ne oluyorsa gidip çekiyordu.

Bu şekilde katledileceğini aklımın ucundan bile geçirmedim, geçirmedik. Bu kadar aciz düşürülerek, onurunu kırarak katledileceğini... Sanırım en çok da buna üzülüyorum. Bir annenin dediği gibi, “Keşke mert olsalardı da tek kurşunla öldürselerdi” diyesim geliyor.

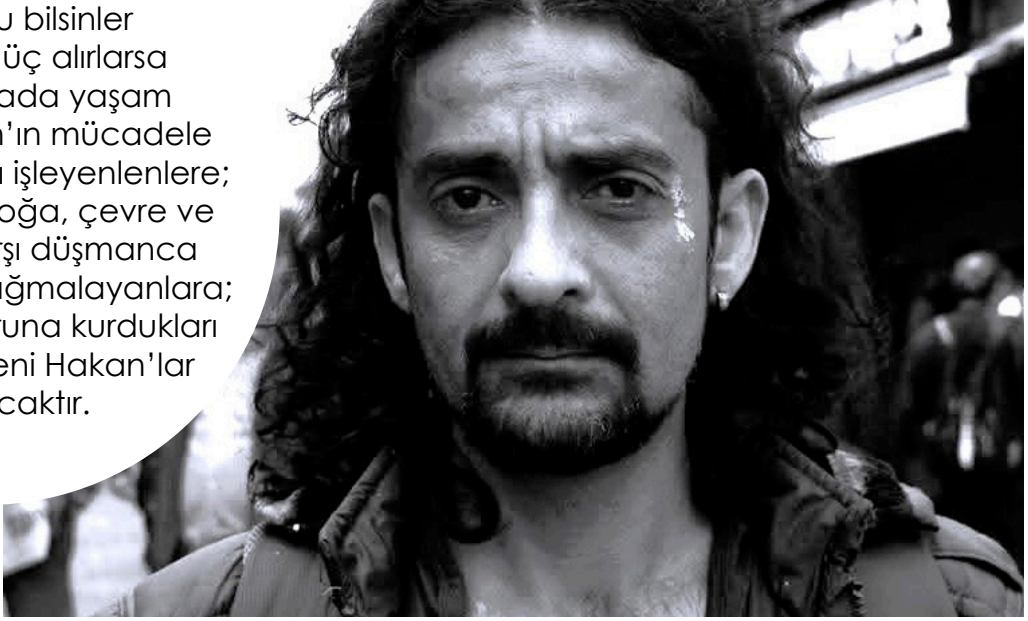
Pırlanta gibi adamdı. Kıydılar.

Işın BUZCU

Biz Hakikatin Ortaya Çıkmasını İstiyoruz

özcan yaman

Katiller şunu bilsinler
ki; nereden güç alırlarsa
alsınlar, dünyada yaşam
sürdükçe Hakan'ın mücadele
ettiği, kent suçları işleyenlere;
ekolojiyi, iklim, doğa, çevre ve
hayvanlara karşı düşmanca
davrananlara; yağmalayanlara;
rant ve çıkar uğruna kurdukları
düzene karşı yeni Hakan'lar
hep olacaktır.

Ölmek, yaşamın bitmesi, evet. Hakan Tosun canice, acımasızca dövülerek öldürülünce "katledildi" dedik. Doğal yollarla olmayan her ölüm bir anlamda katliamdır. Ortada bir katliam varsa hesabını sormak gerek. Bu hesabı kimler, hangi kurumlar soracak?

Olması gereken, yurттаşı olduğu ülkenin devleti elbette. Yani Türkiye Cumhuriyeti devleti. O halde aylardır sorulan "Hakan Tosun'a ne oldu?" ve "Hakan Tosun neden öldürüldü?" sorularına da en başta devlet ve onun Adalet ve İçişleri Bakanlığı gibi kurumlarının cevap vermesi beklenirdi. Vermediler ya da veremediler.

Eğer haftalar ayları kovaladığı halde bir cevap veremiyorlarsa devletin sicili tartışılır.

30 yıldır direnen Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın adalet arayışları, Abdi İpekçi, Çetin Emeç, Bahriye Üçok, Turan Dursun, Uğur

Mumcu, Musa Anter, Hrant Dink ve niceleri... "Duvardan düştü", "Teröristti, gazeteci değildi" dendiğinde ilk akla gelen Metin Göktepe davası; yıllarca "Biz sahip çıkarsak katillerden hesap sorulacak" diyerek direnen başta Fadime anne, ailesi, meslektaşları ve toplumsal muhalefetin gücü her türlü engellemeye karşı devleti mahkûm ettirebilmiş bir örnek olarak duruyor.

Saymakla bitmeyen, üstü örtülen ya da cezasızlıkla geçirilen cinayetler, katliamlar...

Kısaca, çok eskilere gitmeye gerek yok. Son elli yılda yaşananlar devletin sicilini gösteriyor. Bu kadar mı? Değil tabii ki... Toplu katliamlar yaşandı/yaşatıldı. Reyhanlı, Suroç, Ankara katliamı (devlet hala katliam diyemeyip Gar patlaması, Gar terör olayı vb. isimlerle geçiriyor)... Peki böyle bir sicile sahip olan

bir devletin yurttaşlarının adalet isteme, adil ve vicdana uygun bir devlet isteme hakkı yok mu? 10 Ekim 2025 benim için ikinci kere ağır yara olmuştur. Hakan, 10 Ekim 2015'te Ankara'da katliamın ortasında idi, oradan fiziken yara almadan çıkmıştı. Çektiği videolar ve fotoğraflarla hatırımdadır. Mahkemeye sunduğumuz yaralı almadan giden ambulans görüntüleri onundu. Tam da 10 Ekim katliamının 10. yılında dövülerek katledildi. Buradan başlayarak Hakan Tosun davasının nasıl gelişeceğine ilişkin falcı olmaya gerek var mı? Avukatların açıklamaları ortada, birçok soru cevap bekliyor. Devletin katilleri bulup cezalandırmalarını beklemek bir yurttaş olarak hakkımız. Cevap veremeyen ya da vermeyen devleti sorguya çekmek hakkımız.

Çetelerin birbirleriyle yarıştığı, mafyalaşmış kartellerle birlikte yaşamak zorunda değiliz. Sokaklarda can ve mal güvenliği istiyoruz. Her bir yurttaşın yaşam hakkını istiyoruz. Hakan Tosun katliamının aydınlatılması-

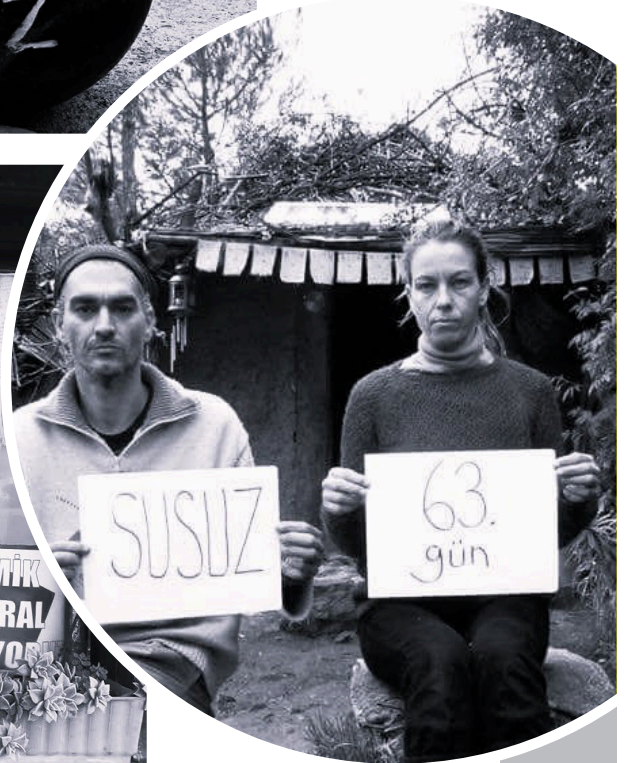
nı istiyoruz. Bu devletin yurttaşların hakkını savunan bir devlet olmasını istiyoruz. Biz hakikatin ortaya çıkmasını istiyoruz. Evet, istiyoruz da istiyoruz! Demokrasi istiyoruz! Özgürlük istiyoruz! Adalet istiyoruz!

Burada uzun uzun yazıp tekrar etmek istemiyorum ama avukatların sorularına cevap istiyoruz.

Ve mutlaka alacağız o cevapları... Başka Hakanlar aynı sonu yaşamamasınlar diye...

Katiller şunu bilsinler ki; nereden güç alırlarsa alsınlar, dünyada yaşam sürdükçe Hakan'ın mücadele ettiği, kent suçları işleyenlere; ekolojiyi, iklim, doğa, çevre ve hayvanlara karşı düşmanca davrananlara; yağmalayanlara; rant ve çıkar uğruna kurdukları düzene karşı yeni Hakan'lar hep olacaktır.

Hakan'ın katliamı bir büyük ailenin oluşmasını sağladı. Bu aile demokrasi mücadelesiyle Hakan'ın özlediği bir ülke oluncaya kadar büyümeye devam edecek.

Gezi'den Bugüne Yazılı Bir Mektupla

hatice eroğlu akdoğan

Sevgili Hakan,
Biliyor musun fotoğraf makinesiyle yanına geldiğin, isyana gebe o bahar gününü hiç unutmadım. Şu günlerde her yerde gördüğüm “Hakan Tosun’a ne oldu?” sorusunun eşliğindeki bakışların beni on iki yıl önceki Hakan’ın gözlerine götürdü.

Doğanın sesini kendi ışığına düşümleyen gözlerin ruhundaki fırtınayı, fotoğraf makinenin ise olaya hangi gözle baktığının resmini yansıtmaktaydı. O günlerde Gezi Parkı’nın doğası olarak diken üstünde yaşıyorduk. Yanı başımızda toprağı deşerek sıyıran koca makinelerin gürültüsü ve dibimize yaklaşan tehlikeyle kedi-köpek, börtü böcek hep birlikte nöbetteydik. Koşup gelmiştin. Hoş geldin, iyi ki geldin Sevgili Hakan, toprağın, karıncanın, ağacın suyu yüzü hürmetine başımız üstündesin. O gün bu gündür seninle sadece yan yana değil can cana olmayı sağlamanın gururuyla yaşadık.

Gezi Parkı’nda biz ağaçlara yönelik tehlikeyi sezen, doğasına kentine sahip çıkan insanlar geceyi çadırlarda geçirip sabah kahvaltısı için az ötede oturarak halka oluşturmuşlardı. Senin yanında, üzerinde lise forması olan genç bir delikanlı vardı. Ona dönerek “bakar mısın Çınar şuna, ne kadar doğru ve o kadar çarpıcı sözler” diyerek, benimle yakınımdaki genç fidan arasına çekilmiş pankartı gösterdin: “Kapitalizm Gölgesini Satamadığı Ağacı Keser - Karl Marx”. Ben bu gence “Çınar” deyişine takılı kalmıştım. İnsanların varlığımdan esinlenip çocuklarına ad koyması

tahmin edersin ki çok hoşuma gitti. Köküm-den yaprak uçlarıma kadar halaya durur gibi gururla şöyle bir ırgalandım.

Sonra sen pankartın çevresinde peş peşe deklanşöre basarak fotoğraf çektin. Yetmedi, pankartın yanında zafer işareti yaparak poz veren Çınar’ı da bir güzel memnun ettin.

Sevgili Hakan, o geceyi tedirgin geçirmiştik çünkü hava soğuktu ve çadırların üstü çiyile kaplanmıştı. Güneş yükseldikçe ortalık daha çok ısınıyordu. Gezi’nin bekçileri simit, peynir ve domatesten oluşan kahvaltılarını bitirmiş; parktan gelip geçenlerin bir an durup ilgiyle baktığı ve yer yer eşlik ettiği “kırılma da kanadımız asiye çıksa adımız/duyan duysun bilen bilsin gülüm/böyledir bizim sevdamız” türküsünü

seslendirmektedir. Sen kâh ayağa kalkıp çekim yaparak kâh oturup not alarak kendini henüz durgun su gibi yol alan direnişin havasına fazlasıyla kaptırmıştın. Bense baştan aşağı ıslı ıslıldım. İnsanların, kendileri ve genel olarak yaşam için ne kadar değerli olduğumu bilmeleri, biz canlı nebatları inanılmaz gönendirmiş hatta en koyusundan göğertmişti de.

Nasıl öyle olmasın ki Sevgili Hakan! Hayat biraz da senden benden, şuracıkta kıvrılıp yatan kediden köpekten, karıncadan, solucandan tepemizde yuva yapıp çoğalan kuşlardan, daldan dala cambazlıklarıyla hepimizi gülümseten sincaplardan kurulu değil mi? Zaten senin gözünden pek bir şey kaçmıyordu. Anlamak buna derim. Bak o kuş yuvasını nasıl da fark edip zumladın ve ben seni tebrik ettim. Diyordun ki her şey birbirine bağlı sevgili ağaç, birimiz hepimiz, hepimiz birimiz içindir. Yaşam bir zincirin halkalarından ibaret. Artık elimizde kalanı ya da olanı korumak için adeta yapışmalıyız ona. Bir yandan bulduğun ayrıntıları çekiyor, bir yandan konuşuyordun. Sen fark etmiyordun ama Çınar gözlerini dört açmış, ağzından çıkanları yeni bir şey keşfetmiş gibi hayretler içinde dinliyordu. Biliyorum, bu çocuk ve onun çevresi gelecekte senin en yakın tanışın olacak. Zaten değil mi ki kuşaklar böyle bağlar kurduğunda birbirini daha iyi anlayabilir.

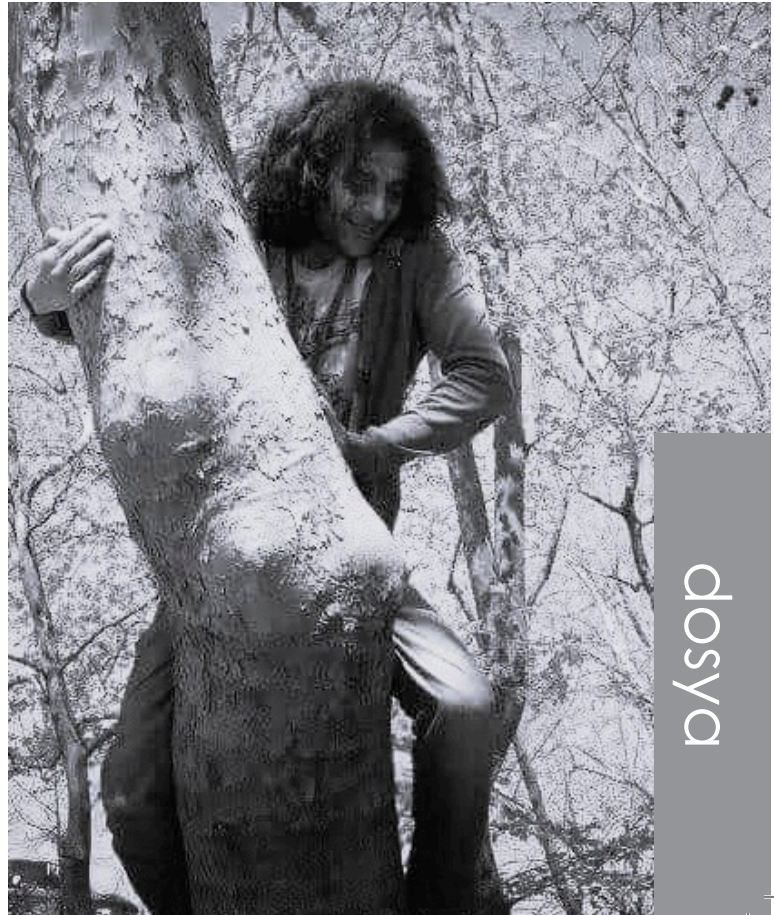
O gün okulu kırmış olan genç arkadaşın Çınar, sana bir yerde şöyle bir şey söyledi: "Hakan Abi biliyor musun ağaçlarla biz insanlar kuzenmişiz. Dünyanın ve canlıların varoluşu ile ilgili birçok iyi belgesel izledim orada bunu çok güzel anlatmıştı." Bu sözler üzerine sen ayrı bir keyiflendin, sırtını yasladığın gövdemden başını yukarı kaldırarak "merhaba, hoş bulduk kuzen" diye gülümseyerek ses verdin. Adı konulmuş kardeşliğimiz şimdi daha bir anlam kazanmıştı Sevgili Hakan.

Bu sefer Çınar sana bir şeyi işaret etmeye çalışıyor. Az ötedeki ağacın gövdesine yapıştırılmış küçük turuncu postiş gösteriyordu: "Güneş Gezi'den doğacak." Bu iddialı sözü bir dokunuşta belgeledin ve Çınar'a "hadi bir not da sen bırak ki direniş çiçeklensin" deyiverdin. Çınar böyle bir şey beklemiyordu ki, "bilmem, olur mu ki" diye söylenerek şaşkınlığını dışa vurdu. Kalemi sen uzattın arkadaşına. O da sırtındaki çantayı açıp defterinden küçük bir parça yırttı ve kağıtla kalemin birbirine dokunduğu noktada düşünerek şunu yazdı: Ya-

şamak İçin AVM Değil Ağaçtan Yanayız...

Acaba bir şey yazabilecek mi diye beklediğimiz Çınar bombayı böylece patlatmıştı. Sen onu tebrik ederken ben de özellikle çok mutlu olmuştum. Öğlen de ortalık kalabalıklaştı, halk korosu iş başında. Şarkılar, türküler coşa geldi; *Dışarda deli dalgalar gelip duvarları yalar/ Seni bu sesler oyalar aldırma gönül aldırma...* Birinin bittiği yerde öteki hemen başlıyor... Bağlama susarsa akordeon, o durursa gitar resitali başlıyor. Elle tutulan tempo birlikte iş tutmaya hazırlanan insan halini çağırıştırıyor. Yine biri büyük ve boş bir pet şişeyi davul gibi kullanarak parçalara ayrı bir hareketlilik katıyor. Bir kaynaşma, bir bütünleşme ve mayaya duran bir direniş. Hepsini senin objektifinden gözler, izler oluyorum.

Gezi'de ne güzellikler yaşandı ve devamında ne fırtınalar koptu. Gözüm hep seni arar, sen de ne eder eder soluğu benim yanımda alırdın. Çınar da yaman çıktı. Yanında getirdiği kızlı erkekli okul arkadaşlarına önce "Kapitalizm Gölgesini Satamadığı Ağacı Keser - Karl Marx" pankartını gösterip onlara bir takım açıklamalar yapıyor ve birlikte fotoğraf çektiriyorlar, arada onlara "Hakan abi şöyle dedi, böyle dedi" şeklinde başlayan açıklamalara girişiyordu. İşte bu gençler senin o günkü yarının Sevgili Hakan... Dün yanında olanlar bugün o zamanların tanıdığı niteliğinde...

Dedim ya güzellikler yaşadık, karşılıklı etkileşim ve paylaşımda bulunduk. Koşturdun, yoruldu, nefes aralarında yorgunluğunu gövde-me yaslanarak giderdin ama takvim yaprağına haziranı bir başka biçimde yazdık. Dediğim gibi, deli bir fırtına esti ve savurdu bizleri. Doğru, kent-in havası, soluğu biz ağaçlar, bitki-lerdi. Ormanı, havayı, suyu ticarete çevirenlerin hesabı bizi karşısına almak üzerineydi. Hiçbir ayrıntıyı atlamaksızın Gezi'deki varlığı, yeşi-lin ve doğal çevrenin önemini fotoğ-raflarınla öyle güzel ve etkili olarak anlatıyordun ki kuzenim olarak sen ve senin gibilerle gurur duymayı o arada daha iyi öğrendim. "Hakan nerededir?" diye bir sorup bakıyo-rum, Bergama'dan, Cerattepe'den, Yırca'dan ses veriyor. Bir bakıyorum ki Hakan, Fırtına Vadisi'nin suyunu dert edinenlerin yanı başında. Sonra Hakan,  kizdere, Akbelen, Kaz Dağı yollarında. Dört bir yandan yükselen sesler, görüntüler önce Hakan'ın ob-jektifinden, kamerasından duyulup görülüyor. Hakan'ın gözleriyle ba-kıyorum olaya; Ergene Nehri zehir-li bir amur. Akbelen'de  kizdere'de elleriyle toprağa yapışan, kollarıyla ağaçları saran direnişçi kadınların sesini soluğunu sen yetiştiriyorsun buralara Sevgili Hakan. Eğer direniş bir eser-se, senin eserin direnişin dili, gözü, kulağı olmasında vücut bulu-yor.

Bir fırtına değil Gezi'den sonra, ne fırtınalar süpürdü geçti. Bir g v-de, bir dal parçası, tohumu koynuna almış zehirsiz bir topraktık. Keçilerin zıpladığı yalçın kayalardık, Marmara'yı yaşatan Kuzey Ormanları'ydık, Kaz Dağı'nın temiz havasıydık... Direne direne öğrendik, bildik... řa-fakları zalim bir renge boyayan para-gözlerin savaş araçlarının r zgariyle yaralar aldık. Umudumuzun soldu-ęu anlar oldu. D şt k kalktık, yine düştük kalktık. Senin gören gözle-rinin karşılığı olan kayda aldıkların bize bunu hep söyler ve  ğretir.

Sevgili Hakan, bu yurdun insanı hiçbir dönem, kendisini kuşatan doğanın geleceğinden kaygı duydu-ęu kadarını bugün duymamıştır. İnsana, ağaca, orma-na, suya, toprağa, tahammül edemeyenler sesimiz solu-ęumuz olan sana ve seninle aynı yolda y r yenlere de aynı tahammülsüzlüğü gösterdiler. Kameranı, fotoğraf makineni sensiz bırakanlar, gerçeklerin de sesini boğa-caklarını sanıyorlar ama bu büyük bir yanılığı. İnsanla-rın dillerinde, ellerindeki pankartlarda senin resmini, seni aradıklarını, senin sesin olmaya çalıştıklarını g r-d ke dayanma gücümüz çoğalıyor.

Bak şimdi aklıma geldi Sevgili Hakan. Birkaç ar-kadaşınla gövde-me yaslanarak "bu memleket bizim" diye biten bir şiir okumuştun. O zaman anlamıştım ki insanların "memleket" dedikleri yer havası, bitkisi, suyu ve toprağı üzerinde doydukları bir yurttu. şimdi de yeni öğrendiğim ve bana seni çağrıştıran Hayrettin Gekin'in "Kaz Dağları Savunması" şiirinden bir parça-yı özellikle de sana ithaf ederek seslendiriyorum:

*"kuşlar çağırdı gittim
bir ağaç gözyaşlarının öyküsünü anlattı/dinledim
karıncalar gökyüzünü seyret dedi
kendine bir durak bulup/kıramazdım*

*güneşi bölüştük sincaplarla/bulutlarla sarıldık
aynı tasta su içtik ceylanlarla
kaplumbağalarla ne uzun yürüdük*

*arıların şarkılarını ezberledim bir çekişte
börtü böceğin kederini yastık yaptım o uzun yaz
gecelelerinde
yağmalanma korkusu geçiren kıyılarda rüyasından
fırladım
kan içinde kaldı yüzüm gözüm
(...)*

*taştan topraktan dil öğrendim
ateşle yıkadım yüreğimi/ rsle ekiledim
tanığıyım dedim doğanın
tanığı kendimin*

*iki büklüm olup
girdim yükün altına
korkumun üstünde taşıdım cesedimi"*

Bu şiirin sözcükleri arasında sen ve senin ışığın var Sevgili Hakan. Aynı göğün altında yine birlikteyiz, aynı toprakta yine birlikte can bulacağız.

Bunlar Yaşanmışlığın Çeyreğidir

aslı kahraman eren

*"Hayatta bir dilek hakkım olsaydı,
Hakan ayağa kalksın derdim."*

Ayinesi iştir kişinin laf'a bakılmaz! Şiirinin mısrasında dediği gibi, "ne vakit yola çıksak yol olduk".

Tam olarak ne yaşıyoruz? Bizden aldıkları can, bir isimden ibaret değil ki...

Senin adın Ülke olsun!

Köylerden kentlere, sayısını bilemediğimiz yolculuklar, yaşam hakkı mücadelesi... Limak, Cengiz, Zorlu, Sinpaş... Şirketlerin önünde eylemler ve hatta birlikte gözaltı süreçleri...

Sahi sen gazetecisin, bizimle gözaltında ne işin var?

"Hepimiz aynı dert için sahadayız."

Kaz Dağları'ndaki duruşmaya ses vermek istemiş, gece 23.00'de karar alıp sabah 10.00'da Üsküdar'daki Cengiz Holding binası önünde yedi kişi bir araya gelmiştik.

Ne vakit destek istesem yolumuza yoldaş oldu...

Gazeteci, belgeselci, hak savunucusu, Hakan Tosun'la birlikte hepimiz gözaltına alındık.

Tek üzüntüm kameranın da alınmış olması!

"Üzülme, kameram kayıtta, hafıza kartı

yaşlı direnişçinin cebinde." Zekanın ve koca bir yüreğin bileşkesi Hakan! O gün o yedi kişi, ülkede önemli bir kamuoyu oluşturdu, bu da Hakan'ın eseri idi.

Uzun yolların ve uzun yılların içinde derin anılar biriktirdik.

Acının kenti Hatay yollarına düşmüş, yaralarımızı sığdıracak bir sokak bulamamıştık. Enkaz yığınlarının üstünde notlar. Bir tanesinde "kızım, ben seni burada beklemeye devam edeceğim" yazılı. Birlikte yere çöküp boğazımız düğümlenene kadar sustuğumuz Hatay!

Hatay'da söylediği tek cümle ile bir ömürlük duruşu özetleyen insan; "Aslı, hiç değişme. Hep böyle temiz ve onurlu kal." Sözün açılımı Hakan'ın hayat tecrübesinin kendisiydi.

Bilirim, Hakan az konuşur, kısa cümleleri koca bir hayatın hikayesi olurdu...

Aylarca sokaklarda yatarak Hatay halkının acısını bire bir yaşayan gazeteciye Hakan Tosun denir!

Bir yılda dört defa İstanbul'dan, Akbelen yolları... Yola çıkmadan sigara stoğu yapardım.

Hakan tütün sarardı, bazen alanlarda çalışmaktan tütün sarmaya vakit bulamazdı. Da-

yanışmanın olduğu her alanda sigara paketleri de paylaşılır. Kamerasını muhafaza ettiği sırt çantasına hazır paket attığımda tebessümü kahkaha ile eş değerde olan güzel kardeşim gülümseyerek “beni pakete alıştırma” derdi.

Tanış olduğumuz yılı, günü söylemek mümkün mü? En az on beş, belki de yüz yıl...

Akbelen’de TOMA’nın önünden gözaltına alındığımız günün akşamı yediğimiz gazların, tanklardan üzerimize sıkılan suların, aldığımız darbelerin akıbeti hastalık olarak geri döndü... Sabah günün ilk ışıklarıyla çadırdan çıkıp Hakan’ı kamerası elinde nöbet alanında çekim yaparken görmüş, yanına gitmek istemiş, bir gün öncesinin etkisiyle başım dönmüş ve sendelemiştim. “Hasta olacaksın, geçmiş olsun demekle de geçmeyecek” demişti. Yaklaşık altı ay sonra da ciddi bir hastalığa yakalanmışım (öngörü işte). Ameliyat sonrası arayarak “nerdesin, geliyorum” diyen vicdan sahibi insan..!

İkizdere... Yurdum! Meftunu olduğum Karadeniz dağları! Karadeniz’de direniş zordur. Zira iklim şartları, coğrafyası, kültür ya-

pısı en zor bölgedir. Keçilerin tırmandığı patika yollardan direniş alanlarına tırmanıyoruz!

Hakan’ımız bir yılda birçok defa yanımızda... Rize valisi OHAL ilan etti! Küçücük köyde bir ay OHAL!

İkizdereli olmayan hiç kimseyi köye almadılar. Yollarda ve ormanın içinde her ağacın dibinde jandarmalar nöbette! Slogan atmak, pankart asmak yasak! Validebağ Gönüllülerinin emaneti olan dayanışma pankartını İkizdere nöbet alanına asmaya kararlıyım! Arbede yaşansa da asmayı başardık!

Sevgili Hikmet beyin “Hakan eşimin kardeşidir” deyip jandarma komutanına kafa tuttuğu günün akşamında “burada gökyüzüne yakınız, yok belki de o bize yakın” demişti.

Edebiyata olan sevgisini o gün anlamış, ortak bir noktada yine buluşmuştuk. Yanı sıra felsefe ve sanat tarihine de meraklıydı.

Elinin, yüreğinin ve aklının dokunduğu mekanları, düşünceyi, güzelleştiren kardeşim...

Cengiz Holding’e 79 yıllığına koşulsuz hibe edilen güzelim Eskencidere Vadisi... Dünya literatüründe ilk ellinin içinde olan doğa mucizesi... Binlerce ağacın, ormanlardaki yaban hayatının, alabalıklarıyla birlikte derenin, ata topraklarımızın imha edildiği İkizderem..! Milyar dolarlık şirketlere karşı mesleğini ahlaki bir duruşla icra eden, aynı zamanda da direnişin kendisi olan Hakan!

Karadeniz’de miting yapacaktık. Hakan birkaç gün öncesinden gelecek, birlikte hem dağlarda gezecek, hem de Karıncalar Karadeniz bileşenlerimizle hep birlikte mitinge hazırlanacaktık!.. Biz bu organizasyonu planlarken Hakan’ımızın ailesinden “Hakan’a ulaşamıyoruz” haberini aldık. 10 Ekim’den bu ana kadar mücadeleye ve #HakanTosunNedenÖldürüldü sorusunu sormaya devam ediyoruz.

Yazmakla bitemeyecek kadar güzelsin!

Validebağ Korusu’nda şafak operasyonu... Güvenlik güçlerinin belime tekme atmasıyla hareket edemez haldeyken, koru sakinleşince çimlerin üstünde saatlerde dertleştiğimiz gün annelerimizin ne kadar özel ve fedakâr olduklarını birbirimize itiraf etmiştik, zira hayat ikimizin de annesini aynı yerden vurmuş, her ikisi de dört evladına hayatını adamıştı... Derin ve hiç unutamayacağım bir sohbetin içinden çıkamamıştık.

“Hiç durmadan...”

Amasya Çambükü'nde zulüm var Hakan, "araç bulabilirsen hemen gidelim". Bir otobüs yaşam savunucusu düştük yollara. Elli hanelikti Çambükü. Topraklarına, meralarına sahip çıkan Çambükü kadınlarına zulüm yapılıyordu. Kendi içinde direnmiş ve mücadeleyi de kazanmıştı. Bizler de dik duruşu selamlamaya, köylülerle tanış olmaya, her daim yanınızdayız demeye gittik.

Hakan'ın Çambükü için; "Sayısız şehirler köyler gördük İkizdere dahil, tüm direniş alanlarında ülke bazlı kamuoyu oluşturuldu ve her şehirden bölgelere desteğe gidildi. Elli hanelik köydeki insanların samimi direnişine hayran kaldım... Hiçbir destek almadan başardılar! Geçim alanlarına, bamyta tarlalarına OSB yaptırmadılar." demişti.

Bileklerinde ters kelepçe, yüreklerinde onurlu direnişin hikayesi... Çambükü!

Birçok defa yola revan olduğumuz Ankara yolculuğumuzun bir tanesinde, TBMM'ye giderken otobüsün içinde düşmüş parmağımı kırmıştım. Molada "başkası olsa geri döner ya da doktora giderdi" demişti.

Ekokırım Yurttaşın Yasa Teklifini meclise sunma mücadelemiz. Meclisten aldığımız randevular, görüşülecek partiler, uykusuz geceler, ülke bazlı sokaklarda toplanan imzalar...

Bir yemin ettim ki dönemem! "BİLİYORUM" dedi.

İstanbul'da sayısız semtler ve direniş hikayelerimiz... Bedenini toprağa emanet etmeden bir gün önce cemevinde gasilhanede vedalaştık... Başında bone, kıvrırcık saçlarından yana-

ğına dökülen iki tel saç, yüzünde direnişin son belgeseli... Elimde su, yüreğimde öfke, dilimde dua... Yedi iklim bu ülkeye hakkını helal et derviş yürekli kardeşim! Dedim ve çıktım..

İnsanın yüreği uyuşur mu?

Kelimelerin kifayetsiz kaldığı anlar yaşadım...

Kula minnet eylemeyen mücadeleye bin selam olsun...

Seni her gün Nesimi'nin minnet eylemem şiiri ile anıyorum.

EYVALLAH!

Fotoğraf:
Hakan Tosun

Hakan'ın Şiirine Dair

ergül çiçekler

Şair ezdirmez sözünü vicdanla toplumsal kabüller, ezberler arasında. Yağ çekmez, sakınmaz. Doğru bilineni sorgular, bazen herkesin yanlış saydığına karşı çıkar. Kimi zaman tarihle dövüşür, kimi zaman anla. İdama giderken dize döker, son nefesinde bir mısradır şair. Aşıktır, aşka düşmandır, Aragon olur adı "mutlu aşk yoktur" der, ölürcesine aşık olur. Yaşamı yüceltir, ölümlerden nefret eder ama kendi ölümünü yazar:

"Ne zaman yolculuğa çıksam
ölüm gelir aklıma
tanımadığım bir şehirde
tanımadığım insanlarla ölmek,
üzer beni
sıradan
amaçsız
pisi pisine
ölmek istemem."

Bir parça hüzne benzer gibi değil mi? Fakat değil. Ölümünü yazdı ama korktuğu şekilde ölmedi. Mutlu sonla bitmese de bu anlamlı bir hikaye. Katledilişi toplumda azımsanamayacak derecede bir etki yarattı.

Peki, Hakan'ın şiirini nasıl anlatmalı? Bir tane şiiri bile tam olarak anlatmak mümkün değilken, bir şairin tüm şiirlerini anlatmak nasıl mümkün olabilir ki?

Bu en iyi ihtimalle bir deneme olacaktır.

Şiirinde ilk göze çarpanlardan biri susku. Bu belki de en çok, ömrünün neredeyse her noktasında susmayı değil haykırmayı işleyen ve esas buna değer biçenlerden biri olarak benim hoşuma gitmemeliydi, ama böyle olmadı. Çünkü bu susku değil aslında bir çığlık. Naif bir çocuk satırlarında sessiz bir çığlıkla

bir şeyleri mayalıyor. Ne geçmişe övgü ne yarına sövgü, bugün susanların mayaladığı öfke. Buna susku demek haksızlık olur.

"Uzaklara gidiyormuşum sonrada
Özlem yokmuş orada
Daha bir aydınlıkmiş gökyüzü
Kimse yalnız dolaşmazmış sokaklarda
Hatta yalnızlık bile güzelmiş"

Bu susmak değil, haykırmamanın başka bir biçimi. Umut var, susmuş yalnızlıklar değil. Hem de milyonların umudu. Şair bazen asıl amacına delil bırakır, belli eder eşkere bir ilandır, içinde şiirce bir nezaketi de taşıyarak.

"Sonbahar gülleri açıyor yine doğa
Doğa kendine uyanıyor
Zaman sonsuzlanıyor
Erken ağarıyor hava
Kabasını alıyor hayatın
Fonda isyan sesi"

Bu bir gerçek; taşa, toprakta, suda, açan çiçekte ve hepsinin ortasında insanda artık kesişim noktası fondaki bu isyan.

Hakan şiirinde bir tanıktır. Şiiri kırılmış parçalanmış hayatların öyküsü... Komşumuz, metrodaki kadın, sokakta yürüyen şu genç diyeceğimiz insanların yüreklerinden geçenler bunlar. Neyi yaşıyorsa ya da neyi yaşıyorsak onu yazmış.

*"Bazen susmak bile
Sesli bir çığlıktır aslında...
Bir çocuk bakışı
Yaşlı bir adamın
Sesi olur ansızın...
Bir başlangıç
Bitişin habercisi
Ve hep kalandır sürgün
Bağırın insan suskundur kendi içinde"*

Fotoğraf: Hakan Tosun

Evet bu onun şiiri, tüm yazdıklarının özeti ve daha fazlası...

Şiirinde bir diğer tema, yalnızlık. Yüceltilen kutsanan bir yalnızlık değil ama. Bir resim gibi çizmiş, bir fotoğraf karesi gibi. Gerçek en çarpıcı eleştiridir. Gerisi görende, tanık olandadır. Var olanın resmi var olanın en güçlü eleştirisine dönüşebiliyor. Tesadüfen yapılacak bir iş değil. Bunu 'ne kadarını başardı' sorusundan bağımsız söyleyebiliriz. Bu değerli bir çaba ve anlamlı. Bu yan şiirini toplumsal gerçekliğe yakınlaştırıyor. Amacı bu muydu, bilmiyorum.

*"Bir varmış bir yokmuşlar
Aslında hiç yokmuşlar
Kandırılmışız yani"*

Eski masalları yeriyor, pamuk prensesin bir prens uğruna vazgeçtiği yedi cüceleri... Haklıdır da, geçmişin kutsayan her anlatı ikiyüzlüdür. Milyonların acılarına kör, ama üç beş asalağın mutluluğuna şahit... Yerin dibine girsin bu şairlik...

Ve en önemli tema aşk, ama karşılıksız... Onda bu bir sızı. İmkansızlıktan çok bir olmamışlık ve gençliğin taşkın halleri. Mutlu sondan uzak bir hikâyenin kırık halleri... Evet, bu onun yarası ama bu haliyle bile soylu. Düşmanımda olmasını istemeyeceğim bir yara.

*"Bir gün doğumu
Türküsü olsun
Artık söylenen
Bu sefer,
Ses-biz-den
Yürekten."*

Şair öldü. Şiir bir parça daha öksüz. Her şairle ölür bir parçası başka şeylerin. Sevinsin cellat, kan döke döke yürüdüğü bu yol kendi ölümü. Saltanatların öğünü masumların kanı. Lakin bir gün kıyamet kopar, sofralarında kuş sütü, bal zehir olur. Acıyan namert olsun...

Hakan Tosun için Bir Tiyatro Oyunu

türkan doğan

*Sahne tamamen karanlık. Uzakta bir kamera açılma sesi, "klik".
Sonra loş bir ışık, sanki eski bir belgeselin tozlu kadraji. Anlatıcı sesi yavaşça gelir.*

Bazen bir belgeselin kaderi,
kayda giren ilk saniyede belli olur...
Titreyen bir görüntü...
Uzakta yaklaşan bir ses...
Ve bir insanın, gerçeğe doğru attığı adımlar.

Hakan Tosun, o adımları atanlardandı.
Bir belgeselci gibi yaşadı;
hayatın kenarına itilmiş insanları
merceğin ortasına taşıdı.
Sokağın gölgesini, evlerin sessizliğini,
bir mahallenin nefesini filme aldı.
Çünkü bilirdi ki;
"Görünmeyen acı, en tehlikeli acıdır."

O acıyı görünür kılmak için
bir kamera taşıdı omzunda.
Bu ülkenin unuttuğu arka sokakları,
çöp konteynerlerinin arkasına gizlenmiş
hikâyeleri,
gözlerin kaçırıldığı yüzleri kaydetti.

Ve bir gün...
O karanlığa bakan merceği kırmak istediler.
Soru sormasın diye.
Görmesin diye.
Kaydetmesin diye.

Bir insanı susturmanın en kolay yolu,
onun sesini kısmak değildir aslında.
Onun gözünü kapatmaktır.
Hakan'ın gözünü...
O merceğin içindeki hakikati...

Bu tiyatro şimdi,
yarım bırakılan bir belgeselin kaderini
tamamlıyor.
Bir kameranın yere düştüğü o anı,
bir toplumun görmezden geldiği saniyeleri,
bir ölümün ardına sinmiş sessizliği yeniden
kayda alıyor.

Birazdan ışıklar yandığında,
bir sahne değil,
yakın plan bir gerçeklik göreceksiniz:

Bir insanın hayatı,
bir ülkenin hafızasıyla çarpıştığında
neye dönüşür?
Bir video kaydı neden tehlikeli hale gelir?
Kimin işine karışır, kimi rahatsız eder?
Ve en önemlisi:

Bir insan, sadece gördüğü için neden
öldürülür?

Bu gece, kaydı birlikte ileri saracağız.
Gölgeleri büyüteceğiz, sessizlikleri açacağız,
gizlenmiş yüzleri ortaya çıkaracağız.

Çünkü bazı belgeseller,
hiçbir zaman tamamlanamaz.
Ama bazı hakikatler,
tamamlanmadan da insanın yakasına yapışır.

Şimdi, gözlerinizi açın.
Sahne başlıyor...
Ve mercek, yine Hakan'ın gözünden bakıyor.

Hakan Tosun için 12 Parçalı Bir Kolaj

abbas karakaya

I

Pazar akşamı İstanbul'a döndüm. Pazartesi sabaha doğru Hakan'ı rüyamda gördüm. Ağlıyordum. Rüya mıydı, gerçek miydi ayırdına varamadım önce. Uyandım, baktım gözlerim ıslak değil; demek rüyada ağlamışım. Hakan'ı iyi görmedim rüyamda. Kalkar kalkmaz yazdım:

Hakan mavi bir çocuk
ülkenin ırmağı o
Kızılırmak, Ergene, Dicle, Murat suyu
Kurdun, kuşun, ırmağın, derenin mücadele ırmağı
Ayırmadan sevdi yeryüzünü

Hakan Tosun dağların, toprağın, ağaçların dostu
Diren kardeşim, yiğit kardeşim
Kalk gel aramıza
Gözyaşlarımızla yıkayacağız kanlı gömleğini

13 Ekim 2025, 07.35

II

13 Ekim 2025 Pazartesi günü saat akşam beşe doğru, Hakan'ın yattığı hastaneden ayrılıp eve doğru yola çıktım. Bakırköy Özgürlük Meydanındayken arkadaşım aradı, Hakan'ı kaybettik, dedi. O akşam Ülkü Tamer'in *Geceleyin Karanlıkta* adlı şiirinin ilk dördlüğünü Hakan Tosun için şöyle uyarladım:

Geceleyin karanlıkta
Ormana attım ben sesimi
Hakan oldu birden bire
Kaz Dağlarından geçen kuş

Ülkü Tamer (1937-2018) & A. Karakaya
13 Ekim 2025, 20.15

III

HAKAN TOSUN KİMDİ?

Hakan hem çığlıktı hem de çığ altında kalan yerlere koşan karıncaydı. Biliyordu, düşmanın yüz bin kolları var/kamçıları sert, yamçıları sağlam ve atları kavi ama o yalınayak bir karınca elinde kamerası yollara düşmekten çekinmedi. Munzur suyu gibi durmadı, Kızılırmak'tan çıktı Ergene'ye de karıştı. Ve *En uzun koşuysa elbet Türkiye'de de Devrim [Ekoloji]! O, onun en güzel yüz metresini koştu.*

Gülten Akın (1933-2015) & Can Yücel (1926-1999) & A. Karakaya
17 Ekim 2025, 10.27, Çekmeköy

IV
ORTADOĞU

Hakan'ın ölümü diriltebilir
biz geride kalanları,
Çünkü Ali'yi diriltten iksir de saklı
Hasan'a sunulmuş ağuda
Granitin de olur bir okyanus diriliği,

Cemal Süreya (1931-1990) & A. Karakaya
17 Ekim 2025, 21.01

V

İnsan yalnız ve yalıtılmışken cesareti yoktur, ama başkalarının gerçeklerine gerçekten gömülmüşse, bunu yapabiliyorsa artık geri dönemez.

Ama çelişkili olarak ancak bir başka insan, bir yakını, komşusu ya da sokağın soğuşuna terk edilmiş bir çocuk [ya da kedi] için hayatını tehlikeye atarsa kurtulacaktır.

Ernesto Sabato; Direniş adlı kitabından

Kötülüğün bir kültüre dönüşeceği hiç aklıma gelmezdi.

Salih Mercanoğlu

VI
FİLİZKIRAN

Bu Datça'da
Bu uzak zürafasında Anadolu'nun
Filizkiran fırtınası esiyor
Eş zamanda İstanbul'da, Gaziosmanpaşa'da
Şimdi de Esenyurt'ta
Sokak ortasında yine
Dal gibi Aleviler kırılıyor
İşte bu Vatanla Milletin
Bölünmez Bütünlüğüdür

21 Ekim 2025

Can Yücel (1926-1999) & A. Karakaya

VII
DEPREM, DEVLET VE YALNIZLIK

(...) Onun üzerine düşen tonlarca beton ağırlığında bir ağırlık çöküyor sizin de ruhunuza kara-basan gibi. O belki ölmüştür, ya siz? Yaralılar ülkesidir burası. Bilinci çalınmış, düşünmesi yasaklanmış, korkutulmuş, sıradanlaştırılmış insanlar ülkesidir. Nietzsche'yi dinlemek gerekir mi burada emin değilim, "bizi öldürmeyen şey güçlendirir" mi gerçekten? Nietzsche'nin nasıl bir hayat yaşadığını ve nasıl öldüğünü düşünürsek -acılar içinde öldü sözlerin sahibi- bir aforizma olmaktan öteye gitmiyor bu sözler.

Hakan Tosun (1975-2025); Önsöz Dergisi 51. sayı

Fotoğraf: Hakan Tosun

VIII
GİTMEKLE BAŞLIYOR HER ŞEY...

“olmak ya da olmamak”
sorunu değil bu!
Susmak ya da susmamak
asıl mesele bu...

Hakan Tosun (1975-2025)
Ölüm Biraz da Sana Benzer adlı şiir kitabından

IX
ANADOLU'DAN ŞEHİRLERE
AKAN NEHİRLER

Bu tarihi biz yapıyorsak, bir gün, bu günler
geride kaldığında, bu tarihi yine biz yazacağız
çünkü.

Hakan Tosun (1975-2025)
Önsöz Dergisi 33. sayı

X
Hakan Bin Doğacak!

Kerem Akalın

XI
HAKAN TOSUN'UN KIRKI İÇİN

Bugün Hakan'ın kırkı için uyandırdığımız her
çerağ Ali'nin adaletiyle, Hakk'ın nuru ile yan-
sın. Her alev, karanlığa “biz buradayız” desin.
Her ışık, bir canın hakkını taşıyın. Her dilek,
adaletin kapısını zorlayan bir nefese dönüşsün.

Türkan Doğan

XII
yaşamı güzelleştiren,
yaşamın güzelleştirdiği bütün canlılara...

Hakan Tosun (1975-2025)
Validebağ Direnişi belgeselinin bitiş jeneriğinden

Hakan'ın Kamerası Hâlâ Kayıta... Üç, İki, Bir! İzmir...

cumhur özen

"Hepimizin kardeşiydi yağmur..."

"10 Ekim 2025... Hakan Tosun sokak ortasında dakikalarca dövülerek öldürüldü." Hakan'ın ailesinin de aramızda olması sebebiyle kelimeleri dikkatle seçmek istediğini söyleyen Hakan'ın hem dostu hem avukatı Onur Cingil, en hafif ifade ile bu şekilde anlatabildi Hakan'ın katlini. Dakikalarca dövülmek, döve döve öldürülmek... Gün 10 Ekim. Yıl 2025...

"Bir karıncayı bile incitmezdi" diye başlıyor söze Hakan'ı tanıyan herkes. Oysa bir karıncayı incitmeyen birine kim neden zarar versindi ki? Hakan çok fazla kişiyi incitmişti aslında. Ormanlara patron olanların, dağlara, denizlere, toprağa, tabiata, bozkıra, ırmağa hüküm sürmek, her yeri iliklerine kadar sömürmek isteyenleri fazlasıyla incitmişti. Ağaca, kuşa, kırlangıca, kediye, karıncaya, kaplumbağaya düşman olan kim varsa rahatsız olmuş; sevmemişti Hakan'ı. Bir insanı dakikalarca dövdürtecek; dövdürtüp öldürtecek kadar nefret etmişlerdi Hakan'dan...

Tabii patron bey ve hanımları kudurtan

sadece Hakan mıydı? Elbet değildi... Her gün bir gazeteci, basın emekçisi ya da köyünü savunan bir genç, toprağını koruyan bir öğrenci, bir anne, bir avukat ölüm tehditleri alıyor. Öyle ki, Hakan'ın başına gelenleri kayda almış kameraların bulunduğu esnaflar bile tehdit ediliyor. (Hatta denebilir ki bu alan, gözde, saygın ve revaçta bir meslek kolu artık. Kol kırma, insan yaralama, insan öldürme fiyat listeleri ortalarda kol geziyor.) Evet, burası Türkiye. Polis kamera görüntüleri yok edilsin isteyebilir. Polis olmazsa patronların iki paket sigaraya insan öldürtecek, kol bacak kırdırtacak sıkı çocukları görüntülerin yok edilmesi için harekete geçebilir. Yani mevzu patronsa suç işleyebilirsiniz. Kendinizi de aklayabilirsiniz. Dahası kimsenin sizi affetmesine gerek yok, kendi kendinizi affedebilirsiniz.

Hepimizin kardeşiydi Hakan... Malum; sanat, politika, aydın çevresi bir biçimde birbiriyle temas halinde. Birbirimizin kapısını çalar; misafiri oluruz. Dertleşir, iş önerir. Ha-

kan'la da çoğumuzun ve çoğu insanın merhabası, bir işin ucundan birlikte tutması, yol arkadaşlığı gibi süreçleri olmuştur. Biz Hakan'la Antakya'da salça bile yapmıştık örneğin. Fakat tüm bunların yanı sıra, gittiği her yerde mutlaka bir arkadaş edinen, "kalacak bir evi" olan o kişiydi Hakan. Arkadaşlık üreten bir dosttu. Bunun da etkisi olsa gerek, o gece Hakan için yüzlerce insan buluştu, bir araya geldi.

26 Kasım Çarşamba akşamı İzmir, Hakan Tosun'u anmak için buluştu. İzmir Alsancak Mimarlık Merkezinde gerçekleşen buluşmaya insanlar yalnızca Hakan'ı anmak için değil, Hakan'dan sonra yüzlerce, binlerce Hakan'ın var olduğunu göstermek için gelmişti; kimse bunun için sözleşmediği halde. Hakanın aramızdan alınışından bu yana "Hakan'ın kamerası kayıtta" ifadesinin ete kemiğe büründüğü bir geceydi desek abartmış olmayız. Herkesin "yalnızca" kendi derdine düştüğü bir çağda keleşin derdini dert etmiş bir insanın ardından başka ne bekleyebilirdi ki? Bir söz dedik ya; hayalet gibi dolaşıyor aramızda...

Hakan'ın kamerası kayıtta.

Hakan'ın kamerası hala kayıtta.
Sizin yalanlarınızı çekmeye devam edecek.

Hakan'ın kamerası hala kayıtta.
Sizin talanlarınızı çekmeye devam edecek.

Hakan'ın kamerası hala kayıtta.
Sizin kırımınızı çekmeye devam edecek.

Evet, kamera o gece de aramızdaydı.
Başta gözlerinde Hakan'ı bir karanfil gibi taşıyan ailesini, ablası Özlem Tosun'u,
Hakan'ın çektiği resimleri, bugüne kadar aldığı röportajları, söylediklerini, söyleyemediklerini,
Baro, belediye, oda başkanlarını, siyasi parti, çevre örgütü, sendika temsilcilerini,
Ritimleriyle Levni Band'ı,
Ezgileriyle Praksis'i, Kasım Taşdoğan'ı, Halkların Korosu'nu, Geniş Merdiven'i, İlkey Akkaya'yı,
Mim sanatıyla İlker Kılıçer'i, başkaca birçok sanatçı insanı,
Dost, yoldaş kim varsa Hakan'ın mücadelesinin bitmeyip daha büyük bir aşkla devam edeceğini göstermek üzere "hala kayıttaydı."

**Kamera kayıttayken son bir söz:
Hepimizin kardeşiydi Hakan...
Ölü mü denir şimdi ona?**

“Dönecek yeri olanlar en uzağa gidecek cesareti bulabilirler. Sizi bekleyen insanları ve ailenizi sevin...”
Hakan Tosun

Gazeteci Hakan Tosun o bizim ailemiz için bir büyük değildi, aynı zamanda doğanın, hayvanların, adaletin ve hakikatin cesur bir savunucusuydu. Çoğu insanın görmezden geldiği sorunları görür, kimsenin ses çıkarmadığı yerde ses olur, dokunulmayan, görülmeyen yaralara dokunurdu. Mesleğini bir iş olarak değil, bir sorumluluk olarak yapardı.

Hakan Tosun'un en güçlü yanı gerçeklerden asla korkmamasıydı. Ne kadar tehlikeli olursa olsun toplumun bilmesi gereken bir şey varsa onu ortaya çıkarmaktan geri durmazdı. Bunu yaparken kendini değil, hep insanları ve hayvanları düşünürdü. İşte bu yüzden pek çok insanın güvendiği, saygı duyduğu bir dosttu. Benim için bambaşka bir anlamı vardı biricik dayımın. Onu düşündüğümde aklıma ilk gelen, dünyayı güzelleştirmek için gerçekten çabalayan bir insan olduğudur. Doğayı koruyordu, hayvanları seviyordu, adalet için savaşıyordu.

Hepimizin daha iyi bir dünyada yaşaması için mücadele ediyordu. Bana sık sık “Doğruyu savunmaktan vazgeçme, çünkü benden sonra herkes sana emanet Asya” derdi. Bugün bile o sözler kulağımdan gitmiyor ve gitmemesi için her şeyi yapacağım. Onun aramızdan ayrılışı yalnızca ailemizi değil gerçeğin ve adaletin peşinde koşan herkesi derinden sarstı. Çünkü Hakan Tosun'un yokluğu toplum için çok büyük bir eksiklik.

Aynı zamanda büyük bir sorumluluk da bıraktı.

“Onun ışığını söndürememek”

Bugün ben bu satırları onun için yazarken içimde hem bir acı hem bir sinir hem de bir gurur var. Onun gibi bir insanın yeğeni olmak, onun ailesi olmak benim için her zaman bir onur olacak. Belki artık aramızda değil ama bıraktığı iz kolay kolay silinmeyecek. Yazdıkları, anlattıkları, savundukları ve uğruna mücadele ettiği değerler yaşamaya devam ediyor.

Hakan Tosun'u sadece bir gazeteci olarak değil, cesur bir yürek, adalet savaşçısı ve sessizleri savunan bir kahraman olarak hatırlayacağız. Onun sorduğu soruları, gösterdiği cesareti ve savunduğu değerleri yaşatmak hepimizin görevi.

Beni en çok üzen soru şu: “Şimdi bizi kim savunacak?”

Ama cevabını da biliyorum.

O, bize bıraktığı mirasla hala yanımızda. Sesimizin yetmediği yerde bize güç olmaya devam ediyor. Biz de onu unutmadan değerlerini yaşatarak, onun savunuculuğunu sürdüreceğiz. Hakan Tosun her zaman yanımızda, her zaman doğruların tarafında.

Mahru Asya
Hakan Tosun'un yeğeni

'Türkiye'de son on beş senedir ekolojik mücadelenin ortak öznesi kimdir?' diye sorsak, pek düşünmeye gerek duymadan Hakan'ın adını yazarız. Çoğumuz gündemi takip bile edemeyişimize söylenirken, Hakan defalarca darbelenmiş eti-kemiği ve kamerasıyla çoktan mahalde, bize hadisenin ruhunu aktarmaktadır. Mücadeleden bir arkadaşımız 'Cephede hep ön safta olunmaz. Bazen geride durmak gerekir.' demişti. Hakan bildim bileli hep ön saftaydı.

Yaşıttım Hakan'la Emek Sineması'ndan başlayarak, Gezi Parkı'nda, Yedikule Bostanları'nda, Kuzey Ormanları'nda ve göçer Sarıkeçeliler'e, Konya'da kimi zaman, omuz omuza kamera tuttuk. 2014 kışında Validebağ Korusu'nda birlikte gözaltına alınıp 15 yıl hapis istemiyle yargılandık.

Birkaç ay önce paylaştığı bir video vesilesiyle haberleşip, helalleşme fırsatımız oldu. O sayede Hakan'ın hala aktif ve 'her yerde' olduğunu görmüştüm. Yayınladıklarına bakarken birden içim cız etti. Hakan'ın tehlikede olduğu hissine kapıldım.

Haberini alır almaz bu hissi hatırladım. Hakan'dan hayata dönüş haberi beklediğimiz saatlerde olup bitenin sebebi sanki içime doğuyordu. Böylesi bir final,

inanıyorum, Hakan'ın hayat planında bulunuyordu.

Hakan semboldü. Ölümü milat olacaktı.

Onu hiç tanımamış bir okul arkadaşımın ertesi günkü sözleri bu ihtimali kuvvetlendiriyordu:

"Umuyorum ki Hakan Tosun'un katledilişinin altındaki karanlık, hepimizin göstereceği tepki ve uyanışla aydınlığın fitilini ateşlesin."

Ruhunu, Anadolu'yu talandan arındırma idealini, sevgisini elbet işimizde, hem de adıyla yaşatıp herbirimizi onurlandıracamız.

Bununla birlikte;

Emanet bedenini sonsuz dönüşüme teslim etme törenini layığıyla ve en yüksek etkiyi yaratacak şekilde tasarlayıp yürütmeye gayret ettiğimiz şu saatlerde, hepimizi birkaç dakikalığına sükunete, Hakan'ın iyiliğine odaklanmaya davet ediyorum.

Bizi birleştiren iyiliğinin dönüştürücü gücünü kendimizde bulup, yarın ve onun adıyla, onunla buluşacağımız her günde onun kadar sakin, 'kazanır bir tavır' ve vaka yürüyelim.

Hakan bin doğacak...

Kerem Akalın

Hakan Tosun Cinayeti Soruşturma Süreci

av. cemal yücel

Fotoğraf: Evrim Kepenek

*Dünya hassas kalpler için bir cehennemdir.
(Goethe)*

Ölümünden önce tanımadığım Hakan'ın ardından yazılanlara, konuşulanlara, bizzat kendi hakkında yazdıklarına ve geride bıraktığı eserlere baktığımda, nasıl değerli bir hak ve özgürlük sevdalısını kaybettiğimizi anladım. Tekel işçisiyle işçi, Akbelen köylüsüyle köylü, Validebağ direnişçisi ile direnişçi olmuş, yangın ormanında kaplumbağa dostu olmuş bunlarla yetinmemiş, bir de kamerasından fotoğraf makinesinden ustaca faydalanıp dağda, ovada, varoшта, kentlerin göbeğinde neler olup bittiğini herkese göstermeye çalışmış bir sanatçı da olmuş Hakan. "Bir gözüm vizörden bakıyorsa, diğer gözüm kendim için görüntü toplar, kamerayla çektiklerim insanlar için, diğer gözümle baktıklarım, benim hafızam için" diyen Hakan, merakıyla ve duyarlılığıyla bir yandan kendini geliştirirken diğer yandan tanık olduklarını insanlara ulaştırmayı dert edinen bir eylemci olmuş.

Hakikatin peşinde bir ömür harcayan Hakan yine kendi deyimiyle güvensiz bir ha-

yatın yolcusu olmayı tercih etmiş, hayat konforunun sınırları içinde kalmaktansa tekinsiz de olsa dikenli yollara girmekten çekinmemiş, bunu hayat çizgisi yapmış. Hakikat yolcularının yolu engebeli, dolambaçlı ve sarptır. İşte bu yolculuğun son durağı 10 Ekim gecesinde kentin bir varoşu oldu.

O gece saat 23.45 sıralarında Esenyurt Mehmet Akif Ersoy Mahallesiindeki annesinin evine gitmekte olan Hakan henüz tam olarak bilmediğimiz bir nedenle sokak üzerindeki bir elektrik direğine sırtını vererek orada uzunca bir süre oturur. Durumunda bir anormallik yoktur, zira sokakta yanından gelip geçen insanlar ona yönelik herhangi bir tepki vermezler. Saat 00.25 sıralarında oturduğu yere gelen bir şahıs Hakan'a bir tekme atar. Hakan yere yığılır bir tekme daha atar. Devamında Hakan doğrulur, bu şahıs bir tekme daha atar. Saldırgan kısa bir süre olay yerinden ayrıldıktan sonra tekrar aynı yere gelir. Bu defa saldırıganlar üç kişidir. İlk saldırıya uğradığı yerden

uzaklaşmakta olan Hakan'a bu defa üçü birden yumruk ve tekmelerle saldırır ve bunun üzerine Hakan yere yığılır. Saldırganların ikisi motosikletle birisi araçla olay yerinden kaçar. Oradan geçmekte olanlar ambulans çağırır ve Hakan hastaneye kaldırılır. Vücudunun çeşitli yerlerinde ve özellikle yüzünde ağır darp izleri bulunan Hakan önce entübe edilir, bir süre sonra da yaşamını yitirir.

Hakan'ın ailesi uzun bir süre kendisinden haber alamaz. Aradan 27 saat geçtikten sonra nihayet hastanede olduğunu öğrenirler. Hakan'ın üzerinde kimlik çıkmamıştır. Saldırganlardan birinin ailesi olay yerini tam olarak gören bir kameraya sahip bir esnafa giderek kamera kaydını siler ve kamerayı da alarak götürür. Aynı aile üyeleri polisle birlikte diğer kamera görüntülerini izler. Bu bir skandaldır çünkü polisin elindeki delillerin fail tarafına gösterilmemesi gerekir.

Saldırganlardan ikisi ertesi gün tutuklanır. Bu saldırılarından birini motosikleti ile olay yerine getiren ve Hakan'ın darp edilmesi esnasında olay yerinde bulunan şahsın da tutuklanması gerekirken tanık olarak ifadesine başvurulur. Hakan'ın ailesinin avukatları olarak tarafımızca savcılığa başvurularak bu şahsın da şüpheli olarak ifadesinin alınması ve tutuklanması yönündeki taleplerimiz savcılık tarafından şu ana kadar kabul edilmemiştir. Savcılık bu şahsın Hakan'a vurmadığını düşünmektedir, oysa saldırıyı motosikleti ile olay yerine getiren bu şahıstır ve iştirak kuralı gereğince en azından yardım eden sıfatıyla sorumludur. Nitekim bu şahıs, uzun namlulu silahlarla çektiği fotoğrafları "infaz timi", "çete", "daltonlar" etiketi ile sosyal medya hesabından yayımlamıştır.

TBMM'de verilen bir soru önergesi üzerine savcılık tarafından hazırlanan yanıtta, saldırıların Hakan'ın kendilerine küfrettiği, saldırdığı yönündeki asılsız beyanlarının öne çıkartılması ve maktulün alkol etkisi ile hareket ettiğinin vurgulanması haksız tahrik hükümlerinin uygulanmasının önünü açmış gibi görünmektedir. Oysa bu savunmaların gerçek dışı olduğu kamera kayıtları ve şüphelilerin darp edilmediğine dair doktor raporları ile sabittir. Savcılık şu ana kadar şüphelilerin HTS kayıtlarının getirtilmesini istemediği halde olayın tesadüfi ve münferit olduğunu, gazetecilik faaliyeti ile bir ilgisi olmadığını belirtmiştir.

Tekel işçisiyle işçi, Akbelen köylüsüyle köylü, Validebağ direnişçisi ile direnişçi olmuş, yangın ormanında kaplumbağa dostu olmuş bunlarla yetinmemiş, bir de kamerasından fotoğraf makinesinden ustaca faydalanıp dağda, ovada, varoшта, kentlerin göbeğinde neler olup bittiğini herkese göstermeye çalışmış bir sanatçı da olmuş Hakan.

Savcılık soruşturması henüz sonuçlanmamıştır. Ancak savcılığın bakış açısı dikkate alındığında perde arkasında neler olup bittiğinin araştırılmayacağı anlaşılmaktadır. Bu saldırıların bir mahalle çetesi olduğuna dair kanıtlar bulunmakla birlikte azmettirenleri olup olmadığı, kimlerle bağlantılı olduğu henüz belirlenmiş değildir. Her ne olursa olsun görünenden ve şu ana kadar ortaya çıkan kanıtlardan anlaşıldığı kadarıyla saldırıların olay yerine ikinci defa gelerek tekrar darp etmeleri, bir tanığın beyanından ve kamera kayıtlarından anlaşılabileceği üzere 'uçan tekme' tabir edilen şekilde çok sert ve acımasız vurmaları, birkaç kişi birlikte saldırmaları, doktor raporları, Hakan'ın yüz fotoğrafları dikkate alındığında, saldırıların Hakan'ı öldürmeyi hedefledikleri anlaşılmaktadır. Bu durum saldırıların önceden bir planı olduğu kuşkularına yol açmaktadır.

Hakan'ın ailesinin avukatları olarak bu davanın takipçisi olacağız. Ancak önümüzdeki dava sürecinde geri planda bir şey varsa bunun aydınlatılabileceği ve şüphelilerin hak ettiği cezayı alabileceği konusunda şahsen ben çok umutlu değilim. Zira benim adliyeye dair uzun süreli deneyimim, hak ve özgürlük yolları bahis konusu olduğunda adli makamların elindeki terazinin düzgün tutulmadığını göstermiştir.

Hakan Tosun: Vicdan ve Adalet Anıtı

abbas karakaya

Hakan 1975’de İstanbul’da doğar. Tokat, Karaoluk köyünden bir anne babanın oğludur. İstanbul’da ilkokulu bitirdikten sonra aile Tokat Turhal’a taşınır. Dört çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur. Ablasının 1990’larda kurulmaya başlanan ilk özel radyoların birinde program yapması Hakan’ın da mikrofon ve kamerayla tanışmasına vesile olur. Meslek lisesi elektrik bölümünü bitirse de gönlünü radyoculuğa, kameraya, sanata kaptırmıştır.

Aile İstanbul’dan Tokat’a, oradan da İzmir’e taşınır. İzmir’deyken Ege TV’de çalışır. Artık akıllı fikri kamerada, kısa videolar ve belgeseller yapmaktadır. Abla ve abisi İzmir’e yerleşirken ailenin geri kalanı İstanbul’a göçer. İstanbul’da Can Radyo’da çalışır. Artık kendini bu alanda geliştirmek, yetkinleştirmek, bir söyleşisinde söylediği gibi “ülkesine kamerasıyla yararlı” olmak istemektedir. O arada bir şiir kitabı çıkarır. Ama arkası gelmez. Akıllı, yüreği belgesel sinemacılıktadır.

Ve Hakan 2008 yılından, 2025 Ekiminde sokak ortasında dövülerek öldürülene kadar ülkedeki ekoloji mücadelelerini takip eder. Ama ne takip! Kulvarının en hızlısı, en yiğidi, en çalışkanıdır. Çocukluk ve gençliğinde gezdiği gibi ama bu sefer daha çok Anadolu’da nerede bir doğa kırımı, talanı varsa oradadır. İdeali Anadolu’nun her canlı için daha yaşanır, cennet bir yer olmasıdır.

Bu amaçla Karadeniz’den Kaz Dağları’na, Akbelen Muğla’dan Hatay Samandağ’a, Amasya’dan Rize İkizdere’ye, Ankara’ya, Malatya’ya, Sivas’a... Nerede bir hak ihlali, ekolojik katliam, HES projesi, madencilikle yok edilen orman, dere, göl varsa Hakan oradadır. Hakan şehirlere de çevirir kamerasını. Tozko-paran’da, Ümraniye’de, Çekmeköy’de konut hakkı için mücadele edenlerin yanındadır. Beşiktaş’ta sokak dostlarımız için nöbet tutanların yanındadır. Kadıköy’de basın açıklaması yapan emeklilerle beraberdir. Gazetecidir, belgeselcidir, video eylemcisidir. Ama ondan önce doğanın da insanın da acısını derinden hisseden biridir.

Birçok meslektaşı Hakan’ın bir gazetecinin yaptığından çok çok fazlasını bir başına yaptığını söylüyor. 16 Ekim Perşembe günü Kağıthane Nurtepe Cemevi’ndeki cenaze töreninde konuştuğum bir arkadaşı “Hakan yirmi gazetecinin yaptığını tek başına yaptı” dedi. Bir şey aradığımızda ilk hemen onu arardık. Varsa elinde, hemen paylaşır, yoksa yine bildiklerini söyler, size yardım edebilecek insanlara yönlendirirdi. Hakan’ın sahadan verdiği haber ve videolar meslektaşlarınca çok sık

kullanılırdı. Bunlardan hiçbir karşılık, para talep etmez; hatta adını vermeden, kaynak belirtmeden kullananlara da bozulmazdı. Çünkü haberlerini, videolarını ne kadar çok insan okudukça, izledikçe Anadolu'yu koruyanlar ordusu büyüyecekti.

Kısaca, bağımsız gazeteci, belgeselci ve video eylemcisiydi. Türkiye yeri doldurulması çok güç bir değerini, kıymetli bir evladını kaybetti. Bugün sadece onu tanıyanlar, mücadelesine tanıklık edenler değil; kurtlar kuşlar, börtü böcek, kediler, köpekler de yaslı en az dağlar, ormanlar, nehirler ve insanlar kadar.

Hakan en başından beri taraflıydı. Doğanın, tüm canlıların, yoksulların, mağdurların, ezilenlerin tarafındaydı. Bundan hiç vazgeçmedi. Popülizmin ve reklamın insanların başını döndürdüğü bir çağda o bozulmadan, dürüst, çalışkan, özgeci, mütevazı çizgisinden sapmadı. Çok kısıtlı bütçesiyle, çığlık atan ağaçların da insanların da yanında oldu. **Kendi ifadesiyle ülkenin "yangınlarına" koştu, belki söndüremedi ama karınca gibi tarafını belli etti. Tarafı adalet ve vicdandı. Toprağın, suyun, ağaçların ve insanların acılarıydı.**

"Yangın" olan her yere, çığlığını duyduğu her insana; çağırırsalar da çağırmazlar da koştu. Deyim yerindeyse bir Hızır gibi. Bunca seyahatin giderini bir kişi ya da kurumdan karşılamadı. **Hayatını küçük paralarla sürdürdü. Hafta sonları, boş zamanlarında düğünlerde, özel günlerde ücreti mukabil çekimler yaptı. İşte bu paralarla Anadolu'yu köy köy, karış karış gezebildi. Anadolu'nun toprağını, ormanını**

korumaya adadı ömrünün son yirmi yılını.

Hakan Tosun Çekmeköy'e de elini uzattı. Ormanları ve yeşil alanları koruma mücadelemizde kendisini aradığımda 2020'nin sıcak Temmuz günlerindi. Hiç ikiletmeden, uygun bir zamanında geldi çekimlerini yaptı. Müzikti, editiydi, kurgusuydu... tamamladı ve gönderdi. Ve bizden beş kuruş bile istemedi. Teşekkürümüz ona yetmişti.

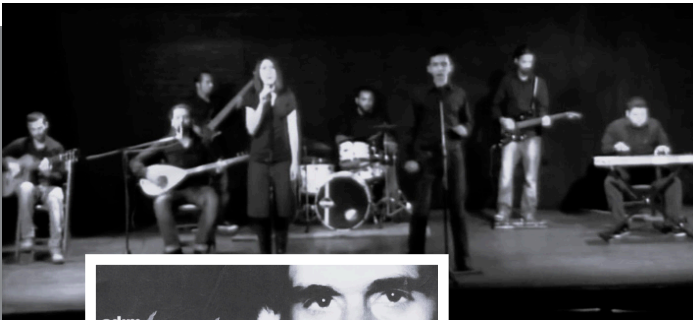
Ve derviş kılıklı insan 10 Ekim Cuma gece yarısı feci bir şekilde dövülerek öldürüldü. O akşam annesinin evine gidiyordu. Gide-medi. Cuma gecesini Cumartesi'ye bağlayan ilk saatlerde ambulansla hastaneye götürüldü. Hastanede olduğu nedense tam 27 saat sonra ailesine haber verildi. Yani Cumartesi'yi Pazar'a bağlayan sabahın saat dördünde. Bu karanlık 27 saatte ne oldu? Neler yapıldı?

13 Ekim 2025 Pazartesi günü akşam üstü beyin ölümü gerçekleşti. **Ölürken de yaşamdan yana oldu: Ailesi vasiyetini yerine getirdi: Organlarını bağışladı. Ölürken de yaşamın tarafında oldu Hakan.**

En yalın haliyle söylersek, Hakan Tosun bir vicdan ve adalet anıtıydı. Türkiye çok kıymetli, yeri çok zor doldurulacak bir evladını kaybetti.

Neden kalleşçe öldürüldü, bilmiyoruz. Biz de soruyoruz: Hakan Tosun'a ne oldu? Gerçekler ortaya çıkarılıncaya kadar da soracağız.

Not: Bu yazı ilk kez 18 Ekim 2025'de Sendika.org internet gazetesinde yayımlandı.

Yeryüzü değerli bir savunucusunu, insanlık ise kıymetli bir demokrasi kaybetti. Eylemlerimizde, konserlerimizde ve mitinglerimizde daima yanımızda oldu. Pek çok eylem ve etkinliğimizin yanı sıra "Mayıs'a Çağrı" klibimizin çekimlerini de Hakan yaptı. Emeğini karşılıksız ve koşulsuz olarak dünyayı güzelleştirmek uğruna hibe etmekten çekinmeyen dostumuz Hakan Tosun'u saygı ve özlemle anıyorum.

Emeğe Ezgi Müzik Grubu adına
Sinan Koçum
Kırklar 2 Nolu F Tipi Cezaevi

İçimde Bir Sızıyla Tanıdım Seni

gizem köksal

Bir kere bile görmeden
Dokunabilmek birbirimizin hayatına.
Bir kere bile anlatmadan
Anlayabilmek birbirimizin hayatını.
Bir kere bile,
Bir kere bile konuşmadan, anlaşılabilmek birbirimizle.
Tanışmadan, içten, en içten duygularla yoldaş olabilmek birbirimizle.
Duyguların ve birbirimizin duygudaşlığına
Yolumuza ve yoldaşlığımıza...

Fotoğraf: Hakan Tosun

Kameranın merceğinden bize açtığın hakikatlere, hakikatların bizde bıraktığı izlere ve çizdiği yollara... Şafak vaktinde esen hafif ve serin rüzgârla, tan'yelinde, kameranın merceğinden seninle hiç tan'ışmadan tan'ışmayı öğrendim Hakan. İçimde bir sızıyla seninle gazeteciler gününde tanışmış oldum. Önceden de ismini duymuştum lakin katledilmenden birkaç gün sonra gazeteciler günü olması... Bazen çoğu şeyi görürsün lâkin fark etmeden geçer gidersin önünden, farkında olmazsın hiçbir şeyin, gördüğünü ve duyduğunu sanırsın lâkin çoktan hiçbirini yapmadan öylece geçip gitmişindir oradan. Yürümenin de bir adabı olmalı belki de, boşuna yürümenin felsefesi diye kitaplar yazılmamış, sözler söylenme-

miş!.. Lakin sen öyle miydin Hakan?.. Geçtiğin, yürüdüğün, hayatına dokunan her şeyin farkındaydın, hep onlara dokunmaya, onlarla iletişim kurmaya çalıştın. Her şeyi il'mek il'mek ördün; merceğinden baktın, gördün, yazdın, oradaki insanlarla iletişim kurdun... Aristoteles'in deyimiyle gerçek zonepolitikon bu olmalı belki de, kimbilir...

Bildiğim tek gerçek budur: Onlarca yıldır onlarca gazeteci katledildi bu coğrafyanın her karış toprağında. Biz de, ve zorunlu olarak bizler de, hiçbirini unutturmamak için unutmuyoruz, unutmamak için eyliyoruz, yazıyoruz, çiziyoruz. Çünkü biliyoruz ve inanıyoruz theoria ve praxis'in içkinliğine. Her birinizin ismini, hayatını ve de hayatlarımıza dokunan

merceklerinizi aklımıza mih gibi kazıyoruz zira gerçek hâlâ kayıtta...

Ne kadar seni katlettikten sonra kamera görüntülerini çalsalar, silseler bile...Gerçek hâlâ kayıtta! Peki ya gerçek nedir? Nedir bu kayıtta olan ve silinenler? Ve de neden silindiler?

Marx'ın penceresinden baktığımızda, gerçeklik tektir ve maddidir. Farklı gerçeklikleri adlandırmak doğru olur mu, sanmıyorum, zira Matrix'te yaşamıyoruz (!). Solipsizmden, idealizmden bahsedilebilir belki lâkin bunları da maddi pratikten kopmuş bir zihin hastalığı olarak nitelendirilebiliriz ve ondan kurtulmanın tek yolu, insanı yeniden toplumsal pratiğin ve üretim sürecinin öznesi haline getirmek olduğunu söyleyebiliriz. İletişim ise, bu ortak pratiğin doğal ve kaçınılmaz bir sonucudur. Prusya coğrafyasından biraz daha doğuya gidersek eğer Sovyetlerden Kollontay'a, Kollontay'ın merceğinden gerçekliğe bakabiliriz... Kollontay, Marx gibi, tek ve maddi bir gerçekliğin olduğu konusunda hemfikirdir lâkin onun için bu gerçeklik, sadece üretim araçlarıyla değil, aile, cinsellik, duygusallık ve gündelik yaşamın tüm özel alanıyla da şekillenir. Örneğin, bir fabrika işçisi erkeklerle, evdeki işleri

ve çocuk bakımıyla ücretsiz emek veren bir kadının "gerçekliği", patriyikal kapitalist sistem tarafından farklı şekillerde yapılandırılmıştır. Bu nedenle "tek gerçeklik" içinde, sınıfsal ve cinsiyete dayalı bir deneyim çeşitliliği, eşitsizliği vardır. Ona göre gerçekliği anlamak için sadece fabrikaya değil, yatak odasına ve mutfığa da bakmak gerekir. Bu "özel" alandaki ilişkiler de en az sınıf mücadelesi kadar gerçek ve belirleyicidir. Kısacası, özel olan politiktir!..

Ve belki de sen, Hakan, tam da bu yüzden katledildin. Çünkü sen 'özel' olanı, saklı tutulmaya çalışılanları, üstü örtülmeye çalışılanların altındaki hakikati kayda geçiriyordun. Merceğin, sadece sokaklara değil, evlerin içine, yüreklerdeki sızılara da odaklanıyordu. İşte bu yüzden, hiç tanışmamış olsak da, içimde bir sızıyla tanıdım seni. Ve işte bu yüzden, senin gibi yürümeyi, senin gibi bakmayı, senin gibi dokunmayı sürdüreceğiz. Görüntüler silinebilir, ama senin bize öğrettiğin gibi, gerçek kayıttan asla silinmez zira tüm gerçeklikler mih gibi kazınmıştır hafızalarımıza. O, gerçekler, bir kere bile dokunmadan birbirimize dokunduğumuz o sessiz iletişimde, o ortak hakikat arayışımızda yaşamaya devam edecek!

Fidel Castro ve Maradona

Doğanın, Gerçeğin ve Direnişin Tanığı

taylan özdemir

1975 yılının İstanbul’unda doğdu Hakan Tosun. Boğazın serin rüzgârlarını, kentin karmaşık seslerini, insan kalabalıkları arasındaki yalnızlığı erken yaşta tanıdı. Çocukluğu, Türkiye’nin hem hızla değiştiği hem de derin yaralar aldığı yıllara denk geldi. O karmaşanın içinde, bir çocuğun gözlerinden dünyayı anlamaya çalışan meraklı, sessiz bir tanıktı belki de. Fakat yıllar geçtikçe o tanıklık, sessizliğini yitirdi; kamerasıyla, sesiyle, kalemiyle bir çığlığa dönüştü.

1990’larda medya sektöründe çalışmaya başladığında, haberin sadece bir “ürün” değil, halkın sesi olduğunu çoktan fark etmişti. O dönemin televizyon ekranlarında parlayan haber bültenlerinin ardında, susturulan hikâyeler, görünmez kılınan insanlar olduğunu biliyordu. Bu yüzden hiçbir zaman yalnızca bir gazeteci olmadı; o, gerçeğin tarafında ol-

mayı seçti. Sözüünü iktidarın gölgesinde değil, dağ köylerinde, maden ocaklarının başında, orman kıyılarında, derelerin yanında söyledi. Zamanla o tanıklık, bir meslekten öte bir davaya dönüştü.

Çünkü Hakan biliyordu: Bir orman sadece ağaç değildir, bir dere sadece su değildir, bir dağ sadece taş değildir. Her biri, bir yaşamın nefesidir, bir halkın hafızasıdır. Ve o nefesi kesmeye, o hafızayı silmeye çalışanlara karşı kamera onun silahıydı.

Yıllar içinde, nerede bir ağaç kesiliyorsa, nerede bir toprak yağmalanıyorsa, Hakan’ın kamerası oradaydı. Kaz Dağları’nda altın şirketlerinin kepçeleri toprağa saplandığında, Akbelen’de ormanın kalbine dozerler girdiğinde, Kuzey Ormanları’nda İstanbul’un son nefesini betonla boğmak istediklerinde...

O, oradaydı.

Bir elinde kamera, bir elinde inat. “Burada yaşam var!” diyordu. “Ve ben bu yaşamın şahitliğini bırakmam.”

Bir sabah gün doğmadan Kaz Dağları’nda çamların arasında yürüyordu. Ayakkabıları çamura batmış, nefesi soğukta buharlaşıyordu. Yanında köylüler, kadınlar, çocuklar... Hepsinin gözünde aynı korku, aynı kararlılık: “Bu dağ bizim.”

Hakan o anın görüntüsünü çekerken bir gazeteci değil, bir kardeşti. Doğayı savunmak, onun için artık haber değil, varoluştı.

Çekmeköy’ün ormanlarında betonun ilerleyişini çekerken, bir keresinde şöyle demişti: “Her ağaç devrildiğinde, bir çocuk nefessiz kalıyor. Bu sadece doğa değil, bu bizim geleceğimiz.”

Evet, Hakan Tosun bir belgeselciydi. Ama asıl yaptığı şey, bu çağın hafızasını kaydetmekti. Doğanın çığlığını, insanların direncini, toprağın adalet arayışını... O kamera, sadece görüntü değil; öfke, sevdâ ve hakikat kaydediyordu.

“‘Adamlar ne güzel yer bulmuşlar kendilerine rahat rahat çekiyorlar’ bakışı”

Fotoğraf: Cem Taşdemir
25 Kasım 2018

Ve sonra geldi o kara gün. 10 Ekim gecesi, sokak lambalarının altında saldırıya uğradı. Yalnızdı, ama yalnız değildi; arkasında bir halkın vicdanı, bir doğanın yası vardı. Ambulansla hastaneye kaldırıldı. Ama ailesine tam 27 saat boyunca haber verilmedi.

Yirmi yedi saat... Bir ömrün, bir ülkenin adaletinin ne kadar susabileceğini gösteren yirmi yedi saat...

Sonra o cümle düştü dudaklardan: “Hakan Tosun öldü.”

Ama hayır, o yürüyüş bir son değildi. Çünkü Hakan, ölürken bile yaşamı savundu. Organlarını bağışladı. Kalbi, başka kalplerde atmaya devam ediyor. Gözleri, başka insanlara dünyayı gösterecek. Yaşamı, ölümün içinden yeniden filizlendi.

Şimdi Akbelen’in direniş çadırlarında, Kaz Dağları’nda yankılanan her slogan, Kuzey Ormanları’nda hâlâ direnmeye devam eden her ağaçta onun sesi var: “Yaşamı savunmak suç değildir.” O sesi susturmak isteyenler, bir ormanı yakabilir ama köklerini sökemez. Çünkü o kökler artık Hakan’ın kalbinde değil, bizlerin yüreğinde.

Hakan Tosun’un arşivinde yüzlerce video, binlerce fotoğraf var. Ama en büyük arşiv, onun yaşamıdır. Bir insanın gerçeğe, doğaya ve adalete adanmış bir ömür. O artık sadece bir belgeselci değil, bu ülkenin vicdan arşividir.

Ve şimdi, rüzgâr Kaz Dağları’nın zirvesinden estiğinde, o rüzgârın içinde onun sesi var. Bir ağacın yaprakları hışırdadığında, o ses “unutmayın” diyor. Yağmur toprağa düştüğünde, Hakan’ın adını fısıldıyor.

Akbelen’de bir çadırın ucundan süzülen ışıktaki, bir çocuk nefes alırken, onun gözüyle görüyor dünyayı.

Çünkü Hakan artık toprağın kendisi, suyun akışı, rüzgârın yönü, gökyüzünün sabrı oldu. O, sadece bir insan değil, bir yaşam biçimi olarak kaldı geride.

Ve biz, onun açtığı kadrından bakmaya devam ediyoruz. Bir elimizde kamera, bir elimizde umut... Toprağa, suya, ağaca, insana...

Yaşamı savunmak için, onun bıraktığı yerden devam ediyoruz.

**Sözünü iktidarın
gölgesinde değil,
dağ köylerinde,
maden ocaklarının
başında, orman
kıyılarında, derelerin
yanında söyledi.**

Çatılara Doğru

mazlum çetinkaya

Uzaktan bir ağaç bir ormanla konuşuyor. Ağaçtan ağaca yol alıyor haberi...

Uzaktan bir su bir dünyaya sesleniyor, bir su bir başka suya koşuyor haberinde senin.

Validebağ'da bir ağaç sesleniyor, bir çocuk koşuyor elinde yeşil bir dal parçasıyla kalbime doğru...

"Burada, yaşıyor, ölmedi, ölmedi" diyen bir ses yükseltiyor...

Sabah olmuş, yüksek katlı bir otelin penceresinden dışarıya doğru bakıyorum, her ne kadar dışarı doğru olmasa da. Karşımda bir otogar. Anonslar. Anonslar. Anonslar...

Onaltı numaralı peronda bulunan bir otobüsün hareket saati geçiyor.

Uyarılar, uyarılar, uyarılar...

Dersim'de dünyanın enlemlerini hesaplayan bir kızın yüzündeki çiller, Munzur'un gözlerindeki telaş ve şu baktığım hüznün peronlarındaki boşluk!

Öyle içime oturuyor ki,

Hakan diyor uzaktan biri, gazeteci Hakan, koşmuş diyor, çok koşmuş...

Koşarken koştuğu dünyaya düşmüş, savunduğu dünyanın toprağına, savunduğu dünyanın iç acısına susmuş Hakan.

Çatılara Doğru bakıyorum, yukarılara, çok yukarılara doğru, bir Bulut'un uğultusu, bir serçenin çılgin serüveni sonra çiseleyen küçücük bir yağmur damlası, dünyaya inanıyorum, suya, o telaşlı serçeye, şu durduğum otelin dördüncü katındaki ölüme...

Çatılara Doğru bakıyorum, yoksulluğa inanıyorum, Allah'a inanır gibi. Katledilen dünyaya, dumanın isine, kirli tuğlalara, kaldırımında uyuyan evsiz sarhoşa doğru dönüyor başım. İşte bu gerçeğe inanıyorum, bu dünyanın gerçeğine, ölüme inanır gibi inanıyorum.

Çatılardan Doğru başımı indiriyorum, yollara bakıyorum, yürüyen insanlara, yürüyen insanların umursamazlığına, yürüyen in-

sanların birbirlerine doğru koşmalarına, kalabalık bir rüya gibi birbirlerine ikram ettikleri dünyaya...

Sonra işçiler yürüyor. Tekel İşçileri! Uygun olmayan adımlarla, uygun olmayan bir nizamla, elinde bir kamera; bakıyorsun ki çocuklar işçilere şeker tutuyor, çocuklar işçilere su tutuyor, çocuklar işçilere gül tutuyor ve bakıyorsun ki çocuklar işçilere bir inanç...

Bakıyorum, kardeşim Hakan bir çocuğa doğru eğiliyor, onun gül tutan ellerine, onun dünyayı kurtaracak ellerine doğru eğiliyor...

Çocuklara inanıyorum sonra, onca işçi dururken ben çocuklara inanıyorum, çocuk Allah'tır diyorum içimden...

İşçiler yürüyor, telaşla ve çamurlu ayaklarla, parmağımda tütün kokusu, Tekel İşçileri yürüyor.

Tekel İşçileri yürürken başkaları da yürüyor, başkaları da koşuyor. Sanki yeryüzü bir başka telaşın içinde, sanki "Büyük Anadolu Yürüyüşü"... Ve elimde bir kalem Hakan'ın koştuğu yolları, su içtiği dereleri, derelerdeki suyun telaşı, telaşın içindeki uğultuyu yazıyorum.

Ve elimde bir kalem, gücümüzün getiremediği özgürlüğü yazıyorum. Say ki Hakan biz bir parktayız, "çay paraları benden" diyor-sun.

Dünya işte, bir yandan ağaçların gölgesini, suyun sesini satanlar, öte yandan ağaçların gölgesine sarılan, ölümüne sarılan kadınlar ve çocuklar...

Şimdi gittiğin yollara kelekler konuşuyor, o suyun sesinden doğru bir çocuk bir rüya görüyor ve gül tuttuğu o işçiler tütün sarıyor...

Başımız göğe doğru...

Şu adaletsiz dünyanın bu kötü gidişine bakarak kalbimdeki son tetiği çekiyorum kendime doğru.

15 yıldır ekoloji mücadelelerini takip ediyorum ve bunlarla ilgili videolar yapıyorum.

Yıkım her yerde. Kendi alanımda düşündüğümde mesela yetişemediğimi düşünüyorum. Yoruluyorum da... Bir de kazanım elde edemeyince moral bozukluğu da yaşanıyor. Çevremizde olan biten ile biz bağlantılı olduğumuz için, sadece gazetecilik meselesi değil. Gazeteciler gelirler, çekerler, gönderirler... Onların işi biter ama bizde durum öyle değil, bunu sen de biliyorsun. Biz bu durumu biraz daha içselleştirmiş durumdayız. Çünkü aynı dünyada yaşıyoruz, aynı ülkede yaşıyoruz. Bu ağaçlar bize de gerekiyor çünkü... Buradan ayrıldığımız zaman başka bir cennet dünyaya gitmiyoruz. O yüzden biraz daha fazla hissediyorum herhalde, çevremde olan biten her şeyi.

O kadar çok saldırı oldu ki geçen 10-15 yıllık süre içerisinde... O kadar sert dönemler yaşadık ki... Bazen acımasız olmam gerektiğini düşünüyorum, diyorum ki "çek işini yap, kendini bu kadar yaşanan olayla özdeşleştirme"... "Sen bir gazetecisin, gazeteci refleksiyle davran, objektif davran, haberini yap ve sonra köşene çekil. Git, yaşamın gereken bir hayat varsa onu yaşa" diyorum... Ama bu sanırım içime işlemiş bir durum. Çünkü ben bu hikâyeye girerken, biraz bu ülke için neler yapabilirim diye düşünüp, planını yapıp

sokağa çıktım. Bu ülke için bir şeyler yapmak istedim. Bunu da kameramla yaptım, çok gazetecilik refleksiyle değil açıkçası.

(...) Birçok yıkıma, kesime denk geldim, burada bu içselleştirmenin dibini gördüm. Doğaya ağıt yakmanın nasıl bir şey olduğunu burada gördüm. Burada yaşayan insanların burayla nasıl bir empati kurduklarını biraz daha anlamış oldum. Yani neler hissettiklerini...

Ağaçlar kesildikten sonra bıraktıkları reçineyi gördüm ve bana kan gibi geldi... Tam da kesildikleri yerdeki yapış yapış reçine, ne kadar da canlı olduklarını gösteriyor aslında ağaçların. Kupkuru bir odun parçası belki ama kesildiğinde içinden bir yaşam çıktığını gördüm...

(Bu foto-röportaj Akbelen direnişi esnasında Kazım Kızıl tarafından kaydedilmiştir.)

Her Şeyin İçinde Bir Parçasın Artık

alper can kılıç

Bugün (17 Ekim) benim doğum günüm. 38 yaşına girdim.

Hakan abi 50 yaşına girmişti o gün. 23 Mayıs'ta. Hemen yazdım, "doğum gününü kutlamak istiyorum" dedim. O da beni kırmadı, her yere gittiği ve hızır gibi yetiştiği için benimle muhabbete de vakit ayırdı, geldi sağ olsun. Hayattan, ölümden ve ötesinden, hayallerimizden, gelecekten, umuttan, onun dinmeyen güzel ve cesaret veren, örnek olan yolundan konuştuk, uzun uzun. Sevdiklerimizde yeterince sevdiğimizi yansıtamıyoruz ama çabalıyoruz ya, öyle de bir buluşma oldu. Genelde karşılaşarak, tesadüfen buluşurduk. Zaten onunla doğru yerde ve doğru zamanda karşılaşmamak mümkün değildi. O gün değişiklik oldu, planlayarak buluştuk, hasret giderdik.

Onunla ilk defa yüz yüze tanıştığım da da tesadüfen karşılaşmıştık Beyoğlu'nda. Hep uzaktan yıllardır izleyip takip ettiğim, çalışmalarını rehber bildiğim, alanda karşılaşp selamlaştığım ama sohbet edemediğim o adama çok çok teşekkür etmek istemişim. Yanımdan geçerken fark ettim. "Vaktin varsa biraz dedim...", yine çok mütevazı şekilde davetimi kabul etmişti de öyle oturmuştuk, mütevazılığından kaynaklı biraz nazik şekilde teşekkürümü kabul etmişti. Saatlerce oturduk, hayatın derinlerine daldık birlikte, gerçeğimizi ve düşlerimizi paylaştık. Çok derinlere daldık, tanış olduk. Onu tanımak bir onur, çok mutluyum. Seni çok seviyorum Hakan Tosun, Hakan abim. Bir öldün bin doğacaksın, hepimizin, her şeyin içinde bir parçasın artık sen de...

Doğum gününde hadi fotoğraf çekelim dedim. Baktım, gülmedi, "Aaa o olmadı böyle, gül abi bugün senin doğum günün, gülümse hadi lütfen" dedim. Yine beni kırmadı güldü. Şahit olduğu -o bin zerreye bölünecek ruhuna sağlık- ve bizleri de haberdar ettiği, bu kadar acı, bu kadar kederden, adaletsizlikten sonra gülmek belki de mahcup hissettiriyordu ona, bilmiyorum. Tam olarak bilemem, onun adına konuşamam. Ben yine mütevazılığına bağlarım ve neticede güldü.

Doğum gününden sonraki ilk karşılaşmamız da şaşırtıcı olmuştu ve bu ne yazık ki son karşılaşmamızdı. Aslında son olmayabilirdi, Devrim dostumuzun Hakan'ın katledilmesinden iki hafta önce organize ettiği bir sahil yürüyüşü buluşması şansım daha olmuştu ama çok istesem de o gün yanlarına gidemedim. İki buluştular. Neler konuşuldu hala merak ederim. Onu gördüğüm güne dönecek olursak, otobüs durağında inip kısa bir yürüyüşle, biraz deniz havası alarak sahil yolundan eve geçmek üzereyken kafamı kaldırdığımda karşımdaydı Hakan Tosun. "Abi sen burada ne arıyorsun, sonunda Beyoğlu dışında bir yerde de karşılaştık!" dedim. Bizim mahalleye taşındığını söyledi ve bu kez ıslıl gülümsedi ben söylemeden.

Her gün sahilde uzun uzun yürüyüşlere çıkıyor, okumak istediği kitapları okuyor, tütünü iyice azaltmış. Konuşurken arada göğüs kafesini şişirerek sonuna kadar nefes alıp derin bir nefes çekiyor, ne kadar iyi geldiğini anlatıyordu. O kadar mutlu oldum ki. Çok çok sevindiğimi söyledim. Sarıldım. Hatta temiz gıdaya da geçmesi için kendisini hemen gıda topluluğumuza davet ettim, o an ona bile katıldı. Tam kendine de biraz vakit ayırmaya ve normalde olduğundan daha iyi bakmaya, enerji ve vakit ayırmaya başlamıştı... Biraz daha huzurlu yaşamaya...

Derken, o güzel insan katledildi. Hakan Tosun'a ne oldu? Hakan Tosun neden öldürüldü?

Şimdi gül güzel adam ve tüm çiçekler seninle açarken huzur içinde uyu. Varlığın bizden çalınmış olabilir hayalet dansçı ama o saf, temiz ve güçlü ruhunu, seni ve yaptıklarını asla unutmayacağım, unutturmayacağım Hakan Tosun.

ORGAN BAĞIŞÇISI
HAKAN TOSUN
GİDERKEN BİLE
YAŞAMI ÇOĞALTMAYI SEÇTİ

#HakanTosunaNeOldu
#HakanTosunÖlümsüzdür
#HakanTosunİçinAdalet
#HakanTosunYalnızDeğildir
#HakanTosunOnurumuzdur

HOŞÇAKAL
DİRENİŞİN
BELGESELÇİSİ

GÖRÜNTÜ KESİLDİ SANMAYIN! GERÇEK HÂLA KAYITTA!

Eyvallah!

ahmet dönmez

'Eyvallah hocam' sesi kulağımda...

Konuşurken hep "eyvallah hocam, eyvallah" derdi. Her şeyde eyvallah derdi. O yüzden yazının başlığı "eyvallah" olsun istedim.

Hiç dayı oğlu demedim ona, çünkü başka bir bağ vardı aramızda; dostluk, arkadaşlık, yoldaşlık türünden. İstanbul Arnavutköy'de yaşıyorlardı. Dayım İstanbul'a göç etmiş, bir kasap dükkanı açmıştı. Özlem, Veli, Öznur ve Hakan'ın ilk çocukluk yılları İstanbul'da geçti. 1978 yılında İstanbul'a üniversite sınavına girmeye geldiğimde onların yanında kalmıştım. Sonra ben Tokat'a döndüm ve 86'ya kadar da İstanbul'a bir daha gelmedim. Hakanlarda bir süre sonra İstanbul'dan geri Tokat-Turhal'a geldiler. Dayım bir lokanta işletmeye başladı. Bakkal dükkanları da vardı. Veli ve tüm kardeşler sırayla dükkana bakıyorlardı. '86 yılında Turhal'dan ayrıldıktan sonra bir daha görmedim Hakan'ı. '89 yılında Tokat'ta yeniden karşılaştığımızda genç bir delikanlıydı Hakan ve uzun sohbetlerimiz oldu.

Hakan'ın mikrofonla, kamerayla ilişkisi Turhal Lisesi radyosunda spikerlik yaparak başladı. Ardından dayım çok genç yaşta aramızdan ayrıldı. Yengem de çocuklarını alıp İzmir'e yerleşti. Hakan İzmir'de Ege TV'de çalışmaya başladı. Ve 2001 ile birlikte İstanbul günleri başladı. Taksim Simit Evi'nde birlikte çalıştık. Beyoğlu'na gelen herkes gibi Hakan da sinema alanında çalışmak istiyordu. Filmler çekmek, belgeseller yapmak hayaliydi. Benim kardeşlerim Emrah ve Çetin ile yaşıt oldukları için aralarında güçlü dostluklar, arkadaşlıklar gelişti. Bu arada şiirler yazıyordu. Ve kitap haline getirmek için çabalıyordu. Sinema ve şiirle birlikte toplumsal mücadele içinde bir taraftı

Naif bir kişilik olmasına rağmen direngen ve inandığı şeyi ısrarla yapan ve hiç vazgeçmeyen biriydi. Suyun derin akını durgun olur, durgun akar. Hakan'ın naifliği işte böyle bir derinlikten ileri gelir.

Hakan. Bir duruşu vardı. Devrimci bir kişiliğe sahipti. Naif bir kişilik olmasına rağmen direngen ve inandığı şeyi ısrarla yapan ve hiç vazgeçmeyen biriydi. Suyun derin akını durgun olur, durgun akar. Hakan'ın naifliği işte böyle bir derinlikten ileri gelir. O içe doğru derinleşen biriydi. Anlam arayışı onun vazgeçilmeziydi. Sürekli kendi içinde tartışan biriydi. Bu tartışma onu hareketsiz bırakmazdı, harekete geçmesini sağlardı.

Hakan'ın ekoloji hareketleriyle ilişkisi HES'lere karşı verilen mücadele ile başladı. Büyük Anadolu Yürüyüşü'nde kervanlarla birlikte yola düşenlerin arasında Hakan da vardı. O olayın bir tarafı, öznesiydi, aynı zamanda da örgütleyeniydi. Olayların tam içinde yaşıyordu. Fotoğraf çekerken, haber yaparken onun amacı bu çekimlerden büyük hikayeler yaratacak belgeseler yapmak, toplumsal hafızaya dönüştürmekti. Olayların, olguların kendisini alıyor dönüş-türüyor, tekrar topluma bilinç olarak geri veriyordu. Böylece kimsenin duymadığı, görmediği bir olay bir anda bütün kamuoyunun gündemi oluveriyordu. Sınırları aşarak başka diyarlarda gösterildi belgeselleri.

Çok sohbet ederdik, konuşurduk; yüksek bir bilinç düzeyine sahipti. Onun bağımsızlığına çok düşkün olduğunu biliyordum. Annesinin ve çevresinin onun için çizdiği sınırların içinde yaşayamadı. Kendi bildiği yoldan gitti. Karşısına çıkan zorluklar onu asla bildiği yolda yürümekten alıkoyamadı. Çünkü o kendi yaptıklarını, kendi gördüğü doğruları topluma yansıtmak, taşımak istiyordu. Patronu olmadı hiçbir zaman. Yaptığı işin kendisi patronu oldu. Bir hafta eylemin içindeyse üç gün kapanıyor onu tekrar bütün boyutlarıyla kitlelere yeniden ulaştırılacak belgesele dönüştürüyordu. Bir arkadaş derviş demişti onun için. Gerçekten bir hırka bir lokma ile yaşadı. Bir sırt çantası, bir fotoğraf makinası yeterdi onun için, bir de simit varsa keyfi yerinde demekti Hakan'ın. Tütün içerdi ucuz olsun diye. Yeni çağın dervishi, yeni çağın abdalıydı o. Köy köy gezen yeni zaman gezginiydi. Gittiği her yerde bir evi vardı. Bir

insana evlerin kapıları açılıyorsa gönüller de açıktır ona. Hakan'a insanların gönülleri sonuna kadar açıktı. Bu onun örgütçülüğünü gösteriyordu. Hakan olayın içine giriyordu ve bir parçası oluyor, örgütleyeni oluyor, örgütleneni oluyordu. Özne oluyordu. Bu özellik çok içten bir sorumluluk duygusuyla besleniyordu. Kendinden önce gidenler ona sorumluluklar bırakmıştı. Gülsüman, Çetin ve daha niceleleri... Her giden ona bir sorumluluk bıraktı. O da ta derinlerinden hissetti bu sorumluluğu.

Biz, kardeşim Gülsüman'la ilgili çekime başlamıştık. 3-4 saat süren kayıt aldı. Herhalde arşivinin bir yerinde duruyordur, tamamlanması gereken çalışmalarından birisi olarak. Taşova'da Çambükü diye bir köyde eylem vardı. Hakan çekip yayınlamasa kimsenin haberi olmayacaktı. Benim çok iyi tanıdığım, 12 Eylül öncesi çalışma yaptığımız bir köy.

Hakan Çambükü köylülerinin eylemini çekip İstanbul'a taşıdı. Akbelen'i çekip İstanbul'a taşıdı. İkizdere'yi çekip İstanbul'a taşıdı. Samandağ'ı çekip İstanbul'a taşıdı. Oradan da bütün bir memlekete...

Ormanda yatıp kalktı tüm eylemcilerle birlikte. "Haftada bir sancıyı yıkayacak su bulsam yeter" diyordu. Ormanın ne hissettiğini hissetmek için her anını yaşamayı önemsiyordu.

Hakan'ı tanıyanlar bilir, tişörtlerinin yakasını makasla keserdi. Eski ya da yeni fark etmezdi. Salaş giyimi severdi. Her gittiği yerde onun için önemli olan insanlardı, onlarla kurduğu ilişkiydi. Onun, Ada'da da bir evi var Moda'da da... Hatay'da da Kaz Dağları'nda da... İnsanlar sana güvenecek, kendi ailesinden görececek, içine alacak... Hakan eğer sadece fotoğraf çekip giden biri olsaydı sağlamazdı bunu. Tekel işçilerine uğrayıp bir selam verse çektiği kayıtlardan bir video yapıp paylaşırdı bir daha da uğramasaydı olmazdı. Günlerce onlarla birlikte yattı kalktı. Birlikte komün hayatı yaşadı. Ben ona *Komünar* diyordum. Haberini yapıyor paylaşıyordu, yemeği paylaşıyordu. Karını, yağmurunu, copunu, biber gazını paylaşıyordu. Bu bütünsellik, alanda bir yoldaşlık ilişkisine dönüşüyordu. Cenazede gördüğümüz tablo bu yoldaşlaşma-

nın somut göstergesiydi. Eminim Hakan kendi cenazesini görse “vay be” derdi “eyvallah”...

Annesinin söylediği bir şey var, “Oğlum kelebekmiş, her omuza konmuş”. İmgenin güzelliğine bakar mısınız? Evet, Hakan Tosun ölümüyle birleştirici oldu. Ekoloji gruplarını, siyasi çevreleri “Hakan Tosun’un Dostları” olarak bir araya getirdi.

Kentsel dönüşüm sürecinde evleri başına yıkılanların yanında oldu. Barınma hakkını savunan insanların sorumluluğunu yüklenerek sürecin takipçisi oldu. Kamuoyunun bilgilendirilmesini sağladı. Aynı zamanda süreci örgütleyordu kimse fark etmeden. Parçası oluyordu gelişmelerin. Gaziosmanpaşa’da yıkılan mahallenin bir parçası oluyordu, o yıkıntının içinde yaşıyordu. Orada yemek yiyor, onlardan biri oluyordu. Okmeydanı’nda, Şahintepesi’nde verilen mücadelenin de bir parçası oldu.

Hakan ile sahada en uzun çalışmam, Kanal İstanbul projesine karşı başlatılan Ya Kanal Ya İstanbul çalışması oldu. Kanal’a karşı yapılan tüm süreçte hareketi takip etti. Kısa kısa videolar çekip paylaştı. Bu videolardan büyük bir belgesel çıkarmaktı amacı. Süreci konuşuyor, ne yapıyoruz, nereye gidiyoruz diye yoğun fikir alışverişlerinde bulunuyorduk. Bu çalışmanın içinde 200’e yakın kurum vardı. Hakan bu olayın büyük bir olaya evrileceğini hissetmişti. İstanbul’un arka bahçesine bir kanal açılacaktı ve kimse henüz görmemişti bölgeyi. Hakan’ın da daha önce gitmediği bir alandı. Hakan, ben ve bir arkadaş ile birlikte bölgeye gittik. 10 köy gezdik. Hakan bizim görmediklerimizi görüyor, insanlarla ilişki kuruyordu. Çobanıyla, bakkalıyla güzel sohbetlere dalıyordu. Çoğunluğu göçmen olan bölge insanları merkez iktidara ve onun söylemine yakın insanlardı. Sağ partilere oy vermişlerdi. Ne ile karşı karşıya olduklarının farkında değillerdi. Hakan bu farkındalığın oluşmasında önemli görevler üstlendi.

Haberini yapıyor
paylaşıyordu, yemeği
paylaşıyordu. Karını,
yağmurunu, copunu, biber
gazını paylaşıyordu. Bu bütünsellik,
alandaki bir yoldaşlık ilişkisine
dönüşüyordu. Cenazede
gördüğümüz tablo bu
yoldaşlaşmanın somut
göstergesiydi.

Bilgilendirme çalışması için 20 bin bildiri basıldı. Arnavutköy’den Yeniköy’e kadar olan bölgeyi Hakan ile birlikte dolaştık. Tanıştığımız bir emlakçı da bize yardımcı oldu. Bir kısmını Hakan ile ben, bir kısmını da emlakçı dağıttı. Birçok köyü kapsayan bir alanda bir örgütlenme ağının ortaya çıkmasına neden oldu çalışmaların kendisi. Baskılar da beraberce geldi. Jandarma insanlara baskı yapmaya başladı. 300 kişiyle 20 km yaptığımız yürüyüşü adım adım belgeledi Hakan. Bir gün boyunca süren uzun bir yürüyüş oldu. İkinci etabımız Küçükçekmece’den başladı ve Yarımburgaz mağarasına kadar sürdü. Üçüncü etabımız Dursunlu köyünden Yeniköy’e kadardı. Pandemi dönemi idi. Yasaklar var, cezalar var. Parklarda birçok buluşma gerçekleştirdik. Resimler yaptık, şarkılar söyledik. Sonra bunları yasaklamaya kalktılar. Yasaklara engellere rağmen çalışmalar devam etti. Hakan ise tüm bunları belgelemeyi sürdürdü. Hakan’da bir özgünlük var, o da ısrardır. Aradan yıllar geçti Hakan beni aradı ve “abi gel bir gidelim neler olmuş bir bakalım” dedi. Gittik ve o anın görüntülerini kaydetti hem kamerasına hem belleğine. İzlenme oranlarını artırabilmek için uzun videolar yayınlamıyordu, 3 dakikalık videoları yeterli buluyordu. Şimdi görev onun 3 dakikadan oluşan kayıtlarını bir araya getirip büyük bir belgesel ortaya çıkarmak diye düşünüyorum.

Doğaya karşı saldırı emperyalist saldırıdır. Yer altı madenleri, değerli madenler, altın kaynaklarının talanı için buradalar. Kim çıkarıyor madenleri? Kanada. Çıkardıkları şeyin %2’sini Türkiye’ye veriyorlar. Kaz Dağları’nı kim talan ediyor? Kanada. % 2’sini Türkiye’ye bırakıyor. Emperyalizmin doğaya saldırısı emek ve sermaye arasındaki savaşa dayanıyor. Emek ile sermaye arasındaki savaş doğa üzerinde de en vahşi haliyle yürütülmektedir. Erzincan İliç bunun en son örneğidir. Siyanürle çıkarılan altın nedeniyle Fırat nehri zehirleniyor. Toprak zehirleniyor, sular zehirleniyor.

Ne tarım yapabilirsin, ne canlıları orada barındırabilirsin. Buraların çölleştirilmesidir bu. Yani altından sonra o doğa bir daha yaşanabilir bir yer olmayacak. Emperyalist kapitalist sistem bütün güçleriyle insanlığa karşı, doğaya karşı saldırıyor. Latin Amerika'da bu süreç çok daha önce başladı. Bundan dolayı ekoloji mücadelesini sadece basit bir mesele olarak görmemek gerekiyor.

Doğa hiç kimsenin mülkiyetinde olmayan bütün insanların, bütün canlıların ortak yaşam evidir. Mülkiyet ilişkileri de sınıf ilişkileriyle doğan bir şeydir. Yani doğa kimsenin mülkiyetinde olamaz. Birine ait olamaz. Hakan bu gerçeğin bilincindeydi ve kendini bu çelişkinin çözümü için mücadelenin içine attı.

Biz Hakan'ı kaybettiğimiz zaman se simizi kaybettik. Görüntümüzü, çılgılığımızı, direnişteki ruhumuzu kaybettik. Hafızamızı kaybettik. Hakan'ın oluşturduğu hafıza merkezi duruyor. Şimdi onu gelecek topluma, gelecek nesillere ulaştırma görevi bizim. Onun oluşturduğu hafızayı ileriye taşımak lazım. Bu mücadeleye de örgütlenmeye de katkı olacaktır. Hakan'ı büyütme de katkısı olacaktır.

Hepimiz biliyoruz Hakan'ın katili sermayedir. Madencilerdir. Yani bu işin müsebbibi sermayedir. 18-20 yaşındaki gençlerin eline silah tutuşturarak kimdir? Bunlar idam cezası olsa bile mevcut durumu değiştirmeyecek, yine aynı şeyler devam edecektir. Bu anlamda da Hakan'ın bıraktıklarını yaşatmak çok daha değerli olacaktır. Vakıf düşüncesi bu açıdan önemli bir yerde duruyor. Onun için önemli olan belgeleri, bilgileri topluma kalıcı bir şekilde ulaştırmak gerekiyor. Dünyayla buluşturmak gerekiyor Hakan'ı. Vakıf ile bunu başarabilirsek çok büyük bir işi başarmış oluruz. Hakan topluma mal olmuştur ve onun adına yapılacak her şeyi de toplumun üstlenmesi

önemlidir. Birlikte yürünecek uzun bir yolumuz var.

Hakan tutkulu bir romantikti. Bir kadına aşık oldu. Bir şiir kitabı yazdı. Ne var bunda, diyeceksiniz. Bir daha yazmadı şiir aşka dair. Ben onun için son söz olarak bir şiirle veda etmek istiyorum.

*Hasat zamanıydı gidişin
Sancılı ağırlı
Kavgan yetim kaldı
Ağaçlar yasta
Dereler ırmaklar akamaz oldu*

*Toprak hava yasta
Otlar büyümez
Çiçek açmaz oldu
Suyun tadı kaçtı
Zamansız gidişinle*

Nasıl diner yürek sancısı.

EKOLOJİ CİNAYETLERİ POLİTİKTİR!

**“Betenlerle çevirip
bizi hapsettiğinizi
düşündüğünüz
dünyadan, kumdan
kurduğumuz
hayallerle firar
edeceğiz...
bir çocuğun
düşlerinden daha
büyük değilsiniz...”**
Hakan Tosun

Ne Zaman Yolculuğa Çıksam Yol Olurum

Ne zaman yolculuğa çıksam
Yanıma kimin oturacağını düşünürüm hep
Çocuklu kadınlar gelir
Bıyıklı adamlar geçer yanımdan
Korkarım.

Bir çocuk ağlar sabaha karşı
Bir adam horlar.
Sevişmelerini anlatır genç çocuk
Muavin su getirmez,
Boynu düşer yanımdaki adamın
Dost oluruz...

Ne zaman yolculuğa çıksam
Ölüm gelir aklıma,
Tanımadığım bir şehirde
Tanımadığım insanlarla ölmek,
Üzer beni...

Sıradan,
Amaçsız,
Pisi pisine,
Ölmek istemem...

Ne zaman yolculuğa çıksam
Yol olurum,
Üstümden geçer koca şehir,
Aracı olurum hasretliklere
Kavuşmalar bana bol gelir,
Hostes kızı keserim
Hizmet eden.
Uykulu gözü kapalı
Diğeri bıkkın,
Benden önce ister yol bitsin,
Bitsin ki,
Rahat etsin...

Ben ne zaman yolculuğa çıksam,
Sevdiği kitabı çalarken yakalanır çocuk,
Seni düşünürüm,
Uykum gelir...

Hakan Tosun

Hakan'ın Kaleminden

Anadolu'dan Şehirlere Akan Nehirler

Fotoğraf: Hakan Tosun

Tanık olma meselesi, esas meseledir benim için. Bir gözüm vizörden[i] bakıyorsa, diğer gözüm kendisi için görüntü toplar. Kameraayla, çektiklerimi yansıtıyorum insanlara. Diğer gözümle baktıklarım, benim hafızam için. Yaşadığım olayları, gördüğüm insanları biriktiriyorum. Her olayın farklı sebepleri, sonuçları var. Bunlara tanıklık etmek, bir hazine benim için. Belki de bunun için katlanıyorum bütün olumsuzluklara. İçimde hayat, tecrübe biriktiriyorum. Hangi para satın alabilir bunu? Bu tarihi biz yapıyorsak, bir gün, bu günler geride kaldığında, bu tarihi yine biz yazacağız çünkü.

Eylemcilerden ayırmadım kendimi. Hepimiz aynı şey için oradayız diye düşündüm her zaman. Farklı rollerdeki bir bütün olarak düşündüm. Bir beden farklı duygularımı-şız gibi... Arada mesafe olmayınca daha bir hissetmeye başlıyor insan. Yaşanan olayları olay anında görme, yorumlama biçiminizi değiştiriyor. Bilincinizi açıyor. Size araçlarla anlatılan bilgiyi kaynağından görüyorsunuz. Aktarırken de bir sorumluluk olarak gerçekliğine dokunmadan ulaştırıyorsunuz insanlara. Bilgi size sunulan bir emanettir. Nasıl teslim aldıysanız, öyle teslim etmek zorundasınız.

Gazeteciliğin en kara dönemlerini yaşadığımız bu günlerde, yaptığımız iş çok daha

fazla anlam kazanıyor. 2009 yılında bir tohum hikâyesiyle başlayan belgeselcilik serüvenime, doğa mücadelesini esas alan konuları seçmiştim. Arkasından kentlerdeki kentsel dönüşüme karşı direnişleri takip ettim. Sonrasını biliyorsunuz. Gezi'ye kadar uzanan uzun bir yol...

HES'ler ve Kentsel Dönüşüm Projelerinin yeni politikleşmiş kitleler yaratacağını düşünmüştüm. Halkın devletle görünmeyen çelişkilerini açığa çıkaran, solun on yıllardır anlatmaya çalıştığı ve bunun için çokça bedel ödediği devletin gerçek yüzünün görünür olmasını sağladı. Genelde sağ görüşlü, devletçi, muhafazakâr kitle; evlerine, topraklarına göz dikene kadar bu gerçekliğin farkında değildi. Sermaye ve devlet onların evlerine, ahırlarına, bahçelerine, sularına, doğalarına, yatak odalarına girmeye çalıştı. Keza Kentsel Dönüşüm Projelerinde de böyleydi. Saldırı bu sefer çok daha keskindi. Evleri ve yaşamları, kültürleri söz konusu oldu. Evlere girilince kadınlar da mücadele alanına çıkmak zorunda kaldılar. Bahsini ettiğim kadınlar, Anadolu'da yaşayan, belli bir politik fikri olmayan, siyasetten uzak durmuş, erkeğin belirlediği sınır ve sürelerde yaşamın içinde olan muhafazakâr kadınlar... Erzurum Tortum'daki HES karşıtı eylemlerde, polisi taşıyan kara çarşafli kadınları nasıl unuttur ki insan!

Şirketlerin köylere gidip: "Biz bu suyu satın aldık, üzerine baraj yapacağız." demeleriyle fitil ateşlenmiş oldu. Şirketler köylülere: "HES'lerde çalışma imkânı olacak. Can suyu olarak sizin bağınızı, bahçenizi sulamanız için pay da bırakacağız." diyorlar. Bu projeleri kalkınmanın, gelişmenin karşılığı olarak sunuyorlar. Bütün yasa dışı işlerinde dini, vatani ve bayrağı kullanan devlet, bildik yöntemlerini kullanmaya devam ediyor. Zaten devlete karşı "boyunları kıldan ince" olan vatandaş, bu kandırmacalara inanıyor. Soran sorgulayan ve yaşanmış örnekleri görenler hiç de anlatıldığı gibi olmadığını anlamaya başlıyorlar. Daha dinsel bir bakışla, "Allahın suyunu nasıl satın alırsınız siz?"den başlıyor çelişki. Aralarına hiç kimseyi sokmadıkları, güvendikleri devletin, onları takım elbiseli, lüks araçlı, elleri çantalı sermayeye karşı ortada bıraktıklarını görünce bütün dünyaları yıkılıyor. Tam olarak kopuş değil tabi... Küskünlük, kırgınlık oluşuyor. Üç kuruş paraya ikna olan, hiç direnmeden, kuytu köşelerde yaptıkları pazarlıklarla kendilerindenmiş gibi görünen ama şirketlere çalışan en yakınlarındaki arkadaşlarının, akrabalarının kendilerini nasıl sattıklarına şahitlik ediyorlar. Başlarının çaresine bakmaları gerektiğini anlayınca çevre örgütleriyle ilişkileri başlıyor. Gönüllü avukatlar davalar açıyorlar. Keza vatandaş yine öyle... "Ben ne yapacağım? Suyum olmazsa, ne yerim, ne ekerim, nereye giderim?" diyor. Su hayattır! Suyun olmadığı yerde yaşam olmaz! Bunu en iyi onlar biliyor. Yaşamın olmadığı yerde onlar da olamayacaklar bunu biliyorlar. Büyük şehirlerdeki betondan hapislere gideceklerini anlıyorlar. Doğup büyüdükları köylerini, anılarını, atalarının onlara emanet ettiği toprakları bırakmak istemiyorlar. Kentlerde evleri kentsel dönüşüm alanına giren vatandaşlar da öyle... Yıllar önce köylerinden iş bulma, yeni yaşam kurma hayaliyle geldikleri şehirlerde, kurdukları mahallelerden koparılıp, şehir dışındaki yine betondan hapishanelere gönderilmek istendiklerini anlıyorlar.

Eylemlerin dışında hem sokakta hem düğün salonlarında toplantılar oldu. Halk oralarda bilinçlendi. Mahalle halkının sordukları sorunun cevabını beklerkenki heyecanlarına, meraklarına tanık oldum. Konuşmacıları nasıl can kulağıyla dinlediklerini gördüm.

Mahallelerinde kendi mahalli örgütlenmelerini kuruyorlar.

"Dönüşüm" belgeseli için on beş semt dolaştım İstanbul'da. 1000-1500-2000 kişilik, büyük toplantılara şahit oldum. Eylemlerin dışında hem sokakta hem düğün salonlarında toplantılar oldu. Halk oralarda bilinçlendi. Mahalle halkının sordukları sorunun cevabını beklerkenki heyecanlarına, meraklarına tanık oldum. Konuşmacıları nasıl can kulağıyla dinlediklerini gördüm. Bir vatandaşa mikrofonu uzattığınızda, sizi bu konuda ikna edebilecek kadar teknik bilgiden, hukuki haklarına kadar her şeyi anlatabilecek durumdaydılar. Gezi olduğunda sokağa çıkan halk, hem HES'lerin

hem kentsel dönüşümün zararlarını biliyordu. Anadolu'da daha yerel bir konuymuş gibi duran HES karşıtı duruş, 2011 yılında gerçekleşen "Büyük Anadolu Yürüyüşü" ile birlikte şehirlerde yaşayan insanlar üzerinde de farkındalık yarattı. On bir kervanla kırk gün süren yürüyüşle, köy köy, şehir şehir yaklaşmakta olan tehlike hakkında insanlara bilgiler verildi. Sorunun bölgede yaşayan köylülerin sorunu değil; bir gelecek sorunu olduğu anlatıldı. "Büyük Anadolu

Yürüyüşü" öncesi hazırlanan yirmi dakikalık "Anadolu'nun İsyanı" belgeseli, sosyal medya üzerinden bir milyonu aşkın insan tarafından izlendi. Mahalle mahalle, sokak sokak, köy köy gösterimler oldu. Kafelerde, barlarda, hayatın aktığı her yerde bize doğru gelen tehlike anlatıldı. Hemen arkasından başlayan yürüyüşle, hem sosyal medya hem de muhalif medyanın da katkısıyla Anadolu köylüsünün sesi dalga dalga yayılmaya başladı. Sanatçılar, siyasetçiler, yazarlar bizi bekleyen tehlikeyle ilgili açıklamalar yaptılar. Doğa ve geleceği ilgilendiren bu konuyla ilgili insanlar bir araya gelmeye başlıyordu. Uzun yıllardır beklediğimiz bir olma, bir düşünme yavaş yavaş gerçekleşmeye başlıyordu. Şehirlerde yaşayıp, köyleriyle bağı kopmamış insanlar da kamuoyu yaratmada etkili oldular. İçeriden ve derinden akan bilgi akışı çok kısa sürede ülkenin gündemini oluş-

turdu. Metin Lokumcu'nun öldüğü "Hopa Olayları" ile solun da gündemine girmiş oldu.

Anadolu'da başlayan doğa mücadelesinin kentlerdeki yansıması, "Gezi Parkı" oldu. Şöyle bir parantez açmakta fayda var. Gezi, doğa ve kent mücadelesinin birleşmesi açısından da önemlidir. Yukarıda kentsel dönüşümden örnek vermemin sebebi budur biraz da. Siyasal karşılığı ise 2011 yılında dünyayı etkisine alan Türkiye'de de eylemleri yapılan "Occupy" düşünce tarzına yakındır. Politik bir alt yapısı olmasına karşın, hiçbir partinin, ideolojinin etkisi altında değildir. Topçu kışlası projesinin açıklanmasıyla birlikte kurulan, başlarda altmış bileşeni olan "Taksim Dayanışması"yla mücadele başka bir ivme kazandı. Anadolu insanının saf mücadele azmi, doğanın bize verdiği güç, tek bir merkezde toplandı.

Gezi'yi besleyen damar; Anadolu köylüsünün suyunu, toprağına, kültürüne, geleneklerine, yaşam biçimine dokundurtmamak için verdiği mücadeledir. Yaşam savunucularının köylülerden aldıkları mücadele ruhunu şehirlere taşımasıyla güçlendi. Sosyal medya üzerinden yapılan yorumlar, paylaşılan haberler, gün gün konuyla ilgisi olmayan, sade bir vatandaşın bile bilgi sahibi olmasını sağladı.

Sonuç olarak, insanlar doğa mücadelesinden azimlerinden hiçbir şey kaybetmiş değiller. Doğaya karşı duyarlı olanlar, siyasal geliş-

meleri de yakından takip ediyorlar. Yaşanan olumsuzluklardan, ülkenin gün geçtikçe faşizme kaymasından, artan baskılardan, Kürt illerindeki savaştan kaynaklı elbette bir moral bozukluğu var. Fakat konu doğa olduğunda, yine birleştirici bir güç olduğunu görebiliyoruz. En son "Ceratetepe[iii]" buna çok iyi bir örnek. Bu güç hala aynı azimle duruyor. Evet, mesele bizim bir arada örgütlü olmamız gerektiğidir! Bir kuşumuz yok. Bu güç nereden geliyor sorusunun en iyi cevabı ise bizlerin en saf halimize, doğaya tekrar dönme, onunla bir olma isteğimizdir. Gücün esas kaynağı da budur.

Önsöz Dergisi
33.Sayı

[i]Fotoğrafçılıkta cismin görüntü karesinin çerçevesi ve gerekli ayarların yapılmasına yarayan mercek ya da elektronik ekrana denir. Film kameralarında çekilmiş olan filmi daha sonra vizör dediğimiz ekranda izleme imkânını verir. (Vikipedi)

[ii] Cerattepe protestoları kastediliyor. Artvin'in merkez ilçesi sınırları içindeki Cerattepe mevkiinde yer alan ormanlık alanlarda gerçekleştirilmesi planlanan madencilik faaliyetlerini engellemek üzere 21 Haziran 2015'ten itibaren sürdürülen eylemler ve iş makinelerinin maden sahasına girişini sağlamak üzere 16 Şubat 2016'da asker ve polis tarafından yapılan müdahale sonucu meydana gelen olaylardır. (Vikipedi)

Fotoğraf: Hakan Tosun

“Hayat Var”

Hakan Tosun ile Röportaj

Sergi bizi bir yakın zaman yolculuğuna götürdü. Sizin fotoğrafçılık deneyiminizde ne kadar bir zamanı kapsıyor “Hayat Var”?

Esas olarak Gezi’yle birlikte başlıyorum. 2009’da başlayan belgesel çekimlerimde kullandığım kameraların fotoğraf çekme özelliği olmadığı için sadece video kamera olarak kullanıyordum. Gezi’den çok kısa süre önce bir arkadaşımın video çekme özelliği de olan bir fotoğraf makinesi ödünç aldım. Sanki bir güç bana Gezi için hazırlık yaptırıyordu. Gezi direnişi başladığında çekimlerimi aynı fotoğraf makinesiyle yaptım. Bu arada Gezi’nin ilk görüntülerini çekmiş oldum. Yine sosyal medyada haber formatlı fotoğraflar çekiyordum. Kendimi belgesel yönetmeni ya da fotoğraf sanatçısının yanında haberci olarak görüyorum daha çok. Binlerce fotoğraf çektim gezi döneminde. Çektiğim bütün fotoğrafları bugüne kadar sakladım. Gezi bana bu anlamda bir okul gibi oldu. Orada çok şey öğrendim. Okullu değilim bu alanda herhangi bir eğitimim yoktu. Önce fotoğrafı görmeyi sonra onu en iyi kadraji yapmayı, ışığı ayarlamayı hepsini sokakta deneye yanıla öğrendim diyebilirim. Gezi’den bir yıl sonra başlayan Validebağ direnişi benim için çok önemlidir. Belgeselcilik ve fotoğrafçılığımın gelişme noktasıdır. Pişme yerimdir. Gezi’den öğrendiklerimi orada uygulamaya başladım. Çok güzel fotoğraflar çıkmaya başladı. Kendime güvenim de arttı. Gezi’den sonra yine İstanbul ve Anadolu’nun birçok yerine gittim. Sergi Gezi, Validebağ, Yeşil Yol, Yırca, Kozluören, Albatros direniş alanlarından ağırlıklı olmak üzere günlük hayatın içinden çektiğim fotoğrafları kapsıyor.

Her bir fotoğrafta bir hikâyeyi yakaladığınızı, bir hikâyeyi anda dondurduğunuzu gördük. Fotoğraf çekerken hangi izi takip ediyorsunuz?

Fotoğraf “görme” halidir öncelikle. Gördüklerini iyide çeken kişi iyi fotoğrafçıdır. İçgüdülerinize güvenmek zorundasınız. Onun yönlendirmesine açık olmak zorundasınız. İçinizde en derin yerden bakan size ait başka bir gözün gördüklerini ciddiye almak zorundasınız. Hikayelerimi seçerken de onları fotoğraflarken de mantıksal tarafımı geriye atmaya çalışıyorum. Bulduğum alanı hislerimle takip ediyorum. Çektiğim fotoğraflar iç dünyanın yansımaları çünkü. Bazen özlemlerimi yansıtıyor, bazen acı tarafımı. Bazen toplumsal tarafımı... Video çekerken olaylara yöneliyorsunuz fotoğrafta olayların içindeki an’lara. Bir anlık bir dalgınlık muhteşem bir karenin kaçmasına sebep olabilir. Her an tetikte olmalısınız. Saniyelerle saliselerle ölçülen zamanlarda olup bitiyor her şey. Fotoğrafın güzelliği de özelliği de buradan geliyor. Görüp deklanşöre basana kadar geçen sürede gördüğünüz bir kareyi kaçırabilirsiniz. Bu kadar hassas... Biliyorsunuz ben video ve belgeseller çekiyorum. Şunu söyleyebilirim ki fotoğrafçılığın heyecanı çok başka. Yeni yeni hissediyorum bunu. Çok güzel bir duygu. Duygusal bağ kurmadan zaten çok zor. Elinizdeki makineyle bağ kurmak onunla bütünleşmek, bir olmak, bedeninize ruhunuza ait bir parçaymış gibi düşünmek zorundasınız. O duygusal bağ kurulduğunda bir makine olmaktan çıkıyor. Sizin içinizdeki duygunun açığa çıkmasına aracılık eden bir uzvunuza dönüşüyor.

Sanatçıların tarihin bellek tutucuları olduğundan yola çıkarsak bir fotoğraf sanatçısı olarak bize sanatçının günümüzdeki yerini nasıl anlatırsınız?

Belgesellerimde ve fotoğraflarımda işleme-ye çalıştığım konularla bir şeyleri işaret etmeye çalıştım. Şimdiki zamandaki karşılıklarını “Haber verme” olarak düşündüm. An bitip haber verme işlevini tamamladığı andan itibaren de bu dönemi anlatan arşiv görüntüler olamaya başlıyorlar. Her ikisi de çok önemli. Bazı görüntülerimi sadece arşiv için çektiğimi söyleyebilirim. Bir gün gelip biz bu dönemlere tekrar baktığımızda bu görüntülerle bu fotoğraflarla anlamaya anlatmaya çalışacağız. Burada sanatçı bir adım sonrasını, bir yıl sonrasını 20 yıl sonrasını hesap eden ona göre kendini konumlayan, planlar yapan ve toplumu uyaran bir niteliğe sahip olmalı. Döneme ait belgeler, eserler bırakmalı. Toplumu ve insanı tanımalı, geçmiş, tarihi iyi bilmeli. Şimdiyi anlamak ve geleceği kurmak geçmiş iyi bilmekten geçiyor. Kendisini yenileyebilme, zamana uygun değişebilme, anlık sorunlar karşısında manevra yapabilecek zihinsel akışkanlığına sahip olmalı. Sanatçıyı illa ki diğer insanlardan ayıracaksak bu yönleriyle ayırmalıyız. Sanatçıların her zaman örgütlülükle ilgili sorunları olmuştur. Daha bireysel gelişen çıkışlar örgütlü sistem tarafından çabucak dağıtılabilir. Gezi ile aynı hedef için kendiliğinden bir araya gelen sanatçılar sistemin örgütlü saldırıları karşısında tutunabilecek güce sahip olamadılar. Saldırıları karşısında varlık gösteremeyenlerin sistemle kurdukları çıkar ilişkilerinin de etkisiyle bulundukları durumunda gerisine düşebiliyorlar. Ben iyimserliğimi koruyorum hala. Sanatçılar ve muhalif kimliğe sahip insanların bu geriye çekilişi güç toplama, değerlendirmeler, analizler yapıp tekrar sahneye çıkma adına iyi değerlendirebileceklerini düşünüyorum. Faşizmin hayatın her alanında yaptığı ciddi saldırıları göremezden gelemeyeceğimiz kesin. Toplumun her kesimi kendi alanında kendisini, düşüncelerini, değerlerini savunmak zorunda. Bunun için önlemlerini şimdiden alıp Faşizmle karşı karşıya geldiğinde ne yapacağını düşünmeli. Sorun insan olarak insanca bir yaşam sürüp sürmeme sorunudur. Olay bu kadar ciddidir. Sanatçılar bize doğruyu, gelen zamanı görme özelliklerini iyi kullanıp çözüm arayışlarını hızlandırmaları gerek.

Fotoğraf sanatıyla ilgilenenler için fotoğrafçılıkla ilgili zorlukları, aşılması gereken engelleri anlatır mısınız?

Teknik olarak başlayalım ilk olarak. Öncelikle kullanacakları fotoğraf makinesine hâkim olmalılar. Hakimiyet demeyelim de onu tanıma, anlama diyelim. Yukarıda belirmiştik makineyle bedenlerinin bir uzvuymuşçasına bütün olmalılar. Ben yoldaşım olarak düşündüm fotoğraf makinemi, kameramı ve bilgisayarımı. Aynı amaca hizmet etmek için birlikte yollara düştüğüm dostlarım olarak düşündüm. Yolculuklarımda hiç yalnız hissetmedim o yüzden. İlk denemelerinde başarılı sonuçlar alamayabilirler. Gezi boyunca çektiğim binlerce fotoğraftan seçip ayırabileceğim fotoğraf sayısı çok az. Yeni başlamıştım çünkü. Fotoğraf makinesinin ayarını yapayım derken kaçırdığım boşa giden fotoğraf sayısı hiç de az değil. Ayarları doğru yaptığım fotoğraflarda da hikâye olmadığını gördüm. Fotoğrafa bakınca bir şey anlatmıyordu. Bu dengeyi kurana kadar çok uğraştım. Aynı eylemde birlikte olduğumuz basından arkadaşların sosyal medyada, gazetelerde çıkan fotoğraflarına bakıp hiçbir zaman böyle fotoğraflar çekemeyeceğim diye çok düşünmüşümdür. Biraz inatçı olmak gerekiyor böyle anlarda. Neden sorusunu sormalılar önce kendilerine. Ben neden fotoğraf çekmek istiyorum sorusunu sormalılar. Ben kendime bu soruyu sorduğumda verdiğim cevabı çok iyi biliyorum. Kendimden yeni bir ben yaratmak için. Fotoğraflarımı hem kendimi değiştirmek için kullanmalıyım hem de topluma insanlığa hizmet eder hale getirmeyelim diye düşünüyordum. Bu sebepler belki de benim ısrarcı olmamı sağladı. Doğru cevabı bulduklarında önlerinde hiçbir engel kalmayacağını, kalsa bile o engeli aşabilecek gücü kendilerinde bulabileceklerini bilsinler. O andan itibaren çok zevkli bir uğraş haline geliyor fotoğraf çekmek. İşin sanatsal tarafının doyumuna ulaşmaya başlıyorsunuz. Benim kısaca söyleyeceklerim bunlar. Ayışığı Sanat Merkezi ve Önsöz ekibiyle hayatın her alanında dayanışmalarımız sürüyor. Bu beni oldukça mutlu ediyor. Size çok teşekkür ederim “Hayat Var” sergimize gösterdiğiniz ilgiden dolayı.

Okuyucularınıza da selam olsun.

Önsöz Dergisi
33.Sayı

Geçmişin İçindeki Gelecek

Fotoğraf: Hakan Tosun

En başa dönme arzusu insanlığın ortak isteklerinden birisi. Yaşanılan hayatın içinde eksikler, pişmanlıklar, 'keşke'ler, yanlışlar olduğu düşünülünce, insan ara dönemlerde yaptığı değerlendirmelerde genellikle başladığı yere geri dönüp hayatı tekrar yaşamak ister. Yaptığı yanlışları düzeltmek, eksik yaşanmışlıklar varsa o anları tekrar yaşamak ister. İyi bir yaşam isteği, mutlu olmak, hayatın güzelliklerinin tadına varmak en temel arzular ve haklı taleplerdir de. Kendi seçimlerimizi yapacak durumda ve iradede olmayınca hayatın bizi sürüklediği yerlere savrulmak istenmeyen sonuçlarla karşılaşmayı beraberinde getiriyor ister istemez. Yapılan seçimler kişisel tercihler gibi gözükse de bu istenmeyen seçimlerin sistemle bağlantısını görebiliriz. Henüz hayatın tadını alamadan ekonomik sıkıntılardan dolayı kapitalist üretim ve tüketim döngüsünün içinde girmiş, aile ile başlayan hayat yolculuğu, onlardan aktarılan bilgilerle bizi de o döngünün içine alıyor. Evden çıkıp toplumsal dünyanın kurallarıyla dolu hayatla zihinlerimize atılan kanca, bir çemberin içinde son buluyor. Sistemin içine

girmeden bağımsız bir hayat yaşamak tutsak edilmiş insan için imkânsız bir durum olarak kabulleniliyor.

'Ama' diye başlayıp aslında durumun bu kadar kötü ve umutsuz olmadığını söyleyelim ve konuyu ekolojik hayatı temel alan başka bir yöne çevirelim.

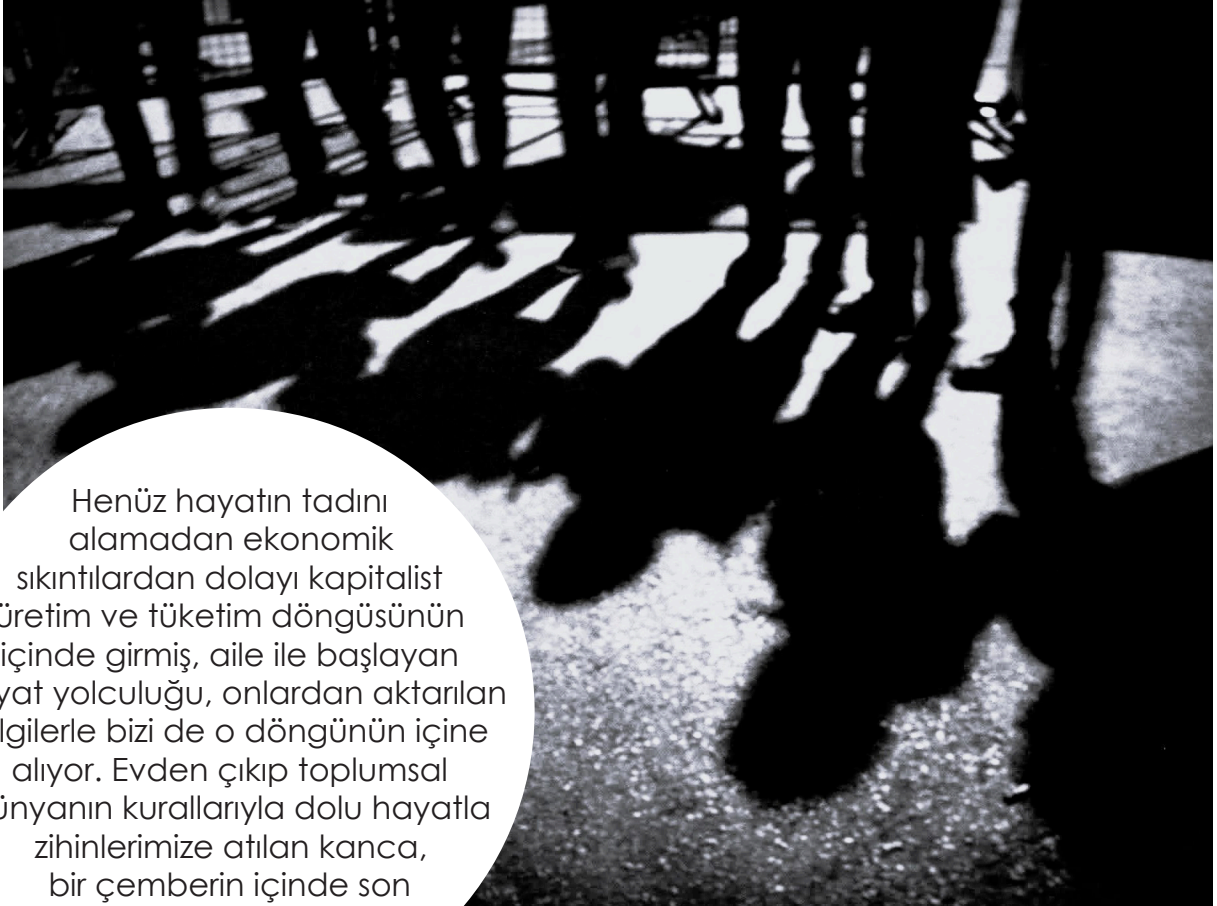
90'lı yılların başında Aliğa termik santrali ve Bergama altın madeni karşıtı eylemlerle başladığını kabul ettiğimiz çevre mücadelesi 2000'lerin sonunda HES karşıtı mücadeleyle yeni bir döneme girdi. 2010 yılında HES'lere karşı verilen mücadelenin ilk kazanıldığı yer olan Muğla Yuvarlakçay'da dikkat çeken ayrıntı ise Yuvarlakçay köylülerinin HES projesinin önünde çadırli nöbet tutmalarıydı. Çadırli direniş böylelikle gündemimize girmiş oldu. Benzer çadırli nöbeti yine 2010 yılındaki Tekel işçilerinin Ankara'da yaptığı 80 günlük direnişte gördük. 2013 yılında Gezi, 2014 yılında Validebağ ve birçok çevre mücadelesinde çadırli nöbet alanları oluşturuldu. En son Kaz Dağları da bu direniş yöntemini kullandı.

Çadırılı direniş, şirketlerin proje yapımına engel olmak için kullanılan doğru bir yöntem olmasıyla birlikte etrafında bir yaşamın şekillenmesine de sebep oldu. Gezi Parkına girildiğinde oluşan kolektif yaşam ve parayı reddederek oluşturulan düzen kapitalizme alternatif başka bir yaşamın mümkün olabileceğinin işaretlerini verdi. Kaz Dağlarında hala süren çadırılı direniş Temmuz ayında birinci yılını dolduracak. Kaz Dağları tecrübesinde direnişle birlikte oluşan paylaşma, dayanışmaya dayalı komünal yaşamın bize anlattığı şey doğaya zarar veren projelere karşı koyarken aynı zamanda yerleşik ekolojik alanlar kurmamız gerektiğidir. Mevsimsel zorluklar ve devletin baskılarına rağmen devam eden bir yıllık tecrübe bunun mümkün olabileceğini gösterdi.

Pandemi sonrası oluşan dayanışma ağları ve hemen arkasından hayata geçen Kent Bahçeleri Ata Tohumu dediğimiz genetiğiyle oynanmamış doğal tohumlarla yapılan tarımın şehirlerdeki ilk adımları oldu... Zaman her ne kadar ileriye doğru gidiyor gibi gözükse de geriye doğru giden bir şeyler

var. Geriye doğru gittikçe doğallaşan bir yaşam biçimi karşımıza çıkıyor. Doğa mücadelesiyle simgeleşen çadırlar kapitalizmin bize dayattığı betondan dünyalara bir meydan okumadır. Geleneksel tohumlarla yapılan bahçeler sağlıklı gıdaya, hibrit tohuma ve tüketime dayalı yaşam biçimine bir meydan okumadır. Bize anlatılan ve dayatılan dünya tanımlamasından zihinlerimizi özgürleştirip yeni bir dünyanın adımlarını atma aşamasındayız. Dayanışma ağları, kent bahçeleri, direnişlerle paralel yürüyen ekolojik yaşam en başa tekrar dönme ve bize ait olan dünyayı tekrardan yaşama adımlarıdır. Gelecek diye tanımladığımız dünya yine bizim özümüzde olan duyguların açığa çıkmasıyla meydana gelecektir. Hayat bize geri dönüp hayatı en başından tekrar yaşama şansı veriyor. Yaşadığımız tecrübelerin izini sürerek bu şansı yeni bir dünya yaratmak için kullanacağımıza inanıyorum. Gelecek geçmişimizde gizlidir.

Önsöz Dergisi
45.Sayı

Fotoğraf: Hakan Tosun

Henüz hayatın tadını alamadan ekonomik sıkıntılardan dolayı kapitalist üretim ve tüketim döngüsünün içinde girmiş, aile ile başlayan hayat yolculuğu, onlardan aktarılan bilgilerle bizi de o döngünün içine alıyor. Evden çıkıp toplumsal dünyanın kurallarıyla dolu hayatla zihinlerimize atılan kanca, bir çemberin içinde son buluyor.

Gerçeğe Giden Yolda İlk Adım Hayal Kurmak

"Belgeselci olarak başladığım yolculuğumun videolara dönüşmesinin sebebi ana akım medyaya bir tepkidir. Sırtını sermayeye dayamış, halkın yararına olan hiçbir şeyi görmeyen büyük medya patronlarına karşı elimdeki kamerayla halkın sesini duyurmaya çalıştım. Onların haber yapmasını beklemektense kendi olanaklarımızla sesimizi duyurabileceğimizi düşündüm."

2008 yılında başlayan bu yeni yolculuğun ilk adımı bir tohum belgeseliyle oldu. Hayatını devrimci mücadeleye adanmış bir tutsağın (Erol Arıkan) cezaevinde kurduğu hayalin içine girdim. Cezaevinden çıktığında doğal tohumlardan oluşan bir bahçe hayal etmiş, cezaevinden çıktıktan sonra bu hayalinin peşine düşmüş ve evinin çatısına bir bahçe kurmuştu. Hayatının kalan bölümünü bu bahçenin içinde geçirmenin yanında bir diğer amacı da kullandığı geleneksel (ata) tohumlarını saklayıp ülkenin her yanında yaşayan insanlara ulaştırmaktı.

İlk belgeselim "Çatılara Doğru" bu şekilde hayata geçti. 2010 yılında Tekel işçilerinin Ankara'da 80 gün süren eylemlerinin son 10 gününü takip edip "Bir Başarı Öyküsü: Tekel İşçileri" başlıklı ikinci belgeselimi hazırladım. Bu arada 2008 yılı itibarıyla HES'ler gündeme gelmeye başlamış Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde HES'lere karşı eylemler başlamıştı. HES'lere tepki olarak "Anadolu'yu Vermeyeceğiz" platformu kurulmuş ve ülkenin çeşitli noktalarından Ankara'ya 40 gün süren protesto yürüyüşüne karar vermişlerdi. 2011 Mayıs'ında başlayan ve 40 gün süren bu yürüyüşü

şü takip edip üçüncü belgeselimi yaptım.

2012 yılında İstanbul merkezli Kentsel Dönüşüm projeleri gündeme gelmiş, İstanbul'un özellikle yoksul semtlerinde halk, evlerini ve yaşam alanlarını korumak için sokağa çıkmaya başlamıştı. Bu arada "Büyük Anadolu Yürüyüşü" ve "Kentsel Dönüşüm" belgeseli için çektiğim görüntülerden sosyal medyada yayınlamak üzere kısa videolar yapmaya başladım. Bu videoları yaparken amacım var olan hareketlenmeyi sosyal medya üzerinden halka duyurmaktı. Taksim Gezi Parkı projesinin açıklanmasıyla 2012 Şubat ayında kurulan Taksim Dayanışmasının ilk eylemleriyle birlikte Gezi Parkı süreci başlamış oldu. Aynı şekilde videolar yaparak bağımsız haberciliği daha da ilerletmiş oldum. Belgeselcilik yolculuğum, sosyal medyanın etkisini görmemle birlikte videolara doğru kaymaya başladı. 2013 yılının 27 Mayıs'ıyla birlikte ülkenin tarihine geçen Gezi Direnişi patlamış oldu. 2014 yılında Validebağ Direnişi'yle ülkedeki Ekoloji ve Kent Mücadelelerini izlemeye devam ettim. 2019 yılından itibaren ise Kaz Dağları, Kanal İstanbul, Dayanışma Ağları ve Kent Bahçeleri projelerini takip ediyorum.

Belgeselci olarak başladığım yolculuğumun videolara dönüşmesinin sebebi ana akım medyaya bir tepkidir. Sırtını sermayeye dayamış, halkın yararına olan hiçbir şeyi görmeyen büyük medya patronlarına karşı elimdeki kamerayla halkın sesini duyurmaya çalıştım. Onların haber yapmasını beklemektense kendi olanaklarımızla sesimizi duyurabileceğimizi düşündüm. Hayatımıza yeni girmeye başlayan sosyal medyayı bunun için bir araç olarak kullandım. Youtube, Vimeo, Facebook, Mynet ilk kullandığım kanallar oldu. Önceleri az sayıda olan izlenmeler gün geçtikçe artmaya başladı.

Videoları halka ulaştırırken dikkat ettiğim en önemli şey alanda yaşanan gerçekliğin müdahale etmememdi. Yorum yapmadan, oradan yayılan mücadele ruhuna, isyana, coşkuya dokunmadan izleyiciye aktarmaya çalıştım. Vermek istediğim mesaj ise her şeye rağmen mücadele eden insanların olduğunu göstermek, sessizliğe gömülmüş, umudunu yitirmiş insanları o sessizlikten sıyırmaya çalışmak ses çıkarmaya teşvik etmektir. Sessizliğin bozulmaya başladığı yerler, hangi siyasetten, hangi etnik kökenden olursa olsun Anadolu'nun masum insanların olduğu bölgelerdi. Suları, toprakları, havaları için mücadele eden insanların sesi artık şehirlerden de duyulmaya başlamış İstanbul'da HES'lere karşı eylemler başlamıştı.

2012 yılından itibaren İstanbul'daki kentsel dönüşüm projesine karşı yoksul halk harekete geçmeye başlamış, evleri ellerinden alınmaya çalışılan vatandaşlar haklarını aramak için sokaklara çıkmaya, binlerce kişinin katılımıyla eylemler, toplantılar yapmaya başlamıştı. Evlerinin, yaşam alanlarının ellerinden alınması tehlikesiyle karşı karşıya olan halk kaygılı olduğu kadar, "Evimizi yıkarız" kararlılığıyla direnişe geçmiş, haklarının peşine düşmüştü.

Gazi Mahallesi'nden Okmeydanı'na, Balat'tan Küçükpazar'a, Tarlabası'ndan Fikirtepe'ye kadar İstanbul'un mahallelerinde başlayan tepkiler sosyal medya aracılığıyla konuyla ilgisi ve bilgisi olmayan insanlara ulaşmış ve onlarda sürece dâhil olmaya başlamıştı. Yaşamına, tohumuna, toprağına, suyuна sahip çıkan köylülerin sesiyle, İstanbul'daki evlerine, mahallerine, geçmişlerine, anılarına sahip çıkan emekçi halkın sesleri birleşmeye başlamıştı.

2011 yılı için bahsetmem gereken diğer önemli eylemler de Occupy İstanbul eylemleridir. ABD de başlayan antikapitalist ve partizan Occupy eylemleri İstanbul'a sıçramış ve Taksim meydanını işgal eylemleri yapılmış ve Gezi'nin ayak sesleri duyulmaya başlamıştı.

2013 yılının 27 Mayıs'ı itibariyle Gezi direnişi başlamış ve ülke yeni bir döneme girmişti. O zamana kadar bildiğimiz her şey yer değiştirmişti. Ezberler bozulmuş, yeni bir eylem, yeni bir dil, yeni bir eylemci biçimi doğmuştu. Üç ağaç yüzünden ülke devrim aşamasına gelmişti. Yani kısaca her anlamda yeni gerçeklikle karşı karşıyaydık.

Konumuzla bağlantısına gelirsek eğer, videolarla başlayan bildiğimiz gerçekliği rahatsız etme, o gerçeklik kalesi üzerinde gedikler açma adımları karşılığını bulmuş, videolar yeni bir gerçekliğin yaratılma sürecinde görevini yerine getirmişti. Videolar o gerçeklik kalesine atılan top atışları olmuştu.

Ben videolarımı yaparken bir durumdan, olaydan haber vermenin yanında, videolarımı yeni bir gerçeklik yaratmak için aracı olarak kullandım. Şimdi takip ettiğim projeler içinde benzer bir şey söyleyebilirim.

Kaz dağları mücadelesiyle yeni bir ekolojik-komün köyler; Kanal İstanbul mücadelesiyle yeni bir ekolojik şehir; kent bahçeleriyle evlerin önü, sokakları, meydanları ağaçlarla, çiçeklerle, bahçelerle çevrilmiş yeni tarım kenti İstanbul; Dayanışma Ağlarıyla parasız, dostluğa, paylaşıma, üretime dayalı yeni bir İstanbul, yeni bir ülke, yeni bir dünya yaratmanın hayalini kuruyorum.

Benim kurduğum hayal, evinin çatısına kurduğu bahçeden savurduğu tohumların bütün ülkeye yayılmasını hedefleyen tutsağın hayalinden bağımsız değil.

Yaptığım videolar bu hayale hizmet eden, yeni bir yol bulmaya, yeni bir yol açmaya, yeni bir yaşamın izini süren öncülerdir. O kareler bir gün bir araya gelip bu ülkenin dönüşüm hikâyesini anlatan büyük bir film haline dönüşecekler.

Çünkü gerçek önce hayal etmeyle başlar...

Önsöz Dergisi
46.Sayı

Yeni Deneyimler ve Kayıt Almanın Önemi

Fotoğraf: Hakan Tosun

İstanbul'a döndüğümde montaj için görüntüleri tararken karşılaştım kendimle. Muğla'ya gidişimizin ikinci gününde Kalem mevkinde sunum yaparken gördüm ve şaşırdım. Sanki aradan onlarca yıl geçmişte arşivi tararken tesadüfen eski anılarla karşılaşmışım gibi bir histi. Oysa aradan sadece dört gün geçmişti. Başka bir boyutta yaşayan benmişim gibi geldi, ya da bir rüya hali gibi. Uyuyorsun ve uykuda yaşadıkların uyandığında bir an da siliniyor zihninden. Hatırlamaya çalışıyorsun silik birkaç görüntü dışında bir şey görmüyorsun. Oysa ateşlerin ve dumanların arasında hayatlarını tehlikeye atarak tek bir ağacı kurtarmak için canla başla çalışan insanlar gerçekte. O görüntüleri çeken, eve döndüğünde izleyen ve bu yazıyı yazan ben de öyle.

İyi ki video var, iyi ki fotoğraf var, tekrar hatırlamak ve hatırlatmak için.

01.10.2021

Çocukluk anılarımdan ateş yakmayı sevdiğimi hatırlıyorum. Yüzümde hâlâ izleri durur. Zift dolu bir tenekeyi ateşe verip üstüne büyük bir kaya parçası atmıştım. Sıçrayan ziftler yüzüme yapışmış ve çıkarırken de iz bırakmıştı. İz bırakmak... Ne kadar da çok anlamı var. Yüzümde kalan o izlerin ruhumdaki karşılığı neydi acaba, hiç düşündüm mü? Taşı attığımda yüzüme doğru gelen siyah ateş parçalarının tenime dokunduğu anda duyduğum acı veren sıcaklık ruhumda nasıl bir etki bırakmıştır acaba? Acı mı, korku mu, suçluluk duygusu mu, nefret mi, yoksa tecrübe mi?

Çocukluğumun geçtiği İstanbul Sultan-gazi'deki evimizin arka bahçe tarafı askeri ala-

na bakıyordu. Tel örgüleri geçip o sonsuzmuş gibi görünen boş alana girerdik mahalledeki yaşlılarımla. Dağların arasında kalan küçük vadinin ortasında küçük bir de deresi vardı. O alanda geçirdiğimiz zamanlardaki oyunlarımızdan biri de dereden kurbağa toplamaktı. Küçük kurbağalar ama, kurbişler. Herkesin sevdiği bir hayvan vardır ya ve o sevgi çocukluktan başlar genellikle, benim seçimim de kurbağalar olmuştu. Bilmem belki de karşıma çıkan ilk onlar olmuştu. Bahsettiğim yaşlar beşle dokuz yaş arası bir zaman. Evlerimizden getirdiğimiz ya da çöplerden bulduğumuz boş konserve kutularına su doldurup küçük kurbağaları içine koyup evimizin bahçesinin kuytu bir köşesinde saklardık. Sabah büyük bir heyecanla kalkıp yanlarına gittiğimde kutuların içinin boş olduğunu görürdüm. Nasıl olup da kutulardan çıktıklarına anlam veremezdim. Dağlar, tepeler, dereler, dipsiz kuyular, çalılıklar bizim için merak uyandıran gizemli yerlerdi. Günümüzün tamamına yakını o alanda geçirdiğimiz için üşüdüğümüz zamanlarda ya da zevk için bulduğumuz kuru dal parçalarından ateşler yakardık. Kurumuş çalıları tutuşturmak, o esnada çıkan çıtırtıları dinlemek ve ateşi izlemek hoşuma giderdi. O zamanlardan kalmış aklımda ateşin de bir sesinin olduğu.

2009 yılıydı hiç unutmam çünkü benim için milattır. Kameramı alıp yolculuğa çıktığım yıldır. Arkamda bir hayat bırakıp yeni bir hayatın peşine düştüğüm zamandır. Yerli tohumları korumak ve devamını sağlamak için evinin çatısına bahçe kuran bir adamın hikayesiydi ilk belgeselim. Çekimler bittiğin-

de Erol abinin bana verdiği gerçek tohumları alıp Antalya Olimpos'ta yaşayan arkadaşlarıma götürmüştüm. Misafir tohumlar demiştik adına. Nerede bir toprak parçası varsa oraya tohumlar ekilmeli ve yaygınlaştırılmalı diye düşünmüştük. Bir tohumdan bir ağaca ve koca bir ormana dönüşen bir hayat söz konusuydu ve Erol abi o tohumların emanetçileri olarak görüyordu bizleri.

O köyde başlayan yolculuğum ara vermeden devam etti. Birçok ekoloji mücadelesini belgeledim geçen yıllar içinde. HES'lerden termik santrallere, taş ocaklarından altın madenlerine, termik santrallere, doğa ve yaşam için verilen mücadelelerinin içinde bulundum fakat ilk kez bir yangının içinde olacaktım ve kayıtlı alacaktım. Bu sefer yıllar sonra o çok sevdiğim ateşin başka bir yüzüyle karşılaşmak için çıkacaktım yola. Kurumuş otlarla başlayan o küçük ateş büyümüş ve bir orman yangını haline gelmişti. Bizim gibi o da büyüdükçe saflığını yitirmişti. Orman yangınlarına müdahale etmek ekoloji mücadelesi içinde bir ilkti.

YOLCULUKLARLA KAZANILAN DENEYİM

"...belirlediğimiz istikamete doğru ilerlerken bir taraftan da şehir merkezinden dahi görünen dumanı takip ediyorduk. Duman bir nevi bizim gideceğimiz yönü belirleyen bir işaret gibiydi."

Fotoğraf: Hakan Tosun

Muğla'da başlayan yangının haberini aldığımda İstanbul'daydım. Kadıköy Dayanışma Ağı (KDA) gönüllüleriyle birlikte yangın söndürme çalışmalarına katılmak için gece yarısı Kadıköy'den yola çıktık. Aramızda daha önceden yangın deneyimi olan kimse yoktu. Ne yapacağımız, nasıl davranacağımız konusunda kendi aramızda konuşuyorduk. Oraya gittiğimizde yangına müdahale eden profesyonel ekibin "ayaklarına dolanmak" gibi de bir kaygımız vardı. Neyle karşılaşacağımızı ne yapacağımızı çok bilmeden on saatlik yolu atlattık.

Sabah saatlerinde Milas Belediyesinin oluşturduğu Afet Koordinasyon Merkezine ulaştık. İstanbul'dan getirdiğimiz yardım malzemelerini teslim ettik. Koordinasyon merkezi ülkenin çeşitli noktalarından gelen yardımların toplandığı ve ihtiyaç olan yerlere ulaştırıldığı toplanma yeri idi. Gıdadan giysilere, yangın söndürme tüplerinden kürek, tırmık, işçi tulumlarına kadar her şey vardı. Biz de kendimiz için gerekli olan tulumları ve yangına dayanıklı ayakkabılarımızı ve gerekli malzemeleri alıp yangın bölgesine doğru yola çıktık.

Toplanma merkezinde bölgeyi iyi bilen yetkili kişilerin yönlendirmesiyle belirlediğimiz istikamete doğru ilerlerken bir taraftan da şehir merkezinden dahi görünen dumanı takip ediyorduk. Duman bir nevi bizim gideceğimiz yönü belirleyen bir işaret gibiydi. Yangın bölgesine yaklaştığımızın bir diğer işareti de toprak yollardan yoğun toz bulutları çıkararak sıralar halinde geçen itfaiye araçları, ara sözler, iş makineleri, işçileri taşıyan kamyonlardı. Bu yoğun atmosfer heyecanımızı da artırmaya başlamış yangın yerine varmak için acele etmeye başlamıştık. İlk ulaştığımız yer Muğla Menteş köyü yakınlarıydı, oradaki yangın köye ulaşmadan söndürülmüştü. Araçtan inip köylüler ve ülkenin çeşitli noktalarından yangın söndürme çalışmalarına destek vermek için gelen gönüllülerden durum hakkında bilgi almaya çalıştık. Yangının çıkış noktası, kaç ayrı noktada devam ettiği, nereye doğru ilerlediği, kaç gündür devam ettiği ve en önemlisi bizim çalışmalara nasıl dahil olabileceğimiz sorusunu soruyorduk.

Yangın söndürülmüş soğutma çalışmaları yapılıyordu. Gönüllülere ihtiyaç duyulan en önemli noktada burasıydı. Yukarıdan helikop-

ter veya uçakla atılan su yangının sönmesinde etkiliydi fakat suyun atıldığı bölgelere aşağıdan müdahale edilmediğinde ağaç köklerinin tam olarak sönmemesi ateşin tekrar canlanmasına sebep oluyordu. Gönüllüler de kendileri için daha az tehlikeli bir iş olan soğutma çalışmalarına tırmiklarla, yangın söndürme tüpleriyle, bidonlara doldurdukları sularla destek oluyorlardı. Daha az tehlikeli derken bir şeyi ilave etmek gerekiyor, sönmüş bölgelerden çıkan duman dikkatli olunmazsa bir insanın hayatını tehlikeye atabilecek kadar yoğun karbonmonoksit salıyordu. Yine bölgede olan yetkililerden aldığımız bilgiye göre zehirlenme çok yavaş gerçekleştiği için günler sonra bile etkisini gösterebiliyordu. Bir anda yere yığılıp kalma ihtimali vardı.

“Yanan ağaçların külleri havaya çıktıktan sonra bir kar tanesi gibi yere inmiş ve ağaçların diplerinde kara benzer bir görüntü oluşturmıştı. Siyah ve beyazın oluşturduğu çok çarpıcı bir görüntüydü.”

Röportaj yaparak ve çevreden detaylar toplayarak ilerlerken elinde kaplumbağa ile bekleyen genç bir kadınla karşılaştım. Kaplumbağa yanmış ve sadece kabuğu kalmıştı. Fotoğrafını çektikten sonra röportaj yapmak için izin istedim. Ormanda yaşayan hayvanları kurtarmak ve yaralı olanları tedavi etmek için bir ekip olarak geldiklerini söyledi. Dört gündür bölgede olduklarını, birçok hayvanı kur-

tardıklarını -elindeki kaplumbağa kabuğunu göstererek- ama bu çabalarının yeterli olmadığını, daha geniş bir ekibe ihtiyaç duyulduğunu göz yaşları içinde anlattı. Kayıpların sadece ormanda yaşayan hayvanlar olmadığını, köylerdeki kümes hayvanlarının da yangından etkilendiğini söyledi. Zira köyler boşaltılırken köylüler büyükbaş ve küçükbaş hayvanlarını aldıklarını kümes hayvanlarını bıraktıklarını ya da bırakmak zorunda kaldıklarını söyledi. Elindeki kaplumbağa kabuğuna bakarak “bu anları unutmamak için bu kabuğu evime götürüp saklayacağım” dedi.

YANMIŞ KAPLUMBAĞA VE ATEŞLE YENİDEN KARŞILAŞMA

Yanmış ağaçların olduğu alana girdiğimde hissettiğim iki karmaşık duygu vardı. Kor-ku filmlerinde gördüğümüz o ürpertici manzaraya benzer bir görüntü kara delik gibi beni içine çekmişti. Hava aydınlıktı fakat karşımızda kocaman bir karartı vardı. Başınızı nereye çevirseniz kömüre dönmüş yüzlerce belki binlerce ağaçla karşılaşıyordunuz. Yanmış ağaç kokusu nasıldır bilir misiniz? Yüzlerce ağacın küle döndüğü bir ormandaki kokunun nasıl olabileceğini tahmin edebiliyor musunuz? Yoğun bir yanık kokusu havaya karışmış, gördüğümüz o ürpertici manzarayı tamamlar hale gelmişti. Aynı karartıya baktığımda gördüğüm bir diğer şey ise yanan ağaçların külle-

Fotoğraf: Hakan Tosun

rinin yerden yükselerek kar taneleri gibi yere inmesi ve ağaçların diplerinde kara benzer görüntüler oluşturmalarıydı. Siyah ve beyazın oluşturduğu çok çarpıcı bir görüntüyüdü. Sanki orman yanmamış da gece karanlığında kar yağmış bir orman görüntüsü veriyordu. Yeşil yerini başka renklere bırakmıştı; o renkler bu sefer siyah ve beyazdı.

Kalem mevkiinden ayrılıp aynı bölgenin bir diğer ucuna doğru yola çıktık. Uzaktan gördüğümüz dumanın kaynağı olan alevlere ulaştık. Sönmüş bölgelerdeki durağanlık, karanlık atmosfer bir anda yerini hareketliliğe bırakmıştı. İtfaiye ekipleri, gönüllüler büyük bir çabayla yangına müdahale ediyorlardı. Hortum taşıyan insanlar, dar patika yollarda ilerlemeye çalışan arazözler, yangının ilerlemesini durdurmak için kesilen ağaçların düşme sesleri, seslerini duyurmak için birbirlerine bağırarak, gönüllü sağlık ekipleri, testere sesleri, sirenler, bir anda yön değiştiren alevlerden ve dumandan kaçmaya çalışan insanlar... tam bir mahşer yeri gibiydi. Biz söndürme çalışmalarına destek olurken rüzgârın etkisiyle başka bir yere sıçrayan küçük bir kıvılcım bir anda onlarca ağacı yutan kocaman bir canavara dönüşüyordu. Bir ağacı kurtarmak için büyük bir özveriyle verilen uğraş onlarca ağacın yanmaya başladığını görmemizle yerini karamsarlığa bırakıyordu. Yukarıdan helikopterlerin attığı suların etkisi oluyordu fakat su aşağı inene kadar etkisi azalıyor bir kısmı ise daha yere inmeden ateşin etkisiyle buhara dönüşüyordu. Yangın söndürme uçağının olmaması, helikopterlerin sayısının az olması, farklı noktalarda çıkan yangınları söndürmede yetersiz kalınmasına neden oluyordu. İlk kez bu kadar büyük alevler görüyordum. Bir taraftan kayıt yapıyor diğer taraftan da şaşkınlıkla büyük alevleri izliyordum. Rüzgârın ani yön değiştirmesi alevlerin üzerimize gelmesine neden oluyor, aynı zamanda dumanın içinde boğulma tehlikesi yaşıyorduk. Havanın sıcak olması, yoğun koşuşturma ve alevlerin sıcaklığı nedeniyle vücut ısımız oldukça yükselmişti. Arada bir helikopterlerden atılan suyun küçük damlaları bizi serinletiyor ve bir an olsun kendimize gelmemizi sağlıyordu. Havadan atılan sular yüksek yerlerde gökkuşağı oluşturuyordu. Bu da hayatın bizim için sunduğu renkler gösteriydi. Yeşil yerini siyahla beyaza, ardından da bütün renklerin içinde olduğu gökkuşağına

bırakıyordu. O renkleri gördüğümüzde tekrar umudumuz yeşeriyordu.

Yangın bölgesinde beş gün kaldık. Menteş köyü ve Kalem mevkiinden sonra Dalaman ve Köyceğiz'deki yangınlara müdahale ettik. Uzaktan gördüğümüz dumanla başlayan yolculuğumuz yanmış ormanlara, daha sonra ise ateşle sıcak temasımıza kadar ilerledi. İstanbul'dan gelen on iki kişilik diğer ekip bu çalışmalara dahil oldu. İki günlük deneyim, yeni gelen arkadaşlarımızdan daha tecrübeli yapmıştı bizi. İki gün önce bize yapılan uyarıları biz onlara yapıyorduk. Kuşaktan kuşağa geçen bilgi ve tecrübe aktarımını farkında olmadan biz de devam ettiriyorduk.

Türkiye'deki orman yangınları birkaç ana başlıkta incelenebilir; iklim krizi, yangına yeteri kadar müdahale edilememesi, yangın söndürme uçaklarının yetersizliği, yanan bölgelerin imara açılması, yangınların bilerek çıkarılması ve söndürülmemesi gibi. Önümüzdeki zamanlarda bu iddialarla ilgili yeni gelişmelerle karşılaşacağımız kesin. Yeni uçaklar alınıp alınmadığı, yanan bölgelerin tekrar ağaçlandırılıp ağaçlandırılmadığı gibi konuların takipçileri duyarlı insanlar ve kurumlar olacaktır. Bizim yolculuğumuz açısından değerlendirilmesi gereken konu ise yangına müdahale eden gönüllülerle ilgili olacak. Muğla yangınından döndüğümüzde yaptığımız değerlendirmede bu tür doğal afetler için (yangın, deprem, sel baskını vb.) profesyonel yerel ekipler kurulması ve eğitim çalışmalarına başlanması gibi sonuçlar ortaya çıktı. Ekoloji hareketinden bir grup arkadaşımız yangın söndürmeyle ilgili teori ve pratik dersler aldı, EkoAfet Müdahale - Eğitim grubu kuruldu ve 2021 yazında çıkan son yangınlar Dersim dağlarındaydı, 'Dersim İçin Yollardayız' diyerek bir araya gelerek yollara düştük. Bir diğer sonuç ise bu deneyimleri kayıt altına almanın bu dönemin hafızasını oluşturmanın önemiydi. Aradan on yıllar geçer ve biz ilerlemiş yaşlarımızda bu dönemleri, mücadele deneyimleri ve kişisel anılarımız olarak büyük bir gururla hatırlarız. Yazının girişinde eksik kalan bir şeyi ekleyerek yazımızı sonlandıralım.

İyi ki fotoğraf var, iyi ki video var, iyi ki yazı var. Tekrar hatırlamak ve hatırlatmak için.

Önsöz Dergisi
49. Sayı

Fotoğraf: Hakan Tosun

*Büyük sıçrayışı gerçekleştirmek isteyen,
Birkaç adım geriye gitmek zorundadır.
Bugün yarına dünle beslenerek yol alır.
Bertolt Brecht*

Önsöz'ün yeni sayısının konusunu duyduğumda hayatımı şöyle bir gözden geçirdim. Bilerek yaptığım bir şey değildi bu. Bakalım zihnimde bu konuyla ilgili ne varmış neler biriktirmişim, ne yazayım diye düşünmedim. Tetiklenme diye bir şey vardır ya hani, duyduğunuz ya da gördüğünüz şeyler sizde bir etki yaratır, geçmişinizde saklı kalmış sizin bile hatırlamadığınız anıları ortaya çıkarır. Bir düğmeye basılır, zihninizin içinde bir yolculuğa çıkarsınız ve bir yerde durursunuz. İnsan zihni katman katmandır. Uyarıcının sizdeki etkisi ne kadar güçlüyse o kadar derinlere inersiniz. Hiç bilmediğiniz alanlar açılır. Siz dünyayı kendi yaşam görüşünüze göre bir noktada tanımlarken o güvenli alanda yaşıyorken hiç tahmin etmediğiniz bilmediğiniz bir yerden hayatın bir dokunuşu olur. İnsan dediğimiz şeyin o gizemli hali de o anda verdiğiniz tepkiyle kendisini orada ortaya çıkarır. Hiç tahmin etmediğiniz zamanda hiç beklemediğiniz bir yerden çıkar soru

kendinizi sınırsınız, kendinizi görürsünüz.

"Eylem ve Estetik" konu başlığı içimde o kadar çok yere temas etti ki epeyce bir süre kafamın en dip noktalarında dolaşmasına izin verip nerelere değdiğini görmek istedim. Kafamın içinde bir köşede bu başlık dururken hayatımı akışına göre yaşamaya devam ettim. Oturup düşünerek neyin çözümü bulunmuş ki? Ben her zaman devinime inanmışımdır. Anlamsız ve boşuna gibi görünen her hareketin içinde bile bir eylem vardır. Bir kapı açar, üçra köşelerde saklı kalmış enerjiyi harekete geçirir. Kelebeğin kanatlarını bilirsiniz, o naif kanatlarını çarpması bile başka bir yerde fırtına koparabilecek etkidedir. Sokağı, eylem alanlarını, kendisiyle ve hayatla derdi olan, mücadele eden insanları o yüzden sevdim.

Bu yazıyı yazmadan birkaç hafta önce hayatımda önemli bir yeri olan, bir dönem bir şeyler yaşadığımız ya da yaşamaya çalıştığımız bir kadından yıllar sonra duyduğum bir cümle oldu. Bilirsiniz işte, hayat söylediklerinizle söyleyemediklerinizin toplamıdır. "Ben kendimi güvenli alanlara çektim, senin gibi belirsiz bir hayat yaşayamazdım." demişti. Bir cümlenin ağızdan çıkmasıyla karşıdaki insanın duyması ne kadar bir süre tutar sizce?

O kadar bir süre. Sonra konu değişir ve başka şeyler konuşmaya başlarsınız. Yıllar sonra bir şeyleri tanımlamaya çalışırken bu an sizin için küçük bir başlangıç olur.

Kendimle ilgili biriyimdir, sadece kendimle değil hayatla da öyle. Nereden geliyorum, ne yapıyorum, nereye gidiyorum sorusunu sıkça sorarım kendime. Kendimi anlarsam insanı anlarım, insanı anlarsam dünyayı anlarım, dünyayı anlarsam evrenin sonsuz bilgisine, öğretisine ulaşabilirim diye düşünmüştür. Evrenin sonsuz bilgisine ulaşmak nasıl bir duygudur acaba? İnsan kalıbından özgürleşmek, bir nefes gibi hem olup hem olmamak... Başımızı yastığa koyduğumuzda günün bir değerlendirmesini yapmamız öğretilmiştir bize çocukluk zamanlarımızda. Hayatı düşünmeden anına göre yaşamak ne kadar çılgınca şeymiş şimdiden bakınca. Çocuk olmak mesela bir çılgınlık haliymiş. Büyüme denilen şeyin evrimsel sürecinin içine girmeye başlayıp hayatın gerçekleriyle karşılaşınca iç sesler çoğalır, günün değerlendirmesiyle başlayan düşünme halinin alanı genişler, sorgulama yargılamaya bırakır yerini. Gerçeklik algısı diye ruhumuza şırınga edilen başka bir gerçeklik algısıyla kaybolmaya başladığınızı hissedersiniz. O çocukluk saflığı gitmiş, bilmediğiniz tanımadığımız başka biri gelmiştir yerinize. Kendinizi tanıyamazsınız, ne zaman ben bu hale geldim sorusu yeni sorunuzdur. Hayatımızın geri kalanında bize

ait olan gerçek sesi, gerçek bilgiyi ve gerçek insanı bulmaya çalışırız. Hangisi benim? Sorduğunuz soruya göre bir hayat yolculuğuna çıkarsınız gördüğünüz her insan, yaşadığınız her olay size bir cevap olarak çıkar karşınıza. İp uçlarını takip edip işaretleri biriktirirsiniz.

Onu bu şekilde düşünmeye iten şeyin kendisi açısından mantıklı sebepleri vardır elbette bu biraz da onun hayata bakışıyla ilgili. Ama o cümleyle birlikte benim de bu konuyla ilgili bir şeyler düşünmeme sebep olduğunu söylemeliyim. Hayatımı gerçekten güvensiz bir alanda mı yaşıyordum? Eğer öyleyse neden bu hayatı seçmiştim, bir anlamı olmalıydı.

Gezi eylemleri devam ederken başlayan ölümlerin, gaz fişeginin yol açtığı yaralanmaların, gözünü kaybeden insanların eylemlere katılanlar üzerinde olumsuz etkiler yarattığı çok açıktı. Sokağa çıkan yüzbinlerce insan ölümler ve yaralanmalar başlayınca yavaş yavaş evlerine çekilmeye başlamıştı. Ben de bu durumdan etkilenmiştim. Eylemleri takip etmeye devam ediyordum fakat artık daha dikkatli ve temkinli davranıyordum. 2012 yılı başında başlayan Taksim Dayanışması merkezli eylemler 2013 yılı Mayıs ayında patlamış ve bütün ülkenin gündemi haline gelmişti. O dönem için hayatın beni getirdiği en son yer orasıydı. Gezi'nin başladığı 27-28-29 Mayıs geceleri oradaydım ve o tarihi anları çekme şansına erişmiştim. 16 Haziran'da polisin

Fotoğraf: Hakan Tosun

O yarım aralık benim için yaşam aralığıydı. İçerisi güvenli ama korkunun ve endişenin olduğu yerdi. Dışarı güvensiz ama hayatın aktığı yer.

sert saldırısıyla Gezi Parkı boşaltılıp kapatılmasına rağmen eylemler İstiklal Caddesinde devam ediyordu. Sanırım 'İnternetime Dokunma' eylemlerinden biriydi. Bir önceki gün çağrı yapılmış, Taksim Meydanı yasaklı olduğu için eylemciler akşam saatlerinde İstiklal Caddesi girişinde toplanmaya başlamışlardı. Ben ve basın mensupları polisle eylemciler arası bir noktada duruyorduk. Biz kendi aramızda sohbet ederken daha ne olduğunu tam anlayamadan bir an da polisin saldırısı başladı. Eylemciler tarafından taşlar gelmeye başladı, aynı anda polis de tazyikli su sıkmaya ve biber gazı atmaya başladı. Her şey o kadar hızlı olmuştu ki arada bir yerde kalmıştım. Bir taraftan polisin sıkıldığı tazyikli su ve gazdan saklanmaya çalışırken bir taraftan da eylemciler tarafından gelen taş, pet şişe vb. kendimi korumaya çalışıyordum. Fotoğraf makinemi kaldırıp kayıt düğmesine bastığımda arka arkaya gelen iki taştan birisi kafama, ikinci taş

ise fotoğraf makinemin zoom lensine geldi ve kırıldı.

Başım kanlar içinde kalmıştı. Eylemciler beni kollarımdan tutarak alandan uzaklaştırmaya çalıştılar. Ortalık karışınca cadde üzerindeki esnaflarda kepenklerini kapatmaya başlamışlardı. Bir cep telefonu mağazası önünde durduk. Onlar da kepenklerini kapatmak üzereyken beni gördüler ve son anda içeri aldılar. İçeri girdiğimizde dört-beş çalışanın olduğunu gördüm. Mağazanın arka tarafında bulunan lavaboya götürdüler. Lavaboda bulunan aynada yüzümü gördüm. Başımdan akan kanlar damlalar halinde yüzüme doğru inmişti. Elimi yüzümü yıkadıktan sonra mutfaktaki sağlık dolabından çıkardıkları malzemelerle başıma pansuman yaptılar. Ayağa kalktım ve mağazanın içinde dolaşmaya başladım. Kepenkler tam kapatılmamış alta yarım metrelik bir boşluk bırakılmıştı. Çatışmalar hala devam ediyordu. Eylemcilerle polisin ayaklarını görebiliyordum. Sıkılan tazyikli su, koşuşturmalar, gaz fişekleri, slogan sesleri, polisin geçtiği anonsları kepenklerin arkasından duymak oldukça ilginç gelmişti. Bu durum çalışanlara oldukça ürkütücü geliyordu. Ben ise heyecanlanmaya başlamıştım yine. Kepenklerin altında gördüklerimiz ve duyduğum sesler dışarının hala tehlikeli bir yer olduğunu hissettiriyordu ama bir o kadar da heyecan vericiydi. Salonun içinde birkaç tur daha attıktan sonra ben dışarı çıkıyorum dedim ve oldukça şaşırdığım bir cümle duydum. Aksanından yabancı uyruklu biri olduğunu tahmin ettiğim ve başımın pansumanını yapan kadın "Bu senin ikinci yaşantın, gitme" dedi.

Şaşırmakla birlikte etkilendiğimi de söylemek zorundayım. Bu senin ikinci hayatın derken ne demek istemişti acaba? Tebesüm edip diğer çalışanlarla birlikte ona da teşekkür ettikten sonra kepengin yarım kalan bölümünden eylem alanına tekrar girdim. O yarım aralık benim için yaşam aralığıydı. İçerisi güvenli ama korkunun ve endişenin olduğu yerd. Dışarısı güvensiz ama hayatın aktığı yer. O zamanları yaşayan arkadaşlar bilirler, eylemler gece yarılara kadar devam ederdi. İstiklal Caddesinde başlayan eylemler zaman ilerledikçe ara sokaklara dağılır, ardından gözetiltilerle biterdi. Ben de rutin olarak çektiğim

Fotoğraf: Hakan Tosun

görüntüleri montajlamak için eve ya da en yakındaki bildiğim kafe-bara giderdim. O gece de öyle yaptım ama bu sefer montaj için değil, bir iki bira içip dinlenmek için. Zaten bir şey çekememiştım.

Bara girdiğimde eylemlerden tanıdığım iki kişiyi gördüm. Düzenli olarak karşılaştığım ortak alanlarda sıkça bir araya geldiğimiz kişilerdi. Kafama ve fotoğraf makineme gelen taşları, kafamın yarılmasını, telefon mağazasında pansuman yapıldığını, son olarak da çıkmadan önce kadından duyduğum cümleyi anlattım heyecanla. Yine çok şaşıracağım bir cümle de onlardan duydum. Anlattığım hikayeyle çok ilgilenmemişlerdi. Başım kanlar içindeyken fotoğraf çekip çekmediğimi sordular. Ben çekmediğimi söyleyince istersem orada başımı sarıp fotoğrafımı çekip sosyal medyada paylaşabileceklerini söylediler. Fotoğrafın kariyerim üzerinde iyi bir etkisinin de olabileceğini söylediler. Ben, o anda olsaydı olabileceğini ama şimdi yapmanın çok samimi olmayacağını söyledim. İlk anın gerçekliği yerini mizansen bir gerçeğe bırakabilirdi, bu da çok samimi olmazdı, öyle düşünmüştüm.

Çok uzun bir zaman olmasa da mücadele içinde tanıdığım iki insanın bu yaklaşımı beni etkilemişti. Mücadele ve kariyer yan yana gelmemesi gereken iki cümleydi çünkü. Ben yaptığım şeyleri ülkenin mücadele tarihini belgelemek olarak görüp bunu bir sorumluluk olarak algımlarken aynı mücadelelerin içindeki insanlar bunu kariyer yapma, popüler olma yolu olarak görmüşlerdi. Bunu söyleyen insanlardan biri, Gezi ile birlikte tanınmış, herkesin yakından tanıdığı bir gruba yakınlığı olan yazardı. Bana tuhaf gelen asıl şey bunu söyleyenin bir yazar olmasıydı. Ne kafamın yarılması ne de fotoğraf makinemin kırılması değildi beni ilgilendiren şey. Tanımadığım bir kadının "bu senin ikinci hayatın" sözüydü. Bir yazar için bir kitap başlığı olabilecek kadar güzel bir sözdü. Bir o kadar naif, bir o kadar yaşam kokan bir cümle... Bizim mücadelemiz de yaşam için değil mi zaten? Herkesin özgürce yaşayabileceği bir dünya için...

O geceki çekimleri fotoğraf makinamla değil gözlerimle çekmişim. Tanımadığım bir kadının söylediği "Bu senin ikinci haya-

tın" sözü benim adıma eylem alanının estetik anıydı, yani fotoğrafı. Bu konuyu kadın ve erkek diye ayırmak doğru olur mu bilmiyorum. Ama bu yazının konusu kadın ve estetik olsaydı iyi otururdu diye düşünmüyorum değilim. Hayatımı güvensiz, bir o kadar da yaşam dolu hikayelerin olduğu yerlerde yaşamaya devam ediyorum hala. Sanırım beni hayata bağlayan düşüp düşüp tekrar kaldıran, korunaklı kılan, hem var olup hem görünmez yapan motivasyon bu. Hikayeler görünmez yerde saklanırlar. Bazen bir dükkânda, bazen kuytu bir köşede, bazen ara bir sokakta, bazen içinde bir yerlerde... Bazı hikayeler yalnızca sizin görmeniz için orada saklanırlar, bulduğunuzda bir yol açarlar. Onları kıymetli yapan şey de budur.

Şimdi yine bahar geliyor. Güneş camlarımızdan içeri doluyor. Sabahı içimizdeki müzikle karşılıyoruz. Eski güzel anılar canlanıyor. Kendi içinde buğuyu, gözlerinde hüznü görenler sokaklara çıkıp dudaklarındaki gülümsemeyi yakalıyorlar yeniden.

İnsan olmanın büyüsunü yitirmemiş olanlar yeni dostlukların, yeni karşılaşmaların, yeni mücadelelerin heyecanını yaşıyorlar. İşçiler, faturasını ödeyemeyenler, yoksullar, öğrenciler seslerini yükseltiyorlar.

Belki de ikinci bir yaşamın işaretini veriyorlar, kim bilir...

Önsöz Dergisi
50.Sayı

Deprem, Devlet ve Yalnızlık

“yalnızlık hissi tam olarak bu abi”

Merkez üssü Kahramanmaraş ve Hatay olan toplam 10 ili içine alan büyük depremin ardından tarifi zor zamanlar geçiyor. Ben de yıkımı yerinde görmek, kayıt altına almak için 3. gün İstanbul'dan yola çıktım. Uzun bir yolculuk sonrası gece yarısı Hatay'a vardım. Defne ilçesine bağlı Armutlu mahallesi, Uğur Mumcu Meydanında karanlıkta gördüğümüz yıkıntılar gündüz saatlerinde daha da belirginleşti. Meydanda hasar görmüş ama yıkılmamış binalar varken arka sokaklarda binaların tamamı yerle bir olmuştu.

Sabah saatlerinde bölgeyi dolaşmaya, çekim ve röportaj yapmaya başladım. Daha üç gün önce hayatlarının felaketini ve travmasını yaşamış insanlardan röportaj istemek çok zordu. Deprem bölgesinde kaldığım süre içinde yirmiyeye yakın insanla görüşme gerçekleştirdim. İnsanlar bir taraftan sağ olarak kurtulmalarına sevinirken enkaz altında kalan aileleri, tanıdıkları, akrabaları veya arkadaşlarının acısını hissettiklerinde o sevinç, yerini gözyaşlarına bırakıyordu. Ortaklaşa kanı depremin ilk üç gününde devletin ortalıkta görünmemesi idi.

Enkaz altında kalan yakınlarının seslerini duyarak ama bir şey yapamamanın ver-

diği çaresizlikle ölümlerine şahit olduklarını söylüyorlardı. Nasıl bir his olabileceğini tahmin edebiliyor musunuz? O anlara denk gelmedim. 4. günde enkaz altındaki yakınlarını bekleyen insanları gördüm. Bir anlığına da olsa empati yapar mısınız? Betonların içinde ailenizden birileri, en sevdikleriniz yardım çığlıkları altında can veriyor, orada yanı başlarında olmanıza rağmen sizin elinizden bir şey gelmiyor. Arkasından tarifi olmayan bir isyan ve tarifi olmayan derin bir sessizlik kaplıyor koca şehri. Bunun gibi binlerce insan hayatını kaybetti. O anlara şahit olan on binlerce kırık dökük yaralı insan bıraktılar arkaalarında. Hangisi daha zor? Ölmek mi, bütün bu yaşananların bıraktığı izlerle hayatı devam ettirmek mi? İnsan tam doğar, eksilerek yaşamı terk eder. Eksilmekten kastım anlaşılmıştır herhalde. Her ölenle birlikte bir parçanızı onlarla betonların içine gömüp yolunuza devam etmek zorunda kalıyorsunuz. Eksilmiş, yıkık dökük ve paramparça olarak. Günlerce enkaz başında bekleyen aileler gördüm. Nasıl bir bekleyiş, anlatılmaz. Kurtarma ekiplerini kendi evlerinin enkazına getirtmek için araya birilerini sokmaya çalışan aileler vardı. Canlı kurtarmak için değil, en azından cesetlerini almak için. “Bizi de anlayın artık” diyen yalvarır gözlerle bakan insanlar.

Acının normalleşmesi, hissiyatın kaybolmasıyla öylece dolanıp duruyorsunuz ortalıkta tepkisiz, duygusuz ve şoklanmış bir vaziyette. O andan itibaren siz de bir ölüsünüz artık. Enkaz altında kalan yakınınızdan bir farkınız kalmıyor. Onun üzerine düşen tonlarca beton ağırlığında bir ağırlık çöküyor sizin de ruhunuza karabasan gibi. O belki ölmüştür, ya siz? Yaralılar ülkesidir burası. Bilinci çalınmış, düşünmesi yasaklanmış, korkutulmuş, sıradanlaştırılmış insanlar ülkesidir. Nietzsche'yi dinlemek gerekir mi burada emin değilim, 'bizi öldürmeyen şey güçlendirir' mi gerçekten? Nietzsche'nin nasıl bir hayat yaşadığını ve nasıl öldüğünü düşünürsek -acılar içinde öldü sözlerin sahibi- bir aforizma olmaktan öteye gitmiyor bu sözler.

Hatay'da olduğum zamanların birinde bir arkadaş ortamında konuşurken çıkmıştı ağzımdan 'acının daha ne kadar dayanılabilir olduğuyla sınıyoruz herhalde' diye. Daha ötesi var mı, hep daha ötesiyle daha yükseğiyle, daha dayanılmaz olanıyla sınıyoruz. Neden? Dünyayı başka bir gezegenin cehennemi olarak tanımlayanlar vardı, ne kadar doğru ne kadar gerçek bir tanım. Bir cümlelik bir tanım yüzlerce yıldır felsefecilerin, dinlerin, ideolojilerin binlerce sayfalık kitaplarla yapmaya çalıştığı şeyi bir an da açıklamaya yetiyor. "Dünya bir cehennemdir!" Ne kadar çok referans var geçmişe, yaşanan çoğu olay tarihteki benzerleriyle karşılaştırılıyor sürekli. Benzer şeyleri yaşıyorsak zaman dediğimiz şeyin ileri doğru akıp akmadığını düşünüyor insan. Eski çağ şamanları zamanı tarif ederlerken onu geçmişten başlayıp şimdiye ve oradan geleceğe doğru akıp giden bir şey olarak değil de bir çember olarak tarif ediyorlar. Bunun için mi dönüp dönüp benzer şeyleri yaşamamız. Şekil ve mekân değiştirmiş aynılık.

Daha ötesi var mı diye düşünürken çok uzaklara gitmeye bile gerek kalmadan onlarca örnek çıkıyor karşıma. Bu coğrafya acılar coğrafyası sanki. Dünya bir cehennemse, Orta Doğu o cehennemin kazanının kaynadığı yer olabilir. Çok uzak tarihlere gitmeye gerek yok, bir cumartesi günü Beyoğlu'nda Galatasaray Lisesi önüne gidince 'bu acının daha ötesi var mı' acaba sorusunun cevabıyla karşılaşıyorsunuz. Yıllar öncesinden verilmiş ve bizim de çok iyi bildiğimiz bir cevap aynı zamanda. En azından evlatlarının kemiklerini isteyen

Cumartesi anneleriyle, en azından cesetlerini alalım diyen depremzedelerin acısı ortaklaşıyor. Bu istekler bizde yalnızca devletin olduğu yerlerde söylenir. Biz ülkemizde devletten "en azından ölülerimizi" isteriz çünkü.

Üç kez gittim Hatay'a. Bu yazının başlangıcını orada olduğum yakın bir zamanda yapmıştım. İlk gidişimden sonra bir araştırma yapmak istedim. Hep atıf yapılan Hatay'ın kadim tarihiyle ne denmek istendiğini bu depremden sonra bir kez daha anlamak istedim. Daha önce gitmemiştim, yıkım öncesi halini görmedim. Görmemek iyi bir şey mi emin değilim. Önceki halini görmem üzüntümü artırabilirdi çünkü. Yazılan yazılar, belgeseller bir şekil oluşturmanızda yardımcı oluyor ama en çok da oranın ruhunu almış insanların enerjisini hissettiğinizde anlıyorsunuz. Yerinde görmenin en güzel tarafı da bu. İlk gittiğimde beş gün kaldım. Röportajlar yapıp en sıcak anları çektikten sonra İstanbul'a dönüp videoyu hazırlamaya karar verdim. Son gün İstanbul'a döneceğim aracın saatini beklerken son çekimlerimi yapmak için bölgeyi dolaşmaya devam ediyordum. Bu esnada birazdan örneğini vereceğim bir gençle karşılaştım. Genellikle röportaj teklifini ben yaparım. Bu sefer böyle olmadı, bu genç çekim yaptığımı görünce kendisi geldi ve konuşmaya başladı.

Orta ölçekli bir işletmenin otuzlu yaşlarındaki sahibi olan, hazırladığım videoda da yer alan bu gencin konuya bakışı çok etkileyiciydi. Bu genç kırtasiye ürünlerinin olduğu depodaki malzemeleri çalışanlarıyla birlikte kamyonu yüklüyordu. Kırtasiye deposu depremden hasar almış ama yıkılmamış bir binanın zemin katındaydı. Canlarını hiçe sayarak kurtardıkları her bir koli malzeme onun gelecek yaşamını kurmak için bir yaşam garantisi anlamına geliyordu ve geleceği yeniden inşa etmek için çalışanlarıyla birlikte enkazın içine girerek yine bedel ödemek zorunda kalıyordu. İşveren genç yaşadıkları şeyin büyük bir yalnızlık hissi olduğunu söyledi. Bu yalnızlık hissinin sadece bugüne ait olmadığını, bu coğrafyada yaşayan insanlar olarak yüzyıllardır hissedilen bir duygu olduğunu ilave etti. Depremi ilk üç günü için "Devlet neden yoktu?" sorusunun cevaplarından biriydi. Bu "ilk üç gün" sorusunun aslında eksik olduğunu sorunun tam halinin "Devlet deprem öncesinde ne kadar vardı" diye genişletmek gerektiği idi.

Söylediklerinin net olarak anlaşılması için konuşmanın bir kısmına bakalım...

"Biz bu coğrafyada doğduk, kaçmayı seçemedik. Ama şu an seve seve kaçıyoruz. Demek ki zamanında kaçmamız gerekiyormuş aynı kavimler göçü gibi. Bir şeyleri önceden gördük ama konfor alanımız bizi hep korkuttu. Şimdi konfor alanımız kimi ilahi der, kimi jeolojik der bir şekilde yok oluyor. Avrupa'da olsam malımı düşünmem, devlet arkamda olur. Ama ben devlete güvenmiyorum. Güvenmediğim içinde tekrar kendi çabalarımın bir şeyleri var etmeye çabalayacağım. Biz neden tek bayrak altındayız? Bu günler için. Ama bugün biz bayrağın altında yalnızız ve bayrağı yine biz havada tutuyoruz. Devlet bunu bizim için yapmıyor. Bu gerçekten çok acı, yalnızlık hissi tam olarak bu abi."

Bu derin bir bakışın, Hatay'ın kadim tarihi, kültürel ve etnik yapısıyla birebir bağlantılı olduğunu o an anladım. Hatay'ı tanımak için izlediğim belgesellerin, okuduğum yazıların hakkını teslim ederek bu karşılaşmanın çok büyük bir anlamı vardı benim için. Yukarıda bahsetmeye çalıştığım şey tam da buydu. O kadim tarihin nasıl bir insan biçimi yarattığını görmüştüm. İlk kez devletle vatandaş arasındaki ilişkiyi, bir yalnızlık hissi olarak tanımlayan biriyle karşılaşıyordum.

O yerlere göklere sığdırılamayan devlet, vatandaşını sağ kurtaramadığı gibi ölüsüne de sahip çıkamadı. Enkaz başlarında yakınlarının canlı olarak çıkarılmasını bekleyenler kurtarma çalışmalarının zayıflığını gördükten sonra "en azından cesetlerini alalım" diye konuş-

maya başlamışlardı. Bir kamyonun kasasında milyonlarca ton moloz dağının içinde kaybolma ihtimali de vardı çünkü. Sadece benim şahit olduğum 24 saat yol kenarında bekleyen, tüm aramalarına rağmen yetkililerden kimse gelip almadığı cesetler vardı. Konuştuğum orta yaşlardaki kadınlardan biri "Devlet böyle bir anımda yanımda olmayacaksa neden var ki?" diye soruyor, devamında "O zaman neden ona saygı duyayım ki?" diye ilave ediyor. Saygının da bittiği o andan itibaren devletle vatandaş arasında bir kopuş gerçekleşiyor. Bu kopuş önce isyanı, sonra kabullenışı, ardından yalnızlık ve değersizlik hissini doğuruyor. Devletin konuya dahil olmasıyla birlikte "ilahi ya da jeolojik" diye tarif edilmeye çalışılan deprem gerçeği yerini binlerce yıllık derin bir sorgulamaya bırakıyor. Acılarını dahi tam olarak yaşayamadan gelecek kaygısına girilmesi devletin varlığına olan güvenin olmamasından kaynaklanıyor.

Enkazın altında annesi ve kardeşlerinin olduğunu söyleyen konuştuğum kişilerden bir diğer isim ise, kurtarma ekiplerinin mesai yapar gibi gecenin bir saatinden sonra ışıkları kapatıp gittiklerini ve enkaz altında kalan yakınlarını kurtarmak için zamanın daraldığını söylüyor. "Ne yapalım bırakıp gidelim mi?" diye soruyor. İtibar için saraylar inşa edilen "büyük devlet" bu depremle birlikte vatandaşın küçük bir evine, ve hatta canına bile sahip çıkamadığını göstermiş oluyor.

Çok hassas bir dönemde ülkenin birçok noktasından dayanışma için bölgeye akın eden iyi yürekli insanlar bu dünyayla olan bağı koparmamak gerektiğinin bir işaretini verdiler. Hayat işte deyip geçmek de var ama bu kabullenışı getiriyor arkasından. En azından hala insan olarak kalabilmeyi başarmış, bunun için mücadele eden insanlar var. Depremden çok kısa bir süre önce gece vakti odada dolaşırken gelmişti aklıma "insan olmak ne kadar zormuş" diye söylenmişim kendi kendime. Birkaç gün sonra gerçekleşen depremde bunu daha iyi anladım. İnsan olmak gerçekten de zormuş. Yüz yıllardır verdiğimiz mücadelenin amacı biraz da bu olsa gerek, insan olmaya çalışmanın veya insan olarak kalmanın mücadelesi...

Önsöz Dergisi
51.Sayı

Koronavirüs Sonrasında Yeni Yaşam Var

*İsmail Akyıldız ile Hakan Tosun'un yaptığı bu söyleşi
7 Mayıs 2020 tarihinde ekoloji ve yaşam gazetesi
Yeşil Direniş'te yayımlanmıştır.*

Yeşil/Ekoloji hareketinin tarihsel birikimi hakkındaki görüşlerinizi merak ediyoruz? Böyle bir birikimden söz edebilir miyiz? Eğer yanıtınız evet ise bugüne kadar genel bir değerlendirme yapmanız mümkün mü?

Bu coğrafyada adalet, hak ve özgürlükler mücadelesi tarihi oldukça eskidir. Bu köklü tarih bize ne katmakta, nasıl etkilemekte ki ekoloji mücadelesinin tarihsel birikiminin de bu anlamda bir katkısı olsun? İktidarlar, rejimler değişti ama yönetenlerin zihniyeti aynı kaldı. Bizim yüzlerce yıllık bir mücadele tarihimiz ve birikimimiz bize yeni bir şeyler kattığında anlamı olur. Diyelim ki çok güçlü bir ekoloji mücadelesi tarihimiz var peki sonuç nedir? Şehirler de dahil olmak üzere Anadolu'nun birçok yerinde yıkım ve talan devam ediyor. Bugünlerde anmasını yapacağımız Ali Ulvi ve Aysin Büyüknohutçu çifti mermer ocaklarına karşı mücadele ederken öldürüldü, bu çok büyük bir olay. Bergama'yı yaşadık, Gezi'yi yaşadık, Bergama için Milli Güvenlik Konseyi (MGK) özel kararlar aldı. Çünkü sistemi tehdit etmeye başlamıştı. Gezi benzer şekilde ülkenin iktidarını düşürecek noktaya gelmişti. Birkaç adım daha atılabilseydi, direniş ülkenin sorunlarını çözebilecek halk iktidarının başlangıcı olabilirdi. Yapılamadı ve sorunlar devam etti. Bu ülkenin demokrasi

sorunu ne noktadaysa, ekoloji sorunu da aynı noktada. Ekoloji sorunu politiktir derken bunu kastediyoruz. Aktif siyasete, işleyen reel siyasi mekanizmaya etki ederek onu dönüştürecek dinamikleri ortaya koyamadığımız sürece muhalif siyasi kültür ve birikimimiz -bizleri moral olarak güçlü kılsa da- havada kalıyor, ayakları yere basmıyor.

Koronavirüs salgını ekoloji hareketinin dönüşümü ve gelişimi bakımından olumlu ya da olumsuz bir rol oynamakta mıdır/oynar mı? Salgının hareketin güçlenmesi için yeni olanaklar doğurdu ise bunlar nelerdir? İçinde bulunduğumuz koşulların avantaj ve dezavantajları nelerdir?

Koronavirüs pandemisinin ekoloji mücadelesi açısından özel bir etkisi olacağını düşünmüyorum. Mesele temelde hep aynıydı. Bunu biz biliyorduk zaten. Ekoloji ya da demokrasi sorununun kapitalizmin ürettiği bir sorun olduğunu hep anlattık. Bunu birileri yeni anlamaya başlıyor olabilir. Onların da çok kısa bir süre sonra eski kodlarına döneceklerini düşünüyorum. Ülkenin yarısından fazlası çevre/ekoloji konusunda duyarlı ve bunun için gerektiğinde sokağa çıkmayı biliyorlar fakat iktidarın siyasal hamlelerine ve baskılarına karşılık verilemediği için evlerine geri

dönüyorlar. Onları bir arada tutacak, güven verecek örgütlülükler yaratıldığında herkesin ortak noktası ve yaşamını bire bir ilgilendiren ekoloji konusunda daha fazla insanın mücadelesinin içinde olacağını düşünüyorum. Mücadeleye paralel olarak ekolojik yaşam ve üretim biçimlerini geliştirip o insanlara alternatifler de sunmalıyız. Tarım alanlarını, yerli tohumu korumak, ekolojik, komünal yaşam biçimleri geliştirmek yani bu sistemin alternatifi yaşam biçimlerini geliştirmeliyiz. Bizde hem ekoloji hem demokrasi mücadelesi anlamında bir olgunluk sorunu var.

Köklü bir mücadele birikimimiz var evet ama bugünkü mücadelelerin içinden geçerek deneyim kazanmış, olgunlaşmış, toplumu kapsayıcı yeni eylem biçimleri geliştirebilecek kapasitede insanlar pek çıkmıyor. Eskilerden bu yana mücadelenin içinde olan aktivistler bir süre sonra o mücadelenin popülerliğine kaptırıyorlar kendilerini. Etkisizleşiyorlar. Yeni jenerasyon gençlerin şehirlerdeki örgütlülükleri dar bir alana sıkışıyor. Bir dinamik sağlıyor mücadeleyi bir noktada tutuyor ama kalıcı bir etki yaratamıyorlar.

Yereldeki örgütlenmelerin önemli olduğunu düşünüyorum. Kaz dağları, Refikler Çiftliği, Bayramiç'deki gibi komünal, ortak ekolojik yaşam biçimlerini esas alan yerlerin çoğalmasa gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Korona virüsün ortaya çıkardığı en temel ihtiyaçlardan birinin de korunaklı alanlar olduğudur. Şehirlerde apartmanlara sıkışmış bir hayatın içinde hastalıklardan korunmak bir yana hastalığa yakalanma olasılığımız daha fazla. Hava kirliliği, şehir karmaşası, gürültü, kalabalık, tüketim biçimi hepsi hastalıklar üretiyor. Bedensel hastalığın yanında zihinsel hastalıklar da yaratıyor. Şu anki kapitalist sistemin dayattığı yaşam biçimi zihinsel bir hastalıktır. Yani kısaca Kapitalizm bir hastalıktır zaten, korona o hastalığın yeni adı yeni biçimdir.

Küresel ekolojik kriz Türkiye'ye ne şekilde yansımakta? Bugün ülkenin en önemli ekoloji sorunları -öncelik sıralamasına göre nelerdir?

Küresel krizin temeli yukarıda bahsetmeye çalıştığım sorunların sonucudur. Ülkeler kendi içinde çevre/ekoloji sorunlarıyla mücadele ederken bu sorunun küresel bir sorun

olduğunu ve bir gün bütün dünya ülkelerini etkileyeceğini söylüyorlardı. Artık durumun ciddiyeti ortaya çıkmaya başlayıp halkın tepkisi artınca bir şeyler yapmak zorunda kaldılar. Ne kadar ciddi olduklarını bilmiyoruz. Ama şu da var ki dünyayı kurtaracak adımlar atmak yerine başka gezegenlerde koloni kurmakla daha ilgililer sanki.

Türkiye devletinin ekolojiye yaklaşımı zaten belli. Korona günlerinde bile Salda gölüne girdiler, salgını bahane edip Kaz Dağlarındaki direnişi sessiz sedasız sonlandırmak istediler. İmza attıkları uluslararası anlaşmalar var. Yapmak zorunda olduklarının dışında çok farklı bir tutum izleyeceklerini sanmıyorum. Tehlikenin boyutu her ülke için aynı düzeyde artık, bizim için de öyle. Şu daha önemli diyebileceğimiz dönemi geride bıraktık. Hepsisi aynı derecede önemli hale geldi, belki de hep öyleydi.

Ekoloji hareketinin bundan sonra nasıl bir yönelimi olacaktır/olmalıdır? Ne yapmalıyız? Ne yapmamalıyız?

Nükleer Santraller, HES'ler, Termik Santraller, Taş Ocakları gibi yaşamı ve yaşam alanlarını yok eden projelere karşı mücadele ederken yerel tohum, tarımcılık ve kooperatifçilik savunusunu da verdiğimiz mücadeleye paralel olarak yürütmeliyiz. Yeni yaşam, yeni üretim, yeni yönetim ve dayanışma biçimleri de geliştirmeliyiz. Genetiğiyle oynanmamış tohumlardan üretilen sağlıklı gıdaya ulaşım meselesi üreticiye destek olmak açısından da önemli. Bu aynı zamanda sisteme karşı bizim geliştirebileceğimiz yönetim modeline de bir giriş sağlayacaktır. Yerel yönetimlerle iş birliği bize güç katacaktır. Yeni ekolojik yaşam alanları kurmak yerel tarımın ve dayanışma esaslı yaşam biçiminin korunması adına önemli olduğunu düşünüyorum.

Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Bu coğrafyanın yüzlerce yıllık mücadele ve kadim geleneği var. Her dönem bu sorumluluğu ve görevi üstlenen birileri çıkmıştır. Bu dönem bu görev bize düştü. Bu bilinçle hareket etmemiz ve gücümüzü bu sorumluluk duygusundan almayız. Bir yerlerde bir şeyler son bulurken ona paralel olarak mutlaka yeni bir şeyler filizlenir. Evrenin bir parçası olarak üzerimize aldığımız sorumluluğu yerine getireceğimize ve başaracağımıza inanıyorum.

Sanırım uzayı ve bilimkurguyu sevmemin sebebi o günlerdi.

Lafı kısa tutmayı severim. Zaten yazdıklarımın hikaye ve hatta kısa hikaye olması da bu sebeptedir.

“E, o zaman hiç yazmasaydın, o zaman daha kısa olurdu.” diyebilirsiniz. Haklısınız elbette ama Namümkün yazmış olmak için yazılmış bir kitap değildi. Ortada bir ihtiyaç vardı ve haddim olmayarak bunu karşılamaya çalıştım.

Kitap fuarlarında birkaç defa Ayışığı Sanat Merkezi’nin stantları bana emanet edildi. Dekor ve kitapları görüp devrimci bir kurum olduğunu anlayan insanlardan bazıları gelip şöyle diyorlardı,

“Ben sizin ne düşündüğünüzü, neyi savunduğunuzu bilmek istiyorum. Bana hangi kitabı önerirsiniz?”

Yayınevinin bünyesinde çok güzel kitaplar olsa da o insanlara hitap edecek, kapitalizmin alternatifi olan sosyalist ve komünist dünyanın nasıl bir düzen olduğunu çok sade (giriş sayesinde diyelim) anlatan bir kitap yoktu. Ben de karınca kararınca bu ihtiyaca cevap vermeye çalıştım. Nitekim kapaktaki tek cümle bunu anlatmak içindir: “Bilimkurgu kisvesi altında yeni bir sistem önerisi.”

Bilimkurgu dediysem, bu konuda da haddimi aşmak istemem. O yüzden yanlış anlaşılmasın, bu gerçekten de sadece kisse.

Sosyalizm soyut bir hayal olarak kalmamalıdır. Bu yüzden o dönemde idari sistemin, ekonomik sistemin, eğitim sisteminin nasıl olacağı bu kitapla anlatılmaya çalışıldı.

Yukarıdaki yazı boyunca tevazu sahibi bir insan görüntüsü çizmiş olabilirim ama inanmayın. Şu konuda çok iddialıyım: Eğer birisi size sosyalizmin ne olduğunu soruyorsa ona bu kitabı verin. Sosyalizmin ne olduğunu ve iyi bir şey olduğunu anlayacaktır.

Özgün Denizci

GİTMEKLE BAŞLIYOR HER ŞEY

Kara gözlüklü bir günün gölgesiydi
Üzerime düşen

Yaşamın,
Yaşanmaz maviliğinde
Kurşunlar ekim yüreğime sabah serinliklerinde.
Gözlerinin boşluğuna sarkıtıyorum ellerimi,
İç çekişim
İç çelişkime karışıyor
Şehirli bir aşkta
Köylüyü oynuyorum...

Gitmekle başlıyor her şey
Yaşanmamış yılların telifini ödeyerek
Belli ki gitme zamanı,
Belli ki vakti yazmanın.
Gözlerin diyorum mesela,
Hangi rengin boşlukta sallanan resmi
Ve hangi gecenin acı yalnızlığı
Acı çeker gibi çekiyorum gözlerinden şiiri
Çeker gibi acıyı..

Kısa metraj bir hayat bu yaşadığım
Her karesi montaj hatalarıyla dolu
Birkaç frames geri alsam da zamanı
Geriye kalan, hep yakın plan yalnızlıklar...
"olmak ya da olmamak"
sorunu değil bu!
Susmak ya da susmamak
asıl mesele...

gitmekle başlıyor dedim ya her şey,
gitmek geliyor içimden
Geceyle gündüz arasında
Feodal düşler kuruyorum.

Hani ev olayı falan
Bir de çocuklar kapısında
İki kız,
Konuşkan.
Düş bu ya;
Uzarlara gidiyormuşum sonra da
Özlem yokmuş oralarda,
Daha bir aydınlıkmış gökyüzü
Daha bir parlakmış ışıkları şehrin.
Kimse yalnız dolaşmazmış sokaklarında
Hatta yalnızlık bile güzelmiş
Hele bir de sonbaharsa mevsim
Sıcak bir de çay...
Ne biliyim... öyleymiş işte
Daha başkaymış yani her şey,

Yükleyip çantama kelimeleri
Yol boyu
Gece boyu
Hayat boyu,
Susuyorum...

Bir türkü takılıyor dilime
İçimden söylüyorum,
Ta içimden...

Gül diyorum
Gözlerin,
Gözlerin diyorum...
Susuyorum...

Hakan Tosun

ISSN 3023-5308

9 773023 530007 >